

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 39.

Onsdagen den 17 maj, e. m.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning första lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om upphävande av 18 kapitlet 13 § 2 mom. strafflagen; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr Pettersson i Södertälje, som yttrade: Herr talman! Mina damer och herrar! I denna viktiga fråga stå stora allmänna intressen emot varandra. Å ena sidan får det naturligtvis icke lagstiftas så, att man emot en normal anständighetskänslas krav tillåter vissa slags affärsmän att driva en förgelseväckande skyltning i sina bodfönster, icke heller så att ohöljda framställningar, som såra tukt och sedlighet, tillåtas vare sig i tal eller skrift. Ännu viktigare är, att man inte lämnar ungdomen alldeles utan skydd mot förförelse. Det skydd, som staten på det sättet kan lämna, blir naturligtvis mycket bristfälligt, men alldeles passivt kan samhället inte förhålla sig härvidlag. Det bör åtminstone ses till, att man skyddar ungdomen för frestelser, som framträda offentligt, i förgelseväckande former.

Å andra sidan får man inte glömma, att till samhällets viktigaste grundvalar hör rätten för alla medborgare att i tal och skrift fritt få uttala sin mening om alla samhälleliga frågor. Yttrande- och tryckfriheten får icke inskränkas utöver vad som är absolut nödvändigt. I detta fall tillkommer ännu en särskild omständighet. Det är av stor betydelse, att det på ifrågavarande område finnes möjlighet att sprida upplysning bland allmänheten. De smittosamma könssjukdomarna utgöra nämligen en allvarlig fara för folkhälsan, och det är ådagalagt, att kanske det bästa medlet i kampen mot desamma just är en intensivt bedriven upplysning om de medel, som äro ägnade att förhindra överförande av smitta.

Denna plikt har samhället också i högtidlig form erkänt, då de lagstiftande myndigheterna 1918 antogo lagen om de smittosamma könssjukdomarnas bekämpande. I denna lag ålades Kungl. Maj:t att se till, att bland allmänheten spredes upplysning om de smittosamma könssjukdomarnas natur och verkningar och speciellt om de medel,

*Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)*

Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)

som finnas för att förhindra överförandet av smitta i anledning av sådana sjukdomar.

Om man nu skulle stifta en lag, som endast hade till syfte att undertrycka anständighetssårande agitation och att hjälpa ungdomen mot förförelse, är det nog ganska säkert, att man komme att åsidosätta den nyss nämnda plikten att driva upplysningsverksamhet i syfte att hindra de smittosamma könssjukdomarnas spridning. Om statsmakterna åter skulle intressera sig för främjandet av propagandan för preventivmedel utan hänsyn till det sätt och de former, i vilka en sådan propaganda behagar kläda sig, och utan hänsyn till den publik, inför vilken den framträder, är jag rädd för att vi skulle få en verksamhet, för vilken även mycket tolerant folk — jag antar även motionären — skulle be Gud bevara sig.

När 1910 års lag stiftades, var syftet med den att förekomma en propaganda, som man ansåg anstötlig, och avlägsna den fara för nativiteten, som de preventiva medlen ansågos innebära. På samma gång sökte man nog att trygga en i värdig form bedriven upplysningsverksamhet på detta område genom den föreskriften, att upplysningsverksamhet angående preventiva medel skulle vara straffbar endast därest den skedde på sådant sätt, att den medförde allmän fara för andras förförelse. Nu kan man sätta i fråga, om det där skyddet för den i värdiga former bedrivna upplysningsverksamheten verkligen var tillräckligt. Den talare, som sist hade ordet här på förmiddagen, ville bestämt påstå, att ifrågavarande bestämmelse aldrig tolkats så, att den skulle kunna användas emot en värdig och vederhäftig upplysningsverksamhet. Jag vill gentemot honom göra gällande, att då man ser på bestämmelsen och tänker på hur saken går till det väl låter tänka sig, att en av de allra vackraste bevekelsegrunder bedriven verksamhet, ett föredrag eller en broschyr, som i en värdig och allvarlig form vill göra allmänheten uppmärksam på dessa förhållanden och meddelar upplysning om de preventiva medlen, dock *kan* leda till andras förförande, och då blir den straffbar, även om talaren eller författaren haft de allra bästa syften att icke verka förförande. Jag vill å andra sidan giva den ärade talaren rätt däri, att så vitt jag känner det icke finnes något prejudikat från högsta domstolen på, att en författare under dylika förhållanden blivit fälld. Men å andra sidan torde det nog ha hänt, att bestämmelsen åtminstone av allmänheten tolkats på ett annat sätt än vad den siste talaren vill göra gällande. Jag har sålunda hört, att en sakkunnig person, en läkare, vägrat att på anmoden låta översätta ett engelskt arbete rörande dessa ömtåliga förhållanden, av det skälet, att han var rädd för att komma i kollision med preventivlagen.

Det är möjligt, att detta fall icke är enastående.

Man kan sålunda säga, att det är sannolikt, att den s. k. preventivlagen verkat och i framtiden ytterligare kan verka i viss mån förlamande på den önskvärda och legitima upplysningsverksamhet, som på det här området kan komma till stånd, och man borde ha rätt att säga, att detta icke är ett tillfredsställande resultat. Då vi här för fyra år sedan efter mogen överläggning antogo 1918 års

lag om smittosamma könssjukdomar — vilken även av herr Euren erkändes vara ett stort framsteg — var det nog vår allvarliga mening, att denna upplysningsverksamhet skulle fortgå obehindrad. Det var icke vår mening, att den skulle förlamas av denna äldre lag av 1910, i all synnerhet som man måste erkänna, att den senare — det minnas nog de, som då voro med — tillkom under trycket av en upphetsad känslöstämning.

Det torde sålunda vara klart, att en energisk upplysningsverksamhet enligt 1918 års lag icke står väl tillsammans med en sträng tillämpning av 1910 års preventivlag, oaktat en sådan upplysningsverksamhet har en stor uppgift att fylla. På samma gång måste man emellertid också erkänna, att de skäl, som framtvungo 1910 års lag, även förtjäna hänsyn. Man kan icke blunda för dem. I detta dilemma synes den riktiga utvägen vara den, som utskottet föreslagit, nämligen att riksdagen avlåter en skrivelse i frågan och begär en fullständig och allsidig utredning av densamma, samt att efter denna utredning ett förslag utarbetas om upphävande eller modifikation av preventivlagen.

Nu har, som kammaren har sig bekant, frågan för i år förfallit genom första kammarens beslut, men det torde i alla fall i sakens intresse vara lämpligt, att andra kammaren genom ett bifall till utskottets hemställan uttalar sig för den utveckling av frågan, som torde vara den riktiga.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talman sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Johanson i Huskvarna, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 91 ja mot 60 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Till behandling upptogs härefter jordbruksutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande

*Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)*

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

av ett statsstuteri i samband med Flyinge hingstdepå ävensom två i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 24 februari 1922 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 110, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att för inrättande av ett statsstuteri i samband med Flyinge hingstdepå i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet förordad plan finge av fonden för anläggande av ett statsstuteri efter Kungl. Maj:ts beprövande användas intill 400,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade, likalydande motioner, nämligen nr 122 i första kammaren av herr *S. Erik Andersson, m. fl.* samt nr 232 i andra kammaren av herr *Norman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära fullständig och förnyad utredning om förläggningsplats för blivande statsstuteri.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Reservationer hade avgivits:

av herr *Hermelin*, som hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte vinna riksdagens bifall; samt
av herr *Boberg*, som instämt med herr *Hermelin*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Norman*: Herr talman! Det är en mångfald av kammarens ledamöter, som givetvis icke kunnat beräkna, att den nyss företagna voteringen skulle äga rum på en så tidig tidpunkt, som skett. Och detta är givetvis orsaken till den manspillan, som för närvarande synes råda i kammarens led. De skäl, som legat till grund för en forcering av det nyss avgjorda ärendet, må emellertid tala för sig själva.

Då behandlingen av den nu föreliggande frågan börjar minst en timme tidigare än vad som beräknats, den först antecknade talaren är frånvarande samt utskottets ärade ordförande behagat stryka sitt namn på talarlistan, så får jag finna mig uti att nu rätt oförberedd komma som den förste talaren i detta ärende.

Jag ber då att få uttala min förvåning och besvikelse över det resultat, till vilket jordbruksutskottet kommit efter de undersökningar, som utskottet gjort. Det av riksdagen 1916 fattade beslutet, vill man nu frånträda. Det beslutet innebar, att av tillgängliga hästförsäljningsmedel ett belopp av något över en halv miljon kronor skulle användas till uppförande av ett statsstuteri vid Ottenby. Och detta beslut, som riksdagen efter att frågan under många år varit föremål för behandling kommit till, synes mig ha varit synnerligen väl motiverat. Kristiden och dess på olika områden ingripande verkning-

gar orsakade ett *uppskjutande* av beslutets verkställande, och nu föreligger från Kungl. Maj:ts sida ett förslag om att riksdagen, med fränträdande av sitt förut fattade beslut, skall bestämma, att statsstuteriet skall förläggas till annan plats än som 1916 beslutades. Den plats det här är fråga om, den nya förlägningsplatsen, är ju Flyinge i Skåne, och det synes ju, att en massa samverkande intressen här har räckt varandra handen för att åstadkomma ett upprivande av det tidigare riksdagsbeslutet. Men vad man därmed skulle åstadkomma är ju att fullständigt slopa den efter samstämmiga auktoritetens utsago som den yppersta i vårt land och den yppersta i hela norra Europa för ett statsstuteri lämpliga platsen, nämligen Ottenby. Och härvid drar man fram en hel massa olika skäl, kostnadsfrågan och platsens avlägsenhet o. s. v. I debatten i första kammaren i dag slogs särskilt på den strängen, att Ottenby skulle ligga så avlägset, att det skulle vara så svårt för spekulanter på hästar att komma dit. Jag gjorde under debatten där den reflexionen, att det synes råda på sina håll synnerligen underbara geografiska begrepp. Det har inte varit svårt för hugade hästspekulanter att resa till Ostpreussen och andra delar av Tyskland, att resa till Belgien och Frankrike för att köpa hästar. Det har mycket väl gått för sig, och de ha kunnat köpa hästar där till mycket höga pris. Men när det gäller en plats inom landet, som enligt mitt förmenande inte ligger mera avlägset än platser utom landet, nämligen Ottenby på södra Öland, så ha de stora avstånden ansetts lägga överstiglika hinder i vägen för förläggning av statsstuteriet till denna plats. Visserligen har anmärkts — och jag förmodar att den ärade talare, som kom närmast efter mig, friherre Silfverschiöld, kommer att peka på den saken — att förhållandena nu ha gestaltat sig därhän, att vi behöva hästar med större massa och att vi på grund därav böra söka en plats för detta statsstuteris förläggning, där större naturliga betingelser förefinnas för produktion av hästar med större massa. Jag har vid ett tillfälle tidigare till den ärade talaren gjort den erinran, att den som erkänt skicklig djuruppfödare kände arrendatorn på Ottenby funnit med sin fördel förenligt att hålla en nötkreatursbesättning på Ottenby av låglandsdjur, och detta torde, såsom jag också anfört i den föreliggande motionen, utgöra ett rätt talande bevis för att påståendet, att hästar av större massa icke skulle kunna uppfödas på Ottenby, ej håller streck.

Såsom jag sett saken, synes det mig, att när staten äger en domän som enligt tidigare uttalanden från riksdagens sida, från jordbruksutskottets sida och från olika sakkunnigas och kommittéers sida, bättre än någon annan i vårt land fyller betingelserna för en uppfödningssplats för hästar, så bör staten också använda de möjligheter, som där förefinnas. Nu vill man slopa dessa stora möjligheter. Man vill slopa Ottenby med dess areal på närmare 3,000 tunnland, där hästar sedan århundraden ha blivit födda och uppfostrade, hästar, som visat sig äga de allra utmärktaste egenskaper — jag erinrar i det sammanhanget därom, att Smålands husarregemente, som av kännare anses som vårt bäst beridna kavalleriregemente, är så gott som

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)*

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)*

uteslutande rekryterat med hästar från södra Kalmar län och Öland. När staten äger denna plats, där hästar sedan århundraden tillbaka kunnat produceras med de egenskaper, som erfordras för en god kallerihäst, så synes det mig icke ligga i statens intresse att slopa den platsen och ersätta den med en annan, där utvecklingsmöjligheterna äro inskränkta så pass som förhållandet är vid Flyinge och varest man, för att åstadkomma erforderlig utvidgning av betesmarkerna, får taga i anspråk värdefull åkerjord, nämligen nu utarrenderad mark, vilket kommer att kräva betydande utlägg från statens sida i form av ersättning till den nuvarande arrendatorn för avstående av arrendet ävensom minskning i arrendeinkomsterna från kronarrendet Valleberg.

Jag skall som saken nu ligger för tillfället icke yttra mera i frågan utan ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade, av herr Hermelin avgivna reservationen.

Herr Silfverschiöld: Herr talman, mina herrar! Som gammal husar skulle jag gärna velat kunna instämma med den föregående ärade talaren och med den ärade reservanten. Men det kan jag tyvärr nu ej, vilket jag ber att med några ord få motivera.

Om den varmblodiga hästaveln över huvud taget kan upprätthållas i vårt land, så är jag fullt övertygad om, att vi fortfarande skola få se den högt förädlade hästtyp, som den föregående ärade talaren omnämnde, tack vare den torva, den jordmån, som finns just i den trakt, varifrån han är, Kalmar län och Öland. Vad frågan nu gäller, det är, vad vi skola kunna göra för att upprätthålla och utveckla den varmblodiga aveln i allmänhet i vårt land. Detta är tyvärr ej rikt nog för att ensidigt producera dessa små, så högt förädlade hästar ej användbara till annat än ridbruk. Här i vårt land är det nästan uteslutande de mindre jordbrukarna, som uppföda dessa remonter. När en sådan hästuppfödare får sin häst kasserad vid en remontering, kan hästen för det mesta icke användas till något annat bruk, varför uppfödaren ofta nog får sälja den för en obetydlig penning. Vi måste därför se till att här i vårt land få fram en mäktigare halvblodshäst, än den vi nu ha. I annat fall riskera vi, att våra bönder helt och hållet övergå från den ädla hästaveln till den kallblodiga aveln.

Lika viktig som denna remontavel är, lika viktigt är det, att vi i vårt land ha en varmblodig avel här och var på de platser, som passa därför. Ty vid ett krigstillfälle är åtgången på den varmblodiga hästen högst betydlig. Angående den väg, som man då bör slå in på för att stödja denna hästavel, är man i detta fall ense: såväl stuteriöverstyrelsen som remonteringsstyrelsen och de respektive ordförandena i de olika hästpremieringsdistrikten, där den varmblodiga aveln bedrives, likaså hästuppfödarna i stort sett med undantag för sådana orter, där ett visst lokalintresse gör sig gällande. Alla dessa hästuppfödare ropa på ett mäktigare sto- och hingstmaterial. En del militärer ställa sig måhända tveksamma när det nu gäller att här arbeta för en mäktigare halvblodshäst. Men jag tror, att dessa herrar inte

fullt känna till det svåra läge, vari vår varmblodiga avel för tillfället befinner sig. Det är inte fråga om att vi nu skola slå in på en ny avelsriktning utan att fortsätta, måhända dock mera målmedvetet, på en linje, som vi under ett flertal år arbetat på. Här ha till Sverige nästan varje år från Tyskland importerats halvblodshingstar. Men det har visat sig under de senare åren ganska svårt att få de mest lämpliga hit över. Priserna ha varit höga, och de bästa exemplaren ha vi icke kunnat få över hit, ty det har sagts, att om vi hålla på att vid auktionerna vilja inropa dessa hingstar, så skulle vederbörande där ute utfärda förbud för deras export.

Nu vill man inrätta ett stuteri, för att vi skola bli oberoende av utlandet och för att försöka få fram en mera likartad stam av halvblodshästar inom vårt land. Olika åsikter göra sig dock gällande, när man skall bestämma platsen för detta stuteri. Kungl. Maj:t har föreslagit Flyinge. Från annat håll, såsom från den siste ärade talarren, föreslås Ottenby. Det är ett ordspråk som säger, att hästen är en produkt av torvan, således spelar jordmänen en viss roll. Jordbruksutskottet har för säkerhets skull gjort en resa ned till dessa platser, såväl till Flyinge som till Ottenby. Ottenbybetena ha visat sig klena och dessa beten äro ofta under sommaren förtorkade. Konsulent Elofson har ju enligt kungl. propositionen gjort närmare utredning i denna sak. Jag vågar då påstå att det är föga troligt att det skall lyckas att på dessa beten på ett naturligt sätt och med framgång uppföda avelsdjur av den mäktigare typ, som jag här talat om. Flyinge har betydliga fördelar framför Ottenby. Visserligen äro dess beten icke så stora, men de äro desto bättre. Vidare har man på Flyinge sett resultat av uppfödningen. Jag erkänner gärna, att det måhända kan finnas bättre och lämpligare platser än Flyinge, t. ex. en plats, som framhölls i debatten i dag i första kammaren, Gudhem i Skaraborgs län. Men denna plats är för tillfället upptagen av en remontdepå, och jag vågar påstå, att det ställer sig betydligt dyrare att anordna detta stuteri på Gudhem än på Flyinge.

Sedan får man också tänka på läget. Ottenbys läge kan icke uthärda en jämförelse med Flyinges. Ett stuteri måste nämligen ligga på en central punkt, där det är goda kommunikationer och i en trakt, där det bedrivs hästuppfödning och där det visat sig ett livligt intresse för densamma. Och då kan man väl inte tänka sig en bättre plats än i Skåne. Vi skola också beakta att vid detta stuteri har man tänkt sig att varje år ha auktioner på stoföl, och då förstå vi nog, att det på Ottenby skulle ställa sig ganska svårt att på lämpligt sätt anordna dessa auktioner och att få spekulanter till desamma. På Ottenby ha vi ju förr haft ett stuteri. Det lades ned på 1890-talet dels på grund av ekonomiska skäl och dels därför att man från detta Ottenbystuteri icke lyckats få lämpliga hingstar födda på Ottenby efter föräldrar födda på platsen och som ansågos motsvara de fordringar, som man den tiden ställde på dessa djur. Och fordringarna äro helt säkert betydligt större nu. För min del tror jag, att det skulle vara ett dyrbart experiment, som man snart skulle ångra, om man lade detta stuteri till Ottenby.

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)*

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

Jag ber, därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fjellman: Herr talman! Det fanns för åtskilliga år sedan en hel del personer, för vilka blotta namnet Ottenby var en fullständig dogm. Man ansåg denna plats såsom ett eden, där hästarna gingo i bet bland underbara orkidéer och där balsamiska vindar ständigt fläktade fram över blomsterängarna. Ve den, som vågade ha någon annan åsikt. Han var inte värd många styvrar inför dessa personer. Jag erkänner villigt, att även jag en gång var fångslad i den trolldom, som låg i namnet Ottenby. Men inför den grymma verkligheten, inför allt, som hänt under de sista 6 eller 8 åren, ha de tankar, som jag förr ansåg som de enda rätta i detta avseende, måst vika. Jag erinrar mig, när jag var ung officer, 20 år gammal, och skulle välja mina första tjänstehästar. Jag omgavs då av en hel del mer eller mindre vederhäftiga rådgivare, som erbjödo sina hästar åt mig. Man framhöll alla dessas underbara egenskaper. Men såsom ett särskilt plus tillade man alltid, att den eller den hästen var efter ett Ottenby-sto. Man fick så småningom inplantat i sig, att hästar, som voro från Ottenby, voro de enda, som dugde. Allting, som kom från Ottenby, var bra. Därifrån kunde ingenting annat än gott komma.

Sanningen om Ottenby är emellertid följande. Man har där sedan långa tider tillbaka uppfött hästar, som blivit små, lättfödda och hårda; som hava senor som stål och ledgångar och hovar såsom järn, säkerligen de bästa kavallerihästar, som man någonsin kan uppleta; men odugliga till allt annat.

Man har även på Ottenby haft ett stuteri. Detta nedlades icke bara på grund av en härjande brand, utan mera därför att man insåg, att de avelsdjur som där uppföddes inte hade den mäktighet, som var nödvändig för producerandet av hästar till annat än kavalleriändamål.

Man vill nu återigen förlägga stuteriet till Ottenby. Man tror, att öhästens egenskaper skola kunna förärvas och sedermera föras vida kring. Man är dock icke blind för, vad jag förut sade, att hästen där icke får den storlek och den mäktighet, som är nödvändig. Man tror därför, att man på ett konstlat sätt skall kunna uppföda hästarna, att man — i nödfall genom att tillföra dem fodermedel från fastlandet, i form av lucern o. s. v. — skall kunna få den mäktighet på dem, som är nödvändig, för att man skall kunna använda dem. Tror då någon, att öhästen skall kunna bibehålla dessa utmärkta egenskaper, som jag omnämnde, i fall han uppfödes på konstlat sätt? Jag för min del tror det icke.

Följande skäl anser jag tala mot stuteriets förläggande till Ottenby: Erfarenheter ifrån kriget. När de tyska arméerna marscherade mot Frankrike, hade de framför sig sitt kavalleri. Man trodde, att detta skulle rida ned allting, som kom i dess väg. Man trodde, att kavalleristyrkorna genom attacker och genom strid med blanka vapen från hästryggen skulle kunna nedbryta allt motstånd. Det

visade sig emellertid, att detta vara ett fullkomligt misstag. Så gott som ingen gång under hela kriget ha kavalleriattacker utförts. Kavalleriets strid blev i stället någonting helt annat än man tänkt sig. Kavalleriet uppträdde genom att angripa fienden i hans rygg, genom att göra eldöverfall i hans flank och genom att, där luckor i den egna linjen uppstodo, fylla desamma. Men härför fordrades betydligt starkare eldvapen än kavalleriet hade. Det fordrades, att hästarna kunde bära betydligt större ammunitionsutrustning än man förut beräknat. Man kan ju knappast tänka sig, att våra små hästar, som här talats om, dessa små Ottenbyhästar skulle kunna gå med större packning än de nu ha.

Jag vet visserligen, att det finns personer, som anse, att erfarenheterna från kriget hava sagt någonting annat; men jag tror, att man kan hänföra dessa personer till sådana, som blivit bitna av den tyska flugan, vilkens bett ännu icke blivit läkta; sådana, som ej kunna finna annat än att allt vad tyskarna gjorde i militärt avseende var det enda rätta, sådana som anse, att tyskarnas utrustning, *deras hästar*, allting var och förblir som det skulle och borde vara. Man kan inte övertyga dessa, ty deras trosvisshet är synnerligen stark, och jag är övertygad om att, om än en ängel komme ned från himlen och sökte överbevisa dem om motsatsen, så skulle de icke ändå ändra sin åsikt i detta avseende.

Platsen för ett statsstuteri skall väl ligga i centrum av ett hästuppfödningssområde och inte i utkanten därav, ute på en ö i havet. Det är dessutom ekonomiska skäl som tala mot en sådan förläggning. Det finns säkerligen ingen plats, som kommer att kosta staten så mycket som just Ottenby, för förläggning av stuteri.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t föreslagit, att man skall förlägga statens stuteri till Flyinge. Har då Flyinge förutsättningarna för att vara förläggningssort för ett statsstuteri? Är det rätt, att man följer de riktlinjer, som stuteriöverstyrelsen angivit såsom de riktiga? Man har försökt på alla möjliga sätt misstänkliggöra detta stuteriöverstyrelsens förslag, och vi hava sett vilken hetskampanj, som drivits i vissa pressorgan för att hindra detsamma. Man har till och med ridit på den gamla universalhästen, som man trodde var för längesedan avsomnad. Jag skall nu säga några ord om vad stuteriöverstyrelsen menar med sitt förslag: Man vill söka bibehålla och konsolidera den stam av mäktiga moderston, som ännu finnes kvar, samt genom tillhandahållande av grövre beskällare gå uppfödarna till mötes i kravet på erhållandet av även i lanthuset användbara hästar. Om en mindre lanthuset ägare är ägare till ett eller ett par mäktiga ston, kan han genom att i lämplig proportion para dessa med fullblods- eller annan lättare hingst på remontförsäljning erhålla sådan förtjänst, att han finner det lönande att bevara sina ston. Skulle avkomman ej kunna säljas till remont, blir den i regel så pass mäktig, att den kan användas till annat bruk.

I en tidning för i dag har vidare en person, som aldrig förut tagit ställning till denna fråga yttrat sig, nämligen nuvarande inspektören för kavalleriet. Han har skrivit några rader, som jag

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.

(Forts.)

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

skall be att få läsa upp: »Det torde med kraft kunna hållas före, att alla myndigheter, vilkas sakkunskap berättigat dem att yttra sig i ärendet, tillika med flertalet bland dem, som skola praktiskt bedriva uppfoöningen av arméns remonter, äro i frågan av samma äsikt som chefen för stuteriöverstyrelsen.»

Sedan gammalt har man på Flyinge uppfoöt breda, mäktiga hästar. Det har gått ut från Flyinge hundratals av de grannaste halvblodshingstar, som satt sina märken i hela den svenska hästaveln. Flyinge ligger på ett område, där man sedan gammalt uppfoöt hästar, ett bland de mest hästintresserade områdena i hela Sverige. Jag skulle önska, att herrarna en gång komme dit och finge se en av dessa uppvisningar, en av dessa årligen återkommande auktioner på Flyinge. Det är en festdag för hela orten. Där samlas tusentals personer för att äse dessa uppvisningar, som de följa med allra största intresse. Anläggandet av ett statsstuteri på Flyinge skulle kosta en bråkdel av vad det skulle kosta att anlägga ett dylikt på Ottenby eller någon annan plats. Man har försökt spela ut, att betena på Flyinge icke äro så bra. Ja, här har en sakkunnig, en veterinär, sagt, att betena på Ottenby äro de bästa; en annan, en jordbrukskonsulent, har sagt, att betena på Flyinge äro de bästa. Jag anser, att man inte skall fästa sig så mycket vid dessa yttranden utan se på resultatet. Har man sett, att det går att föda upp avelshästar och bra sådana på ett ställe, måste detta tala för sig självt.

Om jag betraktar saken från rent militär synpunkt, finner jag frågan ligga på följande sätt. På Ottenby kan man få fram, om man använder sig av den gamla slentrianen, ungefär en så stor mängd remonter, som vårt kavalleri behöver, 5—600 stycken, men ingenting mera. Anlägges stuteriet på Flyinge kan man däremot icke allenast få fram ett större antal remonter, utan man kan också erhålla en stor reserv av mer eller mindre varmblodiga hästar. Jag förutsätter nämligen, att hästuppfödarna genom Kungl. Maj:ts förslag och genom att följa de av stuteriöverstyrelsen angivna riktlinjerna kunna återfå sitt intresse och sitt förtroende för den varmblodiga hästaveln. Detta intresse hava de nu tyvärr förlorat, men jag hoppas, att det skall komma tillbaka, när uppfoöarna lära sig inse, att dessa varmblodiga hästar icke allenast äro till för ridbruk utan även kunna duga till annat.

Jag har rest i dessa hästuppfödaretrakter i Skåne ganska mycket, och jag har kommit under fund med, att kärleken till den varmblodiga hästen finns alltjämt kvar i dessa hästuppfödarens hjärtan, trots det en del övergått till att uppfoö kallblodiga hästar. Man går dock inte så lätt över från poesien till prosan. Jag tror, att om ett statsstuteri skulle anläggas, den varmblodiga hästaveln skulle gå en renässans till mötes.

Till slut några ord i anledning av vad herr Norman sade. Han ville göra en jämförelse mellan uppfoöning av nötkreatur och uppfoöning av hästar. Jag anser, att en sådan jämförelse absolut inte kan göras. Det är nämligen så, att det finns platser, där det går utmärkt att föda upp hästar, men icke går att föda upp nötkreatur.

Jag vet ett stort gods i Kristianstads län, Vittskövle, som är bekant för utmärkta remonter men däremot icke anses kunna uppföda nötkreatur. Detta beror naturligtvis på betena och på jorden.

Jag ber, herr talman, att varmt få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

(Forts.)

Herr J o h a n s o n i Hörninge: Herr talman! Det är med tillfredsställelse jag åhört den siste ärade talaren liksom även vad som i första kammaren yttrats angående uppfödning av varmblodiga hästar, nämligen att det behövs en grövre halvblodshäst. Jag får säga, att jag aldrig gillat den varmblodiga hästen, fullblodshüsten av engelsk typ. Det har ju även här framhållits, att den är klen och spinkig, och alla, som äro hemma på området, kunna icke förneka, att så är förhållandet. Den varmblodiga fullblodshästen är nästan oduglig till jordbruksändamål, och då står man där vackert med den, när man inte får sälja den till remont. Den meningen gör sig nu gällande, att vi böra försöka arbeta fram en grövre halvblodshäst, och vi debattera nu frågan om den lämpligaste platsen för uppfödandet av en sådan häst, lämplig för våra förhållanden. Då jag är medmotionär i den föreliggande frågan samt känner något till en av de båda platser, som här är på tal, nämligen Ottenby, har jag nu begärt ordet för att i denna sak uttala min tanke och min mening.

I den motion, som vi väckt, ha vi ju begärt en förnyad fullständig utredning om förläggningen av det blivande statsstuteriet, och det synes mig, som om detta även skulle vara av behovet påkallat. Den kostnadsberäkning, som är gjord för uppförande av byggnader vid Ottenby, tror jag man får taga med en viss reservation. Utskottet säger även i sin motivering, att visserligen äro de i utredningen i ärendet lämnade kostnadsberäkningarna icke fullt jämförbara vad Ottenby beträffar. Beräkningarna där eller kostnadsförslaget hade ju gjorts upp för 100 moderston, under det att beräkningarna för Flyinge gäller för 50 moderston. Och för Flyinge gjordes beräkningarna innevarande år men för Ottenby år 1920, då vi ju hade högkonjunktur med de höga priserna. Enligt min mening borde en likvärdig och samma år och efter samma stoantal uppgjord kostnadsberäkning här förelegat, så att icke som nu missvisande siffror komma att bli avgörande. Utskottet säger på ett annat ställe: »Att inskränka antalet ston vid ett till Ottenby förlagt stuteri till 50 torde nämligen icke låta sig göra med hänsyn till de oproportionerligt höga administrationskostnader, som en sådan anordning skulle betinga.» Jag kan för min del icke förstå utskottets mening, om det icke är på det viset, att även härvidlag beräkningsgrunderna härleda sig från dyrtiden eller år 1920, men min övertygelse är, att administrationskostnaderna för dessa hästar icke komma att överstiga dem vid Flyinge i detta fall utan snarare tvärtom. Och när man bör taga den ena beräkningsgrunden med en viss reservation, så tror jag man bör taga också den andra med reservation.

Men utskottet har icke kunnat undgå att erkänna att Ottenby måste tillmätas stort värde, »då betena liksom ock klimatet därstädes

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

(Forts.)

synas utskottet ägnade att befördra de beträffande remonten önskvärda egenskaperna». När det nu är så, som utskottet har yttrat, att Ottenby har stort värde, vad både betena och klimatet beträffar, för remontuppfödningen, så synes det mig, att det borde ha ännu större värde vid uppfödningen av en grövre halvblodshäst, som det nu är fråga om. Var och en som ägnat sig åt remontuppfödning vet, att ju mera fullblod, desto klenare och spinkigare har hästen varit och jag höll på att säga desto svårare har det varit att underhålla honom både med bete och med stallfodring. Den erfarenheten har jag som hästuppfödare.

Jag vill med detta framhålla, att Ottenby är lämpligt och enligt flera framstående, för vår hästavel varmt intresserade personers utlåtande passande till uppfödning av halvblodshästar av grövre typ. 1829 anförde dåvarande stuteriöverstyrelsen, »att det var noggrant bevisat», det ingen ort inom Sveriges gränser funnes så passande för en stuterianläggning som Ottenby, emedan hästarna där uppföddes på låglänta, torra, på kalkbotten liggande betesmarker och emedan de därifrån utgångna hästar nästan alltid uppnått en hög ålder samt oförändrat bibehållit livlighet, kraft och uthållighet. Jag tror att de hästar, som på den tiden uppföddes på Ottenby, icke voro några fullblodshästar utan hästar av den typ, som nu föreslås, den grövre halvblodshästen. Det har ju även i århundraden varit känt och erkänt, att den öländska hästen, tack vare de öländska betenas utmärkta beskaffenhet för hästuppfödning, erhållit en utomordentligt kraftig benbyggnad och muskelsammansättning, torrhet, goda hovar samt en uthållighet vid ansträngning, som är beaktansvärd och detta oavsett vilken ras de varit av.

När kammaren nu skall besluta om anläggande av ett stuteri, synes det mig, som om huvudvikten borde läggas vid, på vilken plats de kraftigaste, härdigaste och uthålligaste hästarna kunna uppfödvas. Och enligt erfarenheten och de utlåtanden från fackmannahåll, som givits Ottenby i detta avseende, borde ingen stå tveksam här inför valet. Som frågan nu ligger till, skall jag be, herr talman, att få yrka bifall till herr Hermelins reservation.

Herr Björk: Herr talman! Då jag nu begärt ordet i denna fråga, torde det kanske vara lämpligt, att jag säger ifrån, att jag icke är hästuppfödare, ej heller direkt hästintresserad, även om jag i min ungdom och i viss mån kanske ännu på grund av miljön i hemorten kan sägas vara det indirekt. Jag har inte sett frågan ur provinssynpunkt utan ur ren statssynpunkt. Jag har därför gjort mig den frågan. Är det ett statsintresse att genom riksdagen försöka leda den svenska hästaveln i en viss riktning? Och där har jag inom utskottet kommit till den uppfattningen, att ännu så länge, är det det, även om inte i samma omfattning, som tidigare. Men, då ställer sig också frågan. Huru skall statsmakterna, på bästa och billigaste sätt kunna upprätthålla och bevara statens intresse på denna punkt? Det har tidigare bland hästuppfödare, åtminstone hemma i Skåne, funnits ett livligt intresse för varmblodig hästavel.

Uppfödarna ha haft god avsättning och fått jämförelsevis bra betalt genom försäljning av remonter och även vagnshästar. Så länge spelar kassationen inte så stor roll. Men numera då statens behov är mindre och vagnshästarna i stort sett avlösts av automobilen och därjämte vid lantbruket numera ställas större krav på hästen som dragare, så är det om det misslyckas för uppfödaren att sälja sin häst till remont i brist på spekulanter nära nog omöjligt att till något pris få honom såld. Risker synes alltför stora och det är därför som lantbrukarna de senare åren i stor utsträckning börjat övergå till uppfödning av kallblodiga hästar. För dem kan alltid vinnas avsättning, oaktat ardennerhästen åtminstone för de mindre och lättare jordarna ej kan sägas vara en idealläst. För att i någon mån stimulera intresset för den varmblodiga hästaveln, så att icke blott statens behov av hästar till armén kan köpas inom värt eget land, utan att även lämpliga hästar för utskrivning vid mobilisering finnas inom landet, tror jag att det är lämpligt, såsom stuteriöverstyrelsen förordar och i Kungl. Maj:ts proposition föreslås, att med statens hjälp försöka få fram en större, grövre och mäktigare häst än den nuvarande kavallerihästen. Detta mål tror man lämpligast kunna nås genom inrättande av ett statsstuteri, där genom statens försorg skulle anskaffas ett med dessa egenskaper utrustat lämpligt antal avelston. Stofölen skulle för avelsändamål försälas till lantbrukare, som intressera sig för halvblodsuppfödning. På så sätt anses det möjligt få fram ett hästmateriel, som kunde vara användbart både för arméns behov och som jordbrukshäst, åtminstone vid de mindre och lättare jordbruken.

Meningarna inom utskottet om lämpligaste platsen för ett statsstuteri ha då huvudsakligen stått delade mellan Ottenby och Flyinge. Efter de uttalanden, som återfinnas i den kungl. propositionen, och mina personliga iakttagelser under den studieresa, som anordnats för jordbruksutskottet till båda platserna, har jag kommit till den personliga uppfattningen, att för det ändamål, som det här är fråga om, nämligen att för billigaste pris få fram den grövre och mäktigare halvblodshästen, Flyinge har flera och stora företräden framför Ottenby. Ottenby har visserligen större betesarealer (sammanlagt omkring 2,000 tunnland), men dessa synas i huvudsak vara av den beskaffenhet att den naturliga betesgången ej ger den uppväxande hästen den ökade mäktighet som numera torde vara syftet med ett statsstuteris förläggning. Denna min uppfattning anser jag också styrkt genom det utlåtande, som statskonsulenten Elofsson avgivit angående betesmarkerna å Ottenby och Flyinge, varav framgår, att även genom rationella åtgärder kunde avkastningen å Ottenby icke stegras över en låg gräns, beräknad till cirka 500 foderenheter per hektar. Vid Flyinge hade Elofsson kunnat beräkna avkastningen till 3,000 och å en utmark till Flyinge till 2,000 foderenheter per hektar. Jordmänen och jordens kalkhalt voro på båda platserna tillfredsställande. Ett sådant uttalande av en på detta område sakkunnig person anser jag böra tillmätas stor betydelse vid bedömning av lämpligaste platsen.

Ang.
i inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.

(Forts.)

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

Vidare spelar läget en icke oväsentlig roll. Det kan inte anses sakna betydelse, om stuteriet har ett centralt läge, så att ett större antal intresserade hästuppfödare lätt kan komma i kontakt med ledningen och genom råd och dåd samt personliga meningsutbyten följa avelsarbetet. Det torde även för staten ha en viss ekonomisk betydelse. Genom lätta och snabba kommunikationer komma flera intresserade hästuppfödare som spekulanter till stoavvelsförsauktionerna, fölen betinga därigenom högre pris, och avelsarbetet får en vidare spridning ute bland lantmännen. Genom en begränsning till 50 stycken avelsston å Flyinge behöves ingen ny organisation. Chef, veterinär, beridare och stallbetjänter finnas vid den å Flyinge förlagda hingstdepån, och denna organisation, utökad med en stoöverskötare och 4 stycken stallbetjänter, är allt vad stuteriöverstyrelsen anser behövas för stuteriets förläggning till Flyinge. Även om de sista kostnadsberäkningarna, som för Flyinge äro uppgjorda 1922 men för Ottenby 1920, på grund av sjunkande materialpriser m. m. ställa sig fördelaktigare för Flyinge, så ligger det ju i öppen dag, att då nybyggnaderna å Flyinge inskränka sig till ett par mindre bostadshus för 4 stallbetjänter och ändrings- och reparationskostnaderna å de befintliga stallbyggnaderna till 38,800 kronor så är Flyinge i kostnadsavseende vida förmånligare än Ottenby, där både stallbyggnader och bostadshus för personalen saknas. För anläggning av ett stuteri å Flyinge finnas utan nya anslag tillräckliga medel i hästförsäljningsfonden. För iordningställandet där skulle riksdagen alltså slippa anslå några nya medel, men så inte beträffande Ottenby.

Det är, herr talman, dessa kortfattade synpunkter — en begränsning till 50 avelsston, ett under betesgången för dessa tillräckligt och gott bete, billiga organisationskostnader och anläggningskostnader, som ej kräva några nya anslag — som gjort att jag inom utskottet kunnat gå med på att föreslå ett statsstuteri förlagt till Flyinge.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Osberg: Herr talman, mina herrar! Eftersom jag är en av de 50 motionärerna för Ottenby, anser jag mig böra säga ett par ord, detta även därför att jag icke är någon lokalpatriot för vare sig Skåne eller Öland. Men jag vill bara säga, mina herrar, en sak som jag tror är det bärande skälet i denna fråga, och det är att hade Öland varit lika starkt representerat som Skåne, så hade det aldrig blivit fråga om, att riksdagen nu skulle frångå sitt beslut av 1916. Det är nog som sagt det bärande skälet, varför Flyinge blivit så praktiskt som uppfödningssort för varmblodiga hästar.

Herr Silfverschiöld säger, att det icke kan uppfodas tyngre varmblodiga hästar på Öland, och det är orsaken varför Flyinge bör föredragas. Ja, mina herrar, jag skulle kunna räkna det till den rena enfalden att resonera på det sättet, i synnerhet om man vill kalla sig hästkarl. Vad är det, som är grundläggande för hästuppfödningen? Jo, först och främst är det avelsmaterialet och sedan be-

tena. Och jag vill säga, att jag har en kamrat här i riksdagen, som var över till Öland för två år sedan, och han vitsordar, att han där såg de allra präktigaste ardennerhästar man kunde få se här i landet. Då skall man icke resonera här och säga, att man icke kan få halvblodshästar av grövre typ på Öland. Och jag tycker det är högst märkvärdigt, när man har en plats som är lämplig för detta, att man icke utnyttjar den för det ändamål, för vilket den varit använd och är fullt passande.

Vidare säger herr Fjellman, att de hästarna, som voro uppfödda på Öland, hade senor som av horn, och benen kunde han klassificera som stål, men herr Fjellman hängde upp sig därpå, att de enligt hans åsikt icke kunde bli stora nog. Men det är väl märkvärdigt, om man icke skulle kunna uppföda en häst på Öland likaväl som annorstädes. Öland har kommit i misskredit, och därför skall Skåne utnyttja detta. Det tror jag är hela saken, varför man gör så stort nummer av detta. Men varför kan man icke unna Öland, som ligger litet fränskilt från fastlandet, denna näringsgren? Skåningarna reda sig ju utmärkt ändå. Jag har intet personligt intresse av var detta stuteri skall förläggas, men kan inte underlåta att finna, att ni behandla ölämningarna styvmoderligt här, när ni säga 1916, att så fort medel finnas, skola vi förlägga ett avelscentrum till Ottenby, men så i år komma och säga att vi måste förkasta den planen och förlägga det till Flyinge i stället.

Orsaken är klar. Jag behöver icke vidare resonera om detta. Jag kommer naturligtvis att lägga min röst för Ottenby, och jag hoppas, att åtminstone de 50 som äro motionärer icke svika den tanken utan rösta i den riktningen. Jag yrkar bifall till herr Hermelins reservation.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag tror man upplåst frågan rörande lämpligaste platsen för förläggning av ett statsstuteri till vida större dimensioner, än den verkligen är värd. Men det oaktat har jordbruksutskottet med den största omsorg prövat ärendet genom besök både på Flyinge och Ottenby för att på platsen få full klarhet om, vilket av dessa två ställen skulle vara lämpligast för ett stuteri. Och jordbruksutskottet stannade vid att förorda, med 14 röster mot 2, Flyinge såsom lämpligast för ändamålet. Man förmenar, att på Öland kan uppfödas den bästa fullblodshästen, den klenare hästen, men däremot att på Flyinge man kan åstadkomma den grövre, ädla hästen — här är icke fråga om ardenner- eller andra kallblodiga hästar, utan om den grövre ädla hästen. Staten har ju ett intresse beträffande detta stuteri, och det är att sprida avelsdjur i landet för att sedan kunna från uppfödare uppköpa remonter och att således få lämpliga hästar för sitt kavalleri. Nu ha samtliga auktoriteter på området och senast kavalleriinspektören förklarad, att Flyingetypen är den lämpligaste hästen för kavalleriet. Och därtill kommer, att hästuppfödarna ha vida större lätthet att uppföda Flyingetypen än Ottenbytypen, därför att, sedan remonterna blivit uttagna, finns för överskottet av Ottenby-

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

(Forts)

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

typen ingen avsättning, medan däremot av Flyingetypen överskottet kan användas, väl icke av det större jordbruket, men av det mindre jordbruket på de lättare jordarna. Staten får således också ett mycket större urval, då den vill köpa remonter, om den slår sig på en typ, där uppfödningen kan väntas bliva av större omfattning.

Men, mina herrar, det är icke allenast hästsynpunkten vi här ha att taga hänsyn till, utan vi ha även att taga i betraktande de statsfinansiella skälen under en tid, då statskassan är i det närmaste tom. En anläggning i Ottenby skulle medföra kostnader för staten på åtminstone över 1½ miljoner kronor huvudsakligen för byggnader. Ett kostnadsförslag är upprättat år 1920, och det slutar på 2 miljoner kronor. På Flyinge finnas byggnader, och för byggnaderna där behövs knappast 100,000 kronor dels för omändring av stallarna och dels för två byggnader för personalen. Och vid Flyinge finns redan en administration, som med obetydligt ökade löner även kan åtaga sig att sköta stuteriet. Det är nämligen administrationen för hingstdepåen. För Flyinge finnes redan pengar reserverade. Och även med uppköp av ston uppgår icke kostnaden till de belopp, som äro avsedda för en stuterianläggning. Vid Ottenby däremot skulle rätt höga anslag erfordras.

Såvitt jag kan förstå förorda alla auktoriteter, kavallerister och övriga hästkarlar, Flyinge, och ur statsfinansiell synpunkt är Flyinge det rätta stället. Då kan jag icke förstå, hur man kan tveka därvidlag. Jag tror, att utskottet kommit till ett gott resultat, och det har åtminstone kommit dit efter en noggrann prövning. Här gäller icke, som den siste aktade talaren sade, om öläningarna eller skåningarna skola få uppföda hästarna. Här gäller blott en sak, nämligen att staten skall kunna få skaffa sig det behov av remonter, som är nödvändigt för staten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr H e r m e l i n : Herr talman! Jag skall be att med herr talmannens tillstånd nu få redogöra för, varför jag enligt min reservation anser, att fullgoda skäl nu icke föreligga för att riksdagen skall frånträda sitt förut fattade beslut angående ett stuteri vid Ottenby, och varför jag sålunda kommer att yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Jag erkänner visserligen, att jag kommit litet på efterkälken, men jag får säga, att det var verkligheten »det preventiva» som förde mig på avvägar!

Emellertid vill jag till en början hänvisa till den rätt så våldsamma tidningspolemik, som i dessa dagar förts och som bara den, tycker jag, bör göra en rätt så betänksam mot att nu vara med om Kungl. Maj:ts förslag. Detta skulle innefatta, att man skulle frångå det förut av riksdagen fattade beslutet, ett beslut som är baserat — jag får säga det trots herr Fjellman — på en mångårig och fullständig utredning, där alla voro eniga, ett beslut, som dock till följd av kristidens inverkan med höga byggnadskostnader m. m. icke kunde realiseras. Förhållandet är nämligen det, att riksdagen år 1916 beslöt, att ett statsstuteri för främjande av den varmblodiga

hästaveln skulle inrättas vid Ottenby, på samma gång som man ansåg — vilket jag särskilt vill fästa herrarnas uppmärksamhet på — att det skulle verkställas en viss omändring av hingstdepåerna såväl vid Strömsholm som Flyinge liksom ock till följd därav jämväl av ridskolan vid Strömsholm. Jag skall återkomma till detta sedermera. Meningen med detta statsstuteri vid Ottenby var, att samtidigt som detsamma på ett naturligt sätt skulle ansluta sig till *redan* vidtagna åtgärder för den varmblodiga avelns främjande, skulle det även ha en dubbel uppgift. Man avsåg dels att där i viss mån föda upp halvblodshingstar, dels att man genom försäljning däriifrån av stoföl och ston, lämpliga till avel, skulle hos den enskilde konsolidera varmblodet. Man ville med andra ord att Ottenby — och jag förmodar att så även avses med Flyinge — skulle bli ett slags avelscentrum. Platsen bestämdes till Ottenby såsom varande enligt *allas* mening då — på grund av särskilda naturförhållanden — den bästa tänkbara platsen just för frambringande av den hästtyp, som ansågs önskvärd och för vårt lands förhållanden lämplig och som jag vågar påstå, trots vad som sagts av motståndarna, fortfarande bör anses lämplig. Anläggningskostnaderna skulle bestridas dels av hästförsäljningsmedel och dels av inestående brandstodsmedel sedan eldsvådan 1901, tillsammans 580,700 kronor, och däri ingingo även kostnaderna för anskaffande av kreatur och redskap för jordbrukets drift. Beträffande den årliga kostnaden, som av jordbruksutskottets ärade ordförande, herr förste vice talmannen, sades vid Flyinge skola bli billigare ur statsfinansiell synpunkt, var det avsett, att denna skulle bestridas dels av avkomsten från själva stuteriet och dels av därunder hörande jordbruk samt också av besparingar å de för den varmblodiga aveln avsedda medel, detta särskilt med avseende på omorganisationen vid Strömsholms- och Flyingedepåerna. År 1916 innehöll propositionen icke mindre än 15 sidor rörande denna omorganisation, men nu finns det icke ett ord nämnt om detta i den nuvarande propositionen. Det var en betydlig koncentration, som där skulle göras och som skulle medföra avsevärda besparingar till fördel för det blivande stuteriet å Ottenby.

Emellertid visade det sig, såsom förut anförts, att det blev för dyrt att bygga samt att byggnadskostnaderna icke kunde täckas av de medel, som beviljats. Kungl. Maj:t beslöt därför, att frågan skulle anstå tills vidare, samt gick år 1917 in till riksdagen och begärde, att av de anvisade medlen skulle bildas en räntebärande fond, för att sedan bygga, när bättre tider inträffade. Sedan gjordes, särskilt från Ölandsbornas sida, försök att forcera frågan, men de i sådant avseende framställda förslagen avvisades. Emellertid uttalade jordbruksutskottet i utlåtande av år 1920, att Kungl. Maj:t så fort som möjligt, när förhållandena nu vore annorlunda, skulle upptaga frågan om uppförande av stuteriet men framhöll, att byggnadskostnaderna borde och kunde nedbringas. Dessutom säger utskottet ock, som av riksdagen även godkändes, att om det eventuellt skulle behövas ytterligare medel, skulle Kungl. Maj:t icke underlåta att begära dessa. Slutligen underströk utskottet i samma utlåtande och

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.

(Forts.)

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

detta så sent som 1920, »att Ottenby sedan lång tid tillbaka vitsordats såsom varande en av de yppersta platserna för bedrivande av ädel hästavel». Man kan då tycka, att allt skulle ligga väl till och att allt skulle så att säga vara klappat och klart. Men, mina herrar, då inträffade det märkvärdiga, att dåvarande jordbruksministern med anledning av det utav riksdagen fattade beslutet uppdrog åt chefen för stuteriöverstyrelsen att ingå i prövning av frågan angående uppförande av ett stuteri och inkomma med förslag i ämnet, men stuteriöverstyrelsen, däri ligger det märkvärdiga, skulle icke vara bunden vid platsen utan skulle kunna föreslå jämväl annan plats. Jag ber att särskilt få understryka, att det var den dåvarande jordbruksministern, icke den nuvarande, som på detta sätt egentligen utan någon anledning rev upp frågan om förläggningsplatsen. Varifrån impulsen härtill kom, synes icke i handlingarna, men jag förmodar, att det var beroende på de inträffade personombytena såväl på departementschefsposten som inom stuteriöverstyrelsen. När nu stuteriöverstyrelsen i december 1920 inkom med den begärda utredningen, föreslog densamma, icke blott att stuteriet på Ottenby skulle slopas, utan även att antalet moderston skulle sänkas från 100 till 50 och vidare att de skulle uppställas vid Flyinge. Genom att dessa ston nu skulle komma till Flyinge omintetgöres helt och hållet det föregående förslaget angående hingstdepåernas omorganisation, nämligen så att Strömsholms hingstar skulle koncentreras till Flyinge, och att Strömsholm endast skulle användas till ridskola. Det är ju givet, att om nu utan vidare ändring sker, blir hela det föregående förslaget, varemot riksdagen icke haft något att erinra, slopat. Såsom ledamot av jordbruksutskottet har jag haft anledning att i den kungl. propositionen söka efter motiveringen för en sådan åtgärd, men där finnes icke ett enda ord om den saken.

Jag skall icke uppehålla mig så mycket vid kostnadsfrågan, den har berörts av herr Norman och av flera talare, men jag kan dock icke underlåta att säga, att den första beräkningen, som gjordes 1915 och låg till grund för 1916 års proposition, slutade på 580,700 kronor. Sedan steg helt naturligt summan 1917 till ungefär det dubbla, men det märkvärdiga är, att 1920 uppgår kostnaden till den fyrdubbla summan eller dubbelt mot 1917. Det korresponderar icke alls med de värden, som voro då rådande och ännu mindre med de värden, som nu gälla. Jag skall göra chefen för jordbruksdepartementet den rättvisan, att säga, att han även reagerat mot dessa höga kostnader och själv anser, att de kunna betydligt reduceras. Det är ju ofattbart, att man kan komma upp till så stora siffror, även om det gäller att upphjälpa jordbruksdriften genom att återställa de nedbrända byggnaderna. Vi få väl ändå hålla fast vid att här är det icke fråga om annat än inrättande av en lantgård med varmbloodsavel, låt vara under överinseende av staten, men man får väl ändå icke rusa i väg med siffrorna på detta sätt. Hur skall det gå för den enskilde uppfödaren, om han skall lägga sådana siffror till grund för en varmbloodsavel? Likaledes vill jag blott i korthet säga, att när det nu är fråga om att sänka antalet ston från 100 till 50, synes mig jäm-

förelsen i fråga om kostnaderna ännu mera haltande, och jag tycker, att Flyngelöförelsetaget — det får herr förste vice talmannen ursäktas — är väl så dyrt som Ottenbyförelsetaget och till sin effekt, med hänsyn till vad man vill vinna, d. v. s. den varmblodiga avelns konsolidering, bra mycket sämre. Jag anser därför, att frågan om stuteriets förläggande till Ottenby ur kostnadssynpunkt icke nu kan bedömas. Det fordras givetvis bättre skäl än de, som kommit fram i den kungl. propositionen, för att riksdagen skall övergiva sitt förut fattade beslut. Därför anser jag förnyad undersökning behöfvig — och såvitt Kungl. Maj:t icke kan prestera en nöjaktig sådan, måste riksdagen givetvis, om den skall hava någon auktoritet, fasthålla vid sitt förra beslut.

Rörande själva *typfrågan*, d. v. s. den häst, som man vill ha, har jag för min del trott mig kunna läsa mellan raderna, att den avgörande synpunkten för stuteriöverstyrelsen, då den ändrade sin uppfattning, var, att man skulle få fram en halvblodshäst, som det står i den kungl. propositionen, vilken *även* har en fördelaktig användning både som vagnhäst och jordbrukshäst. Stuteriöverstyrelsen har nämligen konstaterat, att vår nuvarande varmblodiga avel lämnat alltför många »överförädlade» hästar, d. v. s. sådana hästar, som enligt stuteriöverstyrelsens mening till sin konstitution äro alltför kläna och finlemmade, ej lämpade för ett mera allmänare bruk. Detta är nog så sant — men mot detta får man ihågkomma, att det svenska kavalleriet är synnerligen väl remonterat, står på höjdpunkten, ja, att den svenska varmblodshästen firat verkliga triumfer såväl här i landet som i utlandet. Hur vill nu stuteriöverstyrelsen söka åstadkomma något bättre, d. v. s. få bort den s. k. »överförädlingen» eller, som jag i stället vill uttrycka det, få ned den stora kassationsprocenten? Jo, det vill stuteriöverstyrelsen söka åstadkomma genom att skaffa tillgång till grövre halvblodshingstar, att få in mera av det tyska hanoferska blodet och, varför icke, det anglo-normandiska. Ja, håller man på med det en tid, då kommer det givetvis att lämna spår efter sig, men man mister säkerligen då på samma gång just den energiska, lättrolliga häst, som man hittills funnit så värdefull. Nu säger visserligen jordbruksutskottet, att det kommit till den uppfattningen, »att den ädla hästavelns nuvarande läge inom landet kräver en verklig konsolidering av det inhemska avelsmaterialet, samt att ett åvägabringande härav icke torde vara möjligt annat än genom inrättande av ett statsstuteri». Det är fullkomligt riktigt och i överensstämmelse med vad utskottet tidigare sagt, men det säger även, tydligen mycket kraftigt inspirerat av den nuvarande stuteriöverstyrelsen, »att vår ädla hästavel för att kunna med framgång upprätthållas *icke* kan som hittills skett inskränka sig *uteslutande* till den lättare remonttypen utan måste inrikta sig på frambringande *även* av en grövre hästtyp», d. v. s. jordbruksutskottet säger här rent ut, att det vill gå på »två linjer». Men hur går det då med den där konsolideringen, och hur går det att få fram den där ensartade svenska typen? Jag tror, att detta försök är dömt att misslyckas. De olika hästtyperna bliva föremål för omkastningar hos de enskilda

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyngel.

(Forts.)

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

hästuppfödarna, och därmed är gärdet uppgivet. Då kunna vi hålla på, som vi nu hava det. Jag tror att det är genomgående i all avelslära, att vill man ha en typ, måste man fasthålla vid detta och ej gå fram på olika linjer. Vi måste nog här i landet bygga vår varmbloodsavel på remontuppfödning.

För övrigt, har nu detta tal om att få fram en grövre, varmblodig jordbrukshäst något fog för sig? Knappast. För jordbruket ha vi ju ardennerhästen, vi ha halvardennerhästen, för att icke tala om den nordsvenska hästen, vilka alla typer fylla varje rimligt anspråk och därtill äro användbara till skogsbruk, något som jag ännu icke hört, att den varmblodiga hästen skulle vara passande för. Jag tror, att man icke på den vägen i längden skall kunna animera lantmannen till ökad varmbloodsavel, hur önskvärd denna än är. Den rätta vägen är nog, att man skall försöka få ned »kassationsprocenten» på den typ vi *nu* ha, och detta går ju förnämligast ut på att man söker konsolidera vår stostam. Ifall jag ställde upp en hingst, hur god han än är, på ett område, där jag icke har lämpliga ston, får jag icke lämpliga hästar, ty vi veta ju, »att det är stoet, som lägger fölet»! Jag tror därför att det är lyckligt, om man kan få ned kassationsprocenten, ty då inträffar den situationen att då få varmbloodsuppfödarna marknad för sina hästar även i utlandet, närmast i grannländerna, där vår utmärkta varmbloodshäst äger gott rykte. Jag tror, att det på så sätt blir bättre fart i det hela. Det torde därför enligt min uppfattning icke vara skäl i att lägga in något »främmande moment», som, av vilken anledning vet jag icke, stuteriöverstyrelsen nu gjort, utan man bör i stället genom skickligt urval av ston försöka få fram den typ, som är den lämpliga just för vår remontavel.

Herr Fjellman, tror jag, talade om den nuvarande kavalleriinspektörens uttalande, och det har även talats om vad den föregående kavalleriinspektören sagt, vilket senare ligger till grund för propositionen. Jag kan icke inse annat, än att den förre kavalleriinspektören går på ungefär samma linje som vi, som kämpa för Ottenby. Han säger i sitt utlåtande, »att av stuteriöverstyrelsens förslag framginge, hurusom dess mål vore frambringandet av en halvblodshäst med synnerlig massa och grovlek». Vidare säger han, att »det vore uppenbart, att en häst av denna typ *icke* vore den för vårt kavalleri eftersträvansvärda». Förhållandena, säger han vidare, fordra »en helt annan häst», och en sådan häst kan landet frambringa. Den hava vi nu såväl i Västergötland som på Öland. Han slutar med att säga, och där framkommer tydligen skräcken för kostnaderna, att även om han ville ha en helt annan typ och på det livligaste önskat, »att stuteriet skulle förläggas till Ottenby», — så med hänsyn till de »rådande förhållanden» går han med på eller vill icke motsätta sig Flyingeförslaget. Jag kan icke neka till, att i den artikel, som stod i Stockholms Dagblad, kunde jag nästan läsa bakom raderna, att den nuvarande kavalleriinspektören ock är rädd för att, om man nu icke går på Flyinge, så blir alltsammans ihjälslaget.

Jag vill i detta sammanhang uttrycka min förvåning över att den nuvarande kavalleriinspektören i samma tidnings uppsats säger

att motståndarna till Flyingeförslaget icke fäst avseende vid att det här gäller uppfödande av avelsdjur, icke av remonter. Jo, det är just det, vi fästa avseende vid, och det är *just* för avelsdjuren, som det är så nödvändigt att välja den rätta platsen! Jag tror därför, att det ock är nödvändigt med en ytterligare undersökning av just detta, innan riksdagen går med på stuteriöverstyrelsens alldeles nya förslag.

Jag skall vidare blott nämna några ord om betesfrågan. Det är alldeles tydligt, att i denna fråga spelar betet en utslagsgivande roll. Jag har förut nämnt, att Ottenbybetena sedan lång tid tillbaka ansetts vara de förnämligaste, de yppersta, och det har just varit grundvalen för att förlägga stuteriet till Ottenby och Öland, där under så många år varmlödsavel har bedrivits och bedrivits med fördel. Nu har stuteriöverstyrelsen och även jordbruksutskottets majoritet kommit till en annan uppfattning, och till grund därför ligger det omtalade Elofsonska uttalandet. Jag har all respekt för herr Elofson som auktoritet på vallbeten, men jag vågar absolut påstå, att han icke har kännedom om vad de s. k. strandbetena vill säga, ty hade han reda på strandbetenas beskaffenhet, skulle han ovillkorligen i sitt uttalande på något sätt antytt detta. Vi, som ha erfarenhet av strandbetena, sätta dessa så ofantligt högt över andra beten, att jag vågar påstå, att det är en fullständig skatt, som Ottenby har i sina beten, och jag anser, att när de ligga på statens mark, så bör man icke försumma att använda dem. Det kan icke hjälpas, att även om Flyinge beten kunna användas, äro de betydligt trängre och ha icke den beskaffenheten, att de förläna avelsdjuren de egenskaper, man just här vill ha fram för remontaveln. Herrarna må icke tro, att jag kan få fram steghästtypen på Skånes lera! Det är dock givet, att jag i Skåne kan föda upp en större häst, men alla hästar skola väl icke födas upp enbart i Skåne. Tag upp den grova hästen hit, och jag vill påstå, att då får man icke längre behålla den. Den passar i Skåne men icke i andra trakter. All avelslära och all växtodlingslära ger vid handen, att man icke skall hämta en typ söder ifrån utan man skall försöka få fram en viss härdighet, få energien att utvecklas. Med all respekt för den skånska jorden, men för vissa ändamål kan den dock vara litet för fet! Å andra sidan vill jag visst icke säga, att det är för feta beten vid Flyinge, men jag tror, att Ottenby ligger betydligt över icke blott beträffande arealen utan även genom detta att man där kan få fram denna härdiga typhäst. I denna uppfattning stödes jag även av det uttalande, som gjorts av överfältveterinären, vilken även anser, att Ottenby beten ha en viss överlägsenhet över Flyinges.

Jag skall icke trötta kammaren med mera, än vad jag nu sagt. Jag anser, att här icke föreligga fullt tillräckliga skäl, för att kammaren skall frångå sitt förut fattade beslut. Utredningen är givetvis bristfällig även beträffande hingstdepåernas organisationsfråga. Mitt yrkande i reservationen avser endast, om jag så får säga, ett status quo. Ifall riksdagen bifaller detta förslag är det så, att om Kungl. Maj:t och jordbruksministern skulle vilja fortfarande gå fram

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)*

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.

(Forts.)

Flyingevägen är det ingenting annat än att fortsätta utredningen och även taga upp Strömsholmsproblemet samt också taga litet hänsyn till den kritik, som nu framkommit. Jag erkänner visserligen, att det kan vara fara i dröjsmål, men är man livligt intresserad för saken — jag tror nog att pengarna komma att räcka till — då kan man redan i morgon börja pricka ut ston på kavalleriregementena, och även om det skulle dröja ett par år, innan byggnaderna bli uppförda vid Ottenby, så kan man under tiden ställa upp några ston på Flyinge. Jag tror, att det är lyckligt för den varmblodiga aveln och för våra uppfödare, om vi fortfarande gå fram på den linje, vi hittills gått — dock att vi skola söka minska den nuvarande kassationsprocenten samt så bibehålla den »utmärkta svenska varmblodshäst», som vi i närvarande stund hava i vårt land!

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till min reservation.

Herr Sjöblom: Herr talman! Det är litet underligt, att denna fråga upptar så lång tid och väcker så stor uppmärksamhet, men det beror möjligen därpå, att det är en lokal fråga för en hel del, och då talar var och en för sin egen ort, och det är naturligtvis icke underligt. Jag har emellertid icke några sådana synpunkter att lägga på denna sak, utan vill försöka reducera den till rimliga proportioner, såsom jag uppfattat den.

Då frågan att förlägga stuteriet till Ottenby varit uppe, har man gått ut ifrån, att det skulle uppställas 100 moderston och 5 hingstar. Det var sålunda ett ganska stort antal, och hade det varit så, att jag för min del haft den övertygelsen, att detta antal moderston vore behöfligt nu och framdeles, då skulle jag icke ha tvekat att gå på Ottenby. Men då jag har den uppfattningen, att det kommer att visa sig behöfligt att framdeles hålla detta antal avelsston, bör stuteriet ordnas så, att det kan anpassas efter behovet, för att icke åsamka staten onödiga kostnader. Därför är det min uppfattning, att det är oklokt att gå på ett annat ställe än Flyinge. Om stuteriet skulle förläggas till Ottenby, så behövas först byggnaderna byggas om för ganska stora kostnader. Men det är icke nog med detta, utan så skall personal flytta dit och bostäder byggas åt dem i mycket större utsträckning, än som är erforderligt vid Flyinge. Nu har jag i utskottet försökt få fram den tanken, att det skulle göras en början med ett mindre antal moderston, än som herr statsrådet föreslagit. Men jag har icke kunnat hålla på den tanken, därför att det nog är bättre att börja med det antal, som herr statsrådet föreslagit, nämligen 50, och att framdeles minska detta antal, om så kan befinnas lämpligt. Förutsätter man, att frågan skall läggas på det sättet, kan jag icke föreställa mig annat, än att det skulle vara mer än oklokt att förlägga detta stuteri till Ottenby.

Jag har tidigare, innan jordbruksutskottet företog sin resa och besåg dessa båda platser, Flyinge och Ottenby, haft min tanke riktad på Ottenby, men efter den resan blev jag för min del allt mer och mer övertygad om att Flyinge ur alla synpunkter vore bättre. Hade det här varit fråga om att uppföda remonter — och det är nog mån-

gen, som kunnat få den föreställningen här, därför att remonteringsfrågan förts fram i förgrunden och nämnts så ofta i debatten — så skulle kanske Ottenby varit att föredraga. Men litet var av oss känner nog till, att den varmblodiga hästen har en viss tendens att gå tillbaka i grovlek för varje generation, och det har ju framhållits, att det är en väsentlig skillnad i detta avseende mellan Ottenby och Flyinge. Man kan instämma i det uttalandet, att den härdiga häst, som man kan få fram vid Ottenby, är lämplig som remonthäst, men det har likväl av alla sakkuniga erkänts, att den blir för liten för andra ändamål än till kavallerihäst. Nu tror jag icke, att det skulle spela så stor roll, om det endast gällt att uppföda remonter, men då det gäller uppfödning av moderston, som skola köpas för att användas för avelsändamål, runt om i landet, anser jag för min del, att det är mera fördelaktigt att förlägga stuteriet till en plats, där man utrönt, att grovleken lättare kan upprätthållas än vid Ottenby. Det är dessa synpunkter, som för mig ha varit avgörande, då jag bildat mig den uppfattningen, att Flyinge vore att föredraga.

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

(Forts.)

Herr Osberg har såsom sitt väsentligaste argument i debatten framhållit, att om Öland hade varit lika starkt representerat i riksdagen som Skåne, hade nog Ottenby fått hjälp av jordbruksutskottet. Jag tror icke, att det påståendet är riktigt, ty alla ha nog försökt att bedöma den föreliggande frågan efter sitt sunda förnuft. Om herr Osberg å ena sidan och jag och jordbruksutskottets majoritet å den andra icke ha kunnat komma till samma uppfattning, beror det säkerligen på andra omständigheter än att det är flera representanter för Skåne än för Öland här i riksdagen.

Herr Osberg frågade vidare, varför man icke kunde unna Öland denna näringsgren, när Skåne har så många förut. Ja, den saken diskuterar icke jag, utan jag ser saken ur statens och det allmännas synpunkt och icke ur Skånes eller Ölands.

Det skulle naturligtvis vara en hel del att tillägga om denna sak, men det synes mig, att det redan anförts alltför många skäl både för och emot, och jag skall därför, herr talman, med dessa korta ord be att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr Poppius: Herr talman! Det är ett par synpunkter, som framkommit under denna debatt, vilka föranlett mig att begära ordet, men jag skall icke upptaga kammarens tid länge.

En föregående ärad talare talade om att man försökt lägga en lokalpatriotisk ortsfråga på var stuteriet skall förläggas, till Ottenby eller till Flyinge. Jag är ju själv jordbrukare, och jag vill säga kammaren, att vi jordbrukare i Skåne icke kunna ha något speciellt intresse av att stuteriet förlägges till Flyinge, ty vi äro ju själva uppfödare av varmblodiga hästar, och staten skulle i så fall bliva en konkurrent till oss. Den synpunkten anser jag därför vara felaktig.

Herr Osberg talade om att man borde gynna Öland. Jag kan för min del dock icke förstå, att man gynnar jordbrukarna på Öland i större utsträckning genom att förlägga stuteriet till Ottenby, ty det

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.

(Forts.)

är ju staten, som skall taga stuteriet om hand, och de enskilda jordbrukarna kunna därför icke få så stort intresse av saken.

Friherre Hermelin ansåg, att det icke var riktigt av kammaren att fränga den ståndpunkt, som den förut hade intagit, om att stuteriet borde förläggas till Ottenby, men jag vill däremot framhålla, att erfarenheterna under kriget hava visat, att man bör ha en grövre häst. Jag har böjt mig för den synpunkten, men då är det också otvivelaktigt, att man lättare får fram denna häst vid Flyinge än vid Ottenby.

Ehuru jag är vän av denna synpunkt, vill jag säga, att jag till en början kanske fick en smula respekt för den massmotion om att få stuteriet förlagt till Ottenby, som här framburits. Granskar man närmare de 59 motionärerna, skall man dock finna, att det av dem är 14 stycken, som äro lärare och redaktörer — det finns även med en borgmästare — och att av de återstående 45 motionärerna 17 stycken äro bosatta i län, där man överhuvudtaget icke uppföder några remonter. Efter de upplysningar, som jag har kunnat inhämta, är det dessutom av de sedan återstående icke någon, som har något inregistrerat varmblodigt sto, eller som någonsin har sålt en remont. Jag vill visst icke härigenom på något sätt söka förringa sakkunskapen hos dessa motionärer i denna fråga. Det är ju en allmän uppfattning, att riksdagsmännen äro sakkunniga i allt, och jag tror visst, att en borgmästare och även en lärare förstår hur en häst bör vara skapad för att vara lämpad för vårt kavalleri, men jag kan icke neka till att den respekt, som jag till en början hyste för massmotionen, i någon mån förringades, när jag på detta sätt granskade den.

Man har på denna fråga lagt en synpunkt, som särskilt herr Norman pekade på, men som även berördes av flera av de föregående talarna, nämligen att betena vid Ottenby äro av så utmärkt beskaffenhet, att man där bör kunna uppföda en verkligt framstående häst. Jag tror nu, att man därvid icke har riktigt klart för sig, hur betena vid Ottenby i själva verket äro beskaffade. De äro enligt de uppgifter, som kommit från statskonsulenten Elofson — friherre Hermelin sökte visserligen att förringa dennes förmåga att bedöma strandbeten — till stor del bestående av en växt, som heter färsvingel. Jag är ganska övertygad om att motionärerna ha reda på vad det är, men jag undrar, om icke redan själva namnet säger, vartill sådant bete egentligen bör användas. Betena äro vidare surt reagerande. De äro icke kalkrika, som herr Norman påstod, icke därför, att det icke finns kalk i jorden, utan därför att då strandängarna under vintern översvämmas, neutraliseras kalken av havsvatten, som innehåller klor-kalk. Dessa beten äro sålunda icke så kalkrika, som man säger. Det är ju för övrigt icke kalken, som är det avgörande, när man skall bedöma betets värde för en häst, utan det är fosforsyran. Sådan saknas emellertid här fullständigt eller åtminstone finns den icke i sådan omfattning hos betena vid Ottenby, som den bör finnas. Det är fosforsyran, som sätter verklig kärna i hästens märg. Jag kan därför icke inse, att betenas beskaffenhet på något sätt kunna vara avgörande för att stuteriet bör förläggas till Ottenby.

Man kan väl vidare icke komma ifrån, att, då det gäller att förlägga ett statsstuteri på något ställe i landet, bör man förlägga det på en sådan plats, dit man kan komma, och dit en hästuppfödare lätt kan komma för att studera och följa med arbetet. Vi veta ju, var Ottenby ligger, och det är ganska betecknande för svårigheterna med transporter dit, att, när jordbruksutskottet skulle resa till Ottenby, fick man, ehuru det var långt in i april månad, uppskjuta resan till följd av ishinder. Detta var dock på en tidpunkt, då förflyttning av avelsdjur, både hingstar och ston, bör ske.

Herr Norman lade på denna fråga en annan synpunkt, som han ansåg i viss mån skulle vara av betydelse, och det var, att man vid Ottenby har låglandsdjur, och att de kunna leva där. Jag kan emellertid icke förstå, att detta har det allra minsta att göra med denna fråga. Jag vet icke, i vilken mån herr Norman är auktoritet på uppfödning av låglandsdjur, men jag har icke hört någon auktoritet säga, att Ottenbybesättningen på något sätt skulle anses särskilt framstående. Vid den okulärbesiktning, som jordbruksutskottets ledamöter företogo, och där jag var med, kunde man ju icke säga, om djuren voro så särskilt bra eller ej, men jag fick i alla fall icke något slående bevis för att de voro så framstående avelsdjur. Jag har närmast den uppfattningen, att det vore bättre med andra djur än låglandsdjur. I norra och mellersta Skåne finns det exempelvis många platser, där man har låglandsdjur, men där ledarna för avelsarbetet anse, att det skulle vara bättre med andra djur. Herr Normans synpunkt tror jag därför icke har någon betydelse för denna fråga.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens tid. Jag har, som sagt, den uppfattningen, att Flyinge är den lämpligaste platsen och jag hoppas, att kammarens ledamöter följa de sakkunniga i denna fråga.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Pettersson i Stäring: Herr talman! Då jag deltagit i utskottets behandling av föreliggande fråga, skall jag be att få framhålla de synpunkter, som medfört, att jag stannat för Flyinge.

Den första frågan har för mig varit, om staten nu skall börja syssla med varmblodig hästavel, vilket staten förut icke gjort. På grund av den stora tillbakagången av den varmblodiga hästaveln under de sista åren, skulle man möjligen kunna komma i det läget, att man icke inom landet skulle kunna fylla behovet av remonter, utan att man i framtiden liksom Norge skulle tvingas att importera sitt behov. Eftersom denna import i det ögonblick, då den bäst behöves, kanske skulle bliva avstängd, skulle landet därigenom kunna komma i en ofördelaktig ställning. Av denna anledning har jag stannat för Flyinge, men jag ber att få framhålla, att jag icke vill vara med om att stödja den varmblodiga hästaveln längre än till statens och möjligen det sydsvenska jordbrukets behov. Det mellansvenska och norrländska jordbruket har nämligen icke alls något behov av den varmblodiga hästen, utan det finns andra hästraser, som där bätt-

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.

(Forts.)

Ang.
inrättande av
ett statsstuleri
vid Flyinge.

(Forts.)

re fylla behovet. Förslaget att i Ottenby hålla hundra ston anser jag därför vara onödigt stort tilltaget. Behovet fylles nog gott med de femtio ston, som äro avsedda att hållas vid Flyinge.

Sedan ha vi rasfrågan. Det har av en fackman här blivit framhållet, att världskriget visat, att vi böra ha en större, grövre och kraftigare häst för vårt kavalleri. På grund av den stora kassationen vid remonteringen — till följd av ett eller annat fel blir det knappast mer än en tredjedel, som antas till remonter — måste en stor del av hästarna gå till jordbruket eller till andra ändamål. Dessa mindre spinkar, om jag så får kalla dem, bliva emellertid så gott som värdelösa, under det att däremot en grövre häst åtminstone finner avsättning vid det sydsvenska jordbruket.

Vi hade i jordbruksutskottet tillfälle att i Flyinge se prov på de hästar, som där uppfödas. Jag hade för min del aldrig kunnat tänka mig, att man skulle kunna få fram så kraftiga halvblodshingstar redan vid 1,5 å 2 års ålder. De remonter däremot, som vi fingo se vid Ottenby, voro fortfarande dessa små obetydliga spinkar, som man icke har någon användning för, om de bli kasserade som remonter.

Vad betena beträffar, har ju friherre Hermelin visserligen sagt, att betena vid Ottenby lära vara de förnämsta, men å andra sidan visar den utredning, som verkstälts av statskonsulenten Elofson, vilken person man måste säga vara en av experterna just på detta område, att betena vid Flyinge äro sex gånger så värdefulla som de vid Ottenby. Läger man därtill den större nederbörden i Skåne gentemot Öland, måste man ju förstå, att Flyingebetena hava företräde framför Ottenbybetena.

Jag vill till bevis härför även peka på en annan omständighet. För en femton å tjugo år sedan fanns det, som vi alla veta, ett bevingat uttryck om »Ottenbyremonter». Man hade köpt 2,5-åriga remonter på fastlandet och sedermera sänt dem till Ottenby på bete, men hästarna blevo där så magra, att de kallades med det sedan bevingade ordet »Ottenbyremonter». Hade det varit något med betena vid Ottenby, borde väl remonterna ha kunnat behålla hullet och borde icke ha blivit så magra. Om jag härtill skulle lägga det lilla, jag möjligen förstår av beten, skulle jag vilja säga, att den östra delen av dessa beten, som vi besågo, består av uppslammad mosand, och det är alldeles givet, att på dessa magra sandmarker det icke blir ett bete, som kan fylla behovet för avelsston, utan, såsom den föregående talaren sade, passa de nog bäst till fårbeta; och att dessa ängar, såsom den föregående talaren upplyste, även kallats schäferiängar, kanske berott på att de lämpa sig bäst till fårbeten.

Om jag sedermera går till kostnadsfrågan, finna vi — visserligen ha dessa beräkningar icke skett vid samma tidpunkt och äro kanske därför icke fullt jämförbara — att kostnaderna belöpa sig för Flyinge till 400,000 kronor, då de däremot för Ottenby belöpa sig till 2 miljoner kronor. Om man på grund av den olika tidpunkt, vid vilken beräkningarna äro gjorda, prutar bort 600,000 kronor på Ottenby, återstår likaväl för Ottenby en merkostnad å 1 miljon kronor. Om jag räknar med 5 % på detta belopp har jag en utgift för staten

på 50,000 kronor årligen. Stuteriöverstyrelsen har kommit med den beräkningen, att av Flyinge 50 avelsston årligen skola födas 30 föl. Om jag så fördubblar den summan, på grund därav att det vid Ottenby skall finnas 100 ston, komma vi upp till 60 föl. Läger jag sedermera härtill de ytterligare merkostnader, som chefen jämte veterinären draga vid Ottenby, under det att staten redan har en chef och veterinär vid Flyinge, kommer jag upp till det resultatet, att om stuteriet blir förlagt till Ottenby varje föl kommer att kosta svenska staten 1,000 kronor mera, då det föds, än om stuteriet förlägges till Flyinge. Detta borde väl i dessa brydsamma penningtider även vara en synpunkt, som gjorde, att man skulle stanna för Flyinge.

Nu har emellertid herr Norman sagt, att Ottenby är bättre än någon annan plats i landet ägnat att fylla kraven. Ja, om jag ser på belägenheten av Ottenby, som ligger på Ölands södra udde, och jag skulle tänka mig, att landet skulle bli indraget i krig, behövs det blott några få välriktade skott, för att fienden skulle spolia landets förnämsta häststam och därtill en häststam, som i det ögonblicket bäst behövs. För min del kan jag icke förstå, att det är den lämpligaste platsen, utan även ur denna synpunkt är Ottenby den mest olämpliga då man kan påvisa, hur man på det sättet kan få det förstört på ett litet tag.

Ja, herr talman, jag skall icke förlänga debatten, men från de synpunkter, jag framhållit, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Norman: Herr talman! Då det här anförts så mycket från de synnerligen energiska motståndarna till Ottenbyförslaget och riksdagens tidigare fattade beslut, är det givetvis fullständigt omöjligt för mig att taga upp alla de olika argumenten, som anförts mot vad jag och mina meningsfränder yttrat.

Den siste ärade talaren drog fram en gammal historia, som nu legat kanske mycket i fatet, när det gäller att förlägga stuteriet till Ottenby. Det är det gamla slagordet: Ottenbyremonter. Den, som närmare känner till denna historia vet, att det var under ett exceptionellt torrår som den då till Ottenby förlagda remontbesättningen, kanske på grund av olämplig ledning på platsen, kom att få för otillräcklig utfodring. Resultatet blev synnerligen utmagrade hästar, och detta gick land och rike omkring i pressen. »Ottenbyremonter» blev ett slagord, som satte spår efter sig år efter år. Det kanske i detta sammanhang dock kunde förtjäna att anföras, att just dessa så förkättrade och utmagrade Ottenbyremonter sedermera kommo att intaga en ren hedersplats vid våra regementen. De blevo bland de bästa hästarna, som någonsin funnits i vår armé. De utmärkte sig såsom kapplöpare och utmärkte sig i övrigt på olika sätt. De senor av stål, varom det förut talats, de utmärkta muskler och hovar, som hästar, uppfödda på Ottenby, förvärvade, gjorde sig här gällande, och när de utmagrade Ottenbyremonterna fått litet mat efteråt, återvunno de fort sin kondition och blevo som sagt alldeles utmärkta djur. Detta är en sak, som icke kan bestridas, och som kan bevisas

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)*

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.

(Forts.)

med verkliga fakta. Jag tror därför, att det där talet om Ottenbyremonter, som man sökt slunga ut såsom ett slagord mot dem, som kämpa för ett statsstuteri vid Ottenby, en gång borde tystna, då det är grundat på synnerligen ovederhäftiga skäl.

När den siste ärade talaren här desslikes var inne på den frågan att man icke blott skulle ägna sig åt den varmblodiga hästen utan även tänka på den nordsvenska hästen, vill jag säga, att ingenting hindrar, att man även vid Ottenby tager upp den nordsvensska aveln. Det finns möjlighet därtill. Det är ingalunda såsom en ofrånkomlig regel bestämt, att det utslutande skall vara varmblodiga ston, som skola ingå i Ottenby stuteri. Det kan mycket väl omfatta även andra raser. Huvudsaken är bara, att man får en för staten lämplig plats, och en sådan plats ha vi i Ottenby.

Nu synes det mig, som om man från olika håll, från Kungl. Maj:t och nedåt, vid det motstånd, som man rest mot ett fasthållande av det tidigare fattade riksdagsbeslutet, ansåge sig nödsakad att tillgripa mindre lojala medel för att komma Ottenbyförslaget till livs, och här återfinnes detta mindre korrekta tillvägagångssättet även i denna debatt, då man tager upp kostnadsberäkningar, som icke äro jämförbara med varandra. Man drager å ena sidan upp ett kostnadsförslag, som för Ottenbys vidkommande stannar på 2 miljoner kronor och å andra sidan ett kostnadsförslag, som för Flyinges vidkommande uppgår till 400,000 kronor, och så säger man, att det är en kolossal skillnad. Jag vill emellertid erinra då om det förhållandet, att Ottenbyförslaget grundar sig på 1920 års kostnadsberäkningar, d. v. s. kostnadsberäkningar från ett år, då priserna på allting befunno sig på toppunkten, och rör sig om kostnadsberäkningar, omfattande 100 moderston. Flyingeförslaget bygger på kostnadsberäkningar, härrörande från några månader tillbaka, med de sjunkande priser, som sedan 1920 inträffat, och rör sig om en moderstam på 50 ston. Detta är ju icke alls jämförbara siffror. Det synes mig verkligen komprometterande för vederbörande, ifall man anser sig böra använda sådana icke jämförbara siffror för att stödja sin ståndpunkt. Jordbruksutskottets ärade ordförande, herr förste vice talmannen, kom också med dessa siffror och talade om de statsfinansiella skälen. När statens kassa är tom, sade han, får man lov att räkna med att enligt Ottenbyförslaget det kostar 1 1/2 miljoner kronor blott att bygga — 1 1/2 miljon var den siffra, som han nämnde, och jag har antecknat densamma — och att man får lov att jämföra detta med de mycket lägre kostnaderna för Flyinge.

Jag vill erinra om att, när jordbruksutskottet gjorde sitt besök på Ottenby, var det en allmän uppfattning hos dem, som voro närvarande, att de gjorda beräkningarna voro vida överdrivna, och att man skulle kunna på ett betydligt enklare och billigare sätt realisera byggnadsprojektet vid Ottenby. Herr förste vice talmannen nämnde något om, att jordbruksutskottet gjort undersökningar och besökt både Flyinge och Ottenby för att bilda sig en uppfattning om förhållandena på de båda platserna. När detta anförts, kan jag icke underlåta att erinra om det förhållandet, att varken jordbruksutskot-

tets ordförande eller dess vice ordförande, vilka visserligen besökte Flyinge, gjorde sig besvär att se på Ottenby och taga del av dess möjligheter. Under sådana förhållanden ha de icke haft tillfälle att göra den jämförelse, som de under andra förhållanden kunnat göra.

Här har från olika håll talats om att man måste vända sig mot Ottenbyförslaget, därför att Ottenby ligger så avlägset. Jag bemötte den saken redan i mitt första anförande, och jag erinrade då om att Ottenby dock ligger inom Sveriges gränser, om det också ligger i ändan på Öland. Öland har dock dagliga ångbåtsförbindelser med fastlandet och goda kommunikationer. Herr Poppius ansåg det lämpligt andraga, att det dock var på det sättet, att ishinder ställt sig i vägen för den först planerade resan till Ottenby. Detta var nog en sanning med en viss modifikation. Det är sant, att vid det tillfället, då jordbruksutskottets första resa dit var planerad, isförhållandena voro en smula besvärliga — värre än att man tog sig över, voro de dock icke — men det som låg mera hindrande i vägen har varit detta årets säregna väderleksförhållanden, som gjorde att det icke var lämpligt att anordna en resa vare sig till Flyinge eller till Ottenby i tider, då man kunde riskera att vid besöken på båda ställena marken varit snöbelagd; och det var egentliga motivet för uppskovet med resan till Ottenby.

Herr Poppius hade för övrigt den vänligheten att göra en liten erinran om vilka som motionerat i denna fråga, och han pekade på att det fanns en hel del personer, som enligt hans uppfattning icke skulle äga så stor kännedom om hästaveln. Det var redaktörer och en borgmästare och så en hel del folk från olika delar av landet, där man egentligen icke drev någon hästavel. När jag tillät mig arbeta för denna motions frambärande, syntes det mig såsom ett synnerligt önskemål, att den icke skulle få vare sig lokal- eller partifärg över sig, och därför sökte jag för de synpunkter, som voro framförda i motionen, finna stöd från olika håll, från olika partier och från olika delar av landet. Därav kom det sig, att bland de 50 motionärerna från andra kammaren i denna fråga befinna sig representanter från landets alla olika län med undantag av de erövrade provinserna, Skåne, Blekinge och Halland, och representanter för olika politiska partier. Jag trodde det vara en styrka hos motionen, då den därigenom, såsom jag nyss nämnde, skulle få varken lokal- eller partifärg över sig. Visserligen förstår jag, att i en ärlig, om också importerad, skånings ögon det kan tyckas litet misstänkt, om man nu icke hävdar rent skånska intressen, men det må förlåtas mig, om jag ändå vågar gå mot en förläggning till Skåne av ett stuteri, när vi på annat håll ha en så mycket bättre plats.

Vidare nämnde herr Poppius något om att det var ett dåligt argument jag anförde, när jag sade, att den nuvarande arrendatorns av Ottenby nötkreatursbesättning bestod av låglandsdjur, emedan detta icke hade något med hästkulturen att göra. Jag ville emellertid bevisa betesmarkens lämplighet för frambringande av kraftigare hästar genom att peka på att betesmark, som kan anses lämpad för hållande av en låglandsdjursbesättning, väl icke behöver vara alldeles

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)*

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

utesluten från att kunna frambringa hästar med större massa. Om jag icke är alldeles felaktigt underrättad, är herr Poppius närmast specialist på svinavel, och jag vet icke, om den sammanhänger så mycket med hästaveln, vilket dock givetvis icke utesluter, att den ärade talaren är en på olika områden kunnig man.

Ett av de anföranden, som kommo närmast efter mitt, var herr Fjellmans, och till detta anförande måste givetvis tagas en synnerligen stor hänsyn, då han är den ende representanten här i kammaren för vårt rytteri. Han nämnde något om, att man icke så skall hänge sig åt poesien, att man glömmer prosan. Det föreföll mig emellertid, som om herr Fjellman själv var synnerligen poetisk i sitt anförande, han var rent av lyrisk. Han talade ju om Ottenby som ett eden, omsvärmad av balsamiska vindar, och talade om änglar från himmelen, som skulle kunna fara ned och utöva sitt inflytande, och en hel del andra saker. Men han kom att säga någonting, som jag ändå baxnade för. Det var, att man ifrån deras sida, som nu hålla på Ottenby, på allt sätt skulle hava sökt misstänkliggöra Flyinge. Det må ursäktas mig, att jag verkligen baxnar inför det påståendet, då jag kommit underfund med, att snarare motsatsen råder, nämligen att man fört en ytterligt energisk agitation till förmån för Flyinge och riktad mot Ottenby, en agitation, som tagit sig synnerligen vidlyftiga former, och där man använt sig av de ganska missvisande sifferuppgifter, som jag tidigare tillåtit mig kritisera. Jag är alldeles övertygad om, att ingen av dem, som undertecknat den massmotion, som här framburits i andra kammaren, har gjort det på grund av att han, som den ärade talaren, ryttmästar Fjellman, yttrade, varit biten av den tyska flugan och det därför varit ett livsintresse för honom att föra fram tyska synpunkter på denna fråga. Nej, synpunkterna hava alldeles säkert varit de, som sedermera i slutet av herr Fjellmans anförande kommo fram, nämligen att man icke så mycket skall fästa sig vid en del mer eller mindre sakkunnigas utlåtanden, utan att man skall se på verkligen vunna resultat. Och vilka äro de verkligen vunna resultatet av hästaveln, driven på Öland, enkannerligen södra Öland? Jag påpekade tidigare, att sedan århundraden tillbaka har södra Öland visat sig kunna producera de yppersta hästar, vårt land kunnat frambringa, och det har fortbruds samma betingelser för detta. Och jag hörde av dem av jordbruksutskottets ledamöter, som jag hade äran göra sällskap med till Ottenby, synnerligen ampla uttalanden om de stora möjligheter, som enligt deras mening funnos därnere.

Det nämndes här, att Ottenbybetena äro fattiga på fosforsyra, som Flyinge har. Men fosforsyra är synnerligen lätt att på artificiell väg bibringa betesmarkerna. Och jag vill på samma gång erinra om något, som kan bestyrkas av samtliga de jordbruksutskottets ledamöter, som varit där nere, och det är de oerhört rika tillgångar på tångtäkt, som där finnas och som lämna större möjlighet än på de flesta andra platser i landet att tillföra betesmarkerna det behov av övergödsling, som kan vara påkallat.

Talet om Ottenbys avlägsna läge har tidigare blivit framfört.

Men man kan icke fränkänna Ottenby företräden såsom betesmarker, som äro utomordentligt värdefulla. Vi hava där dessa stora vidder, närmare tre tusen tunnland, erkända av enhälliga auktoriteter, framhållna sedan långliga tider tillbaka, exempelvis av 1868 års kommitté, som enhälligt framhöll Ottenbys företräde framför alla andra platser, som kunde komma ifråga. 1886 års kommitté ställde sig också enhälligt på samma ståndpunkt. Jordbruksutskottet vid senare riksdagar på samma sätt, visserligen icke enhälligt men dock framhållande Ottenby såsom den plats, som kanske framför någon annan i norra Europa vore den för hästproduktionen lämpligaste. Då frågar jag: är det lämpligt under sådana förhållanden, att på grund av en rätt intensiv agitation från visst håll nu slå in på en väg, som innebär frånträdande av riksdagens år 1916 fattade beslut?

Jag kan icke finna sådana skäl föreligga, och därför ber jag, herr talman, att fortfarande få vidhålla mitt yrkande om bifall till den av friherre Hermelin avgivna reservationen. Det är alldeles klart, att jag helst skulle gått på bifall till den avgivna motionen, som går ut på ett skrivelseförslag om en ny utredning, men som frågan nu ligger till, har jag ingen anledning att hålla härpå utan vidhåller mitt förut gjorda yrkande.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *L i n d e r s*: Herr talman! I mitt anförande till statsrådsprotokollet har jag sökt i stort sett utveckla alla de skäl, som kunnat tala för ett förläggande av ett statsstuteri till Flyinge. Till trots av vad herr Norman nyss sade, nämligen att man från hans motståndares sida icke skulle handlat fullt lojalt, vill jag säga, att till statsrådsprotokollet äro vidare anförda de skäl, som tidigare hava framförts för Ottenby och delvis emot Flyinge. Nu ha de skäl som motiverat Flyinge utförligt relaterats under debatten i denna kammare, och det kan icke komma ifråga att från min sida återupprepa desamma vid denna sena timma. Men jag har begärt ordet för att framföra några anmärkningar eller repliker till vad här har sagts av motståndarna till den kungliga propositionen.

Friherre Hermelin anförde bland annat sitt ogillande av, att en förutvarande jordbruksminister i själva verket hade tagit ställning emot riksdagens tidigare fattade beslut, i det att han medgivit den fortsatta utredningen att icke begränsa sig till frågan om ett statsstuteri vid Flyinge. Jag vill säga, att jag helt ställer mig på denne förutvarande jordbruksministers sida. Jag har icke kunnat se någonting annat än att det centrala i riksdagens beslut har varit inrättandet av ett statsstuteri. Och även om man på sin tid beslutat om platsen, så bör man, när förhållandena gestalta sig annorlunda, när tiden kommit med åtskilliga erfarenheter, hava skäl att uppta frågan i större utsträckning, när man verkligen skall gå att lösa densamma, än vid tiden för det förut fattade beslutet. År 1916 kunde icke förutse den utveckling, som ägt rum därefter och den skiftning i åskådningar beträffande den varmblodiga hästaveln, som ägt rum.

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

(Forts.)

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

Nu förebrår friherre Hermelin också statsrådet därför, att man nu icke samtidigt har upptagit frågan om hingstdepåernas omorganisation. Jag vill givetvis icke utan vidare skriva under det anförande till statsrådsprotokollet, som hölls före riksdagens beslut 1916, och jag har icke haft någon anledning att nu uppta den frågan till slutlig prövning. Men väl har saken legat så till, att det brådskar med att få avgjord frågan om, huru och var ett statsstuteri skulle förläggas.

Vidare har det sagts både av friherre Hermelin och herr Norman, att kostnadsfrågan beträffande Ottenby icke skulle vara fullt utredd. Ja, jag vill säga det, vilket ju också står i propositionen, att jag icke ansett den gamla siffran beträffande Ottenby vara slutgiltig och fullt rättvis. Men det är heller icke med hänsyn till dessa kostnader allena, som frågan avgjorts. Jag har ansett, att de övriga skälen, som ha varit de avgörande, ha varit så starka, att det icke rätt gärna kunnat bli tal om att vidare reflektera på Ottenby för ett statsstuteri. Och just därför har ingen närmare kostnadsberäkning gjorts. Det har ansetts onödigt, därför att de övriga, starkare skälen varit avgörande emot Ottenby. Och då har det från min synpunkt sett varit meningslöst att ge sig in på att ånyo utreda den frågan i alla dess detaljer. Siffrorna tala i varje fall sitt omutliga språk, som man icke helt kan undanskjuta med att en ny beräkning icke gjorts.

Nu vill friherre Hermelin också påstå, att en konsolidering i arbetet med den varmblodiga hästaveln icke vunnits genom ett bifall till förslaget om förläggandet av stuteriet till Flyinge. Ja, men alla myndigheter, som ha yttrat sig om saken, och alla ordförande i premieringsnämnderna inom de distrikt, där den varmblodiga hästaveln förekommer, äro till slut avgjorda för Flyinge. Och är detta icke ett tillräckligt skäl, så vet jag icke, vad man skall komma med för bevis emot ett sådant påstående, som det av herr Hermelin framförda. Hur svag reservanten i själva verket är i fråga om sakkunskap finner man i hans yttrande angående de sakkunnigas omdöme. Alldeles speciellt berörde han förre kavalleriinspektörens yttrande och stannade slutligen vid den nuvarande kavalleriinspektörens artikel i en av dagens tidningar. Han försöker utläsa dessa som ett stöd för sin mening och påstår, att man kan läsa bakom raderna. Ja, vad kan man läsa bakom raderna? Mig tyckes det, att den nuvarande kavalleriinspektörens artikel i dagens nummer av Stockholms Dagblad är ett så tydligt och klart besked för hans anslutning till Flyinge, att därom kan icke råda något tvivel.

Vidare vill herr Hermelin hava en ny utredning, och denna skulle till på köpet även omfatta typfrågan. Vad blir det då av den visshet, som man från reservantens sida förut givit tillkänna beträffande Ottenbys lämplighet, om man verkligen vill ha en ny utredning även i typfrågan?

Slutligen sade reservanten i fråga om betet, att även denna utredning icke var tillfredsställande. Han är icke för sin del nöjd med statskonsulenten Elofsons utredning och påstår, att Elof-

son icke skulle vara kapabel att bedöma strandbetena, och just därför skulle hans omdöme om Ottenby icke vara fullt klart och säkert. Men i nästa ögonblick uttalar reservanten här själv det omdömet, att Flyingebetena äro dåliga. Vill då sålunda reservanten fränkänna statskonsulenten omdömesgillhet både beträffande strandbetena och betena vid Flyinge? Det är icke en uppfattning, som är allmän här i landet beträffande statskonsulentens förmåga att bedöma dessa saker.

Under debatten har även herr Osberg framkastat ett påstående, som jag, för den händelse jag varit ledamot av denna kammare, skulle besvarat på ett annat sätt, då han säger, att det bärande skälet för Flyinge är, att Skåne är bättre representerat i riksdagen och kanske också i jordbruksutskottet än vad Öland är. Jag säger, att hade jag varit ledamot av denna kammare, skulle jag givit ett annat svar på den saken, än vad jag nu ämnar ge. Jag vill dock be herr Osberg en gång till läsa på den kungl. propositionen och utskottets betänkande. Där finnes dock en hel rad av andra skäl, som äro nog så bärande. Där visar det sig, att det är fråga om, vilken plats som är den bästa.

Herr Norman har nyss här proklamerat, att det i århundraden har uppfötts de utmärktaste hästar på södra Öland. Ja, herr Norman, i lika många århundraden och kanske ännu ett århundrade längre har man uppfött utmärkta hästar på Flyinge, så det påståendet bevisar i sig själv ingenting. Men ur den synpunkten och med de önskemålen, som herr Norman har uppställt beträffande den framtida typen av den varmblodiga hästaveln, har dock slutomdömet från sakkunnigt håll stannat vid att Flyinge är den bästa platsen. Dessutom kan det dock aldrig förnekas, att den är bra mycket mera centralt belägen ur alla synpunkter än vad Ottenby är. Byggnadsfrågan, som man talat mycket om här, ligger dock i det läget, att det beträffande Ottenby gäller att så gott som nyuppföra allting, då däremot på Flyinge det finnes i stort sett allt vad byggnader man behöver på ett par undantag när. Det är givet, att av det skälet engångskostnaderna vid Flyinge ovillkorligen ställa sig billigare än ute på Ottenby. Vad åter årskostnaderna för det blivande stuteriet beträffar är det väl ändock icke att allvarligt reflektera på att ute på Ottenby bygga upp en ny administration med ett flertal nya statstjänstemän, en fullständigt ny organisation där ute, då man har en bättre plats att välja, nämligen Flyinge, där administrationen redan finnes — där behövs endast en helt liten komplettering, så har man anstalten färdig även för detta nya ändamål.

Ett av de starkaste skälen varför man bör välja Flyinge är också det, att för den varmblodiga hästaveln har man där ett landskap kring sig, där det verkligen finnes en mycket stor resonans för denna avel, och man kan sålunda få samarbete mellan institutet och enskilda uppfödare till stånd på ett sätt, som man icke kan få på något annat ställe i landet. Vidare finns det åtskilliga andra skäl. Jag skulle kunna peka på det, att man skulle slippa ifrån den stora importen av varmblodiga hingstar, som man nu får årligen

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)*

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.

(Forts.)

hålla på med, just därför att man icke kan samla sig kring ett enhetligt avelsarbete inom landet. Slutligen finnes det ett skäl till, som icke har åberopats i denna debatt, som dock kan vara nog så viktigt att komma ihåg, när man går till avgörande i denna fråga, och det är att chefen för Flyinge hingstdepå nu är gammal och ämnar avgå från sin tjänst. För den skull har det också varit nödvändigt att nu söka komma till ett avgörande, därför att om riksdagen, som jag hoppas, kommer att besluta sig för Flyinge, så skulle man vara i tillfälle att utse den nye chefen med hänsyn till de nya och större fordringar, som komma att ställas på honom för den vidgade anstalten.

När herr Osberg säger, att han ger sin röst för Ottenby, så vill jag säga, att det är väl ändock högst äventyrligt, för den händelse att han ämnar rösta för bifall till reservationen, ty den betyder tydligen icke ett slutligt beslut om att ett statsstuteri skall uppföras på Ottenby, så mycket mindre som reservanten själv här i sitt anförande har pekat på förnyad utredning. För övrigt torde det vara ganska riskabelt att ytterligare förhala och uppskjuta avgörandet i denna fråga, det torde icke för framtiden ligga bättre till för den som önskar befrämja den varmblodiga hästaveln i vårt land än den för närvarande ligger. Under sådana förhållanden hoppas jag, att andra kammaren i kväll kommer att biträda första kammarens beslut, så att man en gång kan få en rationell lösning av denna fråga.

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr talman! Herr Norman gjorde gällande, att motståndet mot Ottenby skulle vara ovanligt energiskt. Jag vill returnera hans yttrande med att peka på den motion i stuterifrågan, som har de många underskrifterna, och som väl om något vittnar om, att Ottenbyintresset redan från första början har förfäktats med ännu större energi. Vidare blev herr Norman mäktigt indignerad, när en talare här i kammaren talade om Ottenbyremonter och bedyrade, att dessa Ottenbyremonter på sin tid, hur utsvultna de än voro, när de kommo från betena därstädes, blevo de allra yppersta kavallerihästar man någonsin haft. Men detta kan väl omöjligt hava berott på att de svultit på Ottenby, utan därpå att de naturligtvis tidigare fått ordentlig uppfödning, och det vill jag bestämt göra gällande, att skall man uppföda avelsdjur på det sättet, att de med vissa ryck emellanåt sättas på svältkur, så tror jag icke resultatet kan bli så värst lysande. Man kan i det fallet icke göra jämförelse mellan djur, som från början äro avsedda för avel och kavalleriremonter.

Friherre Hermelin gjorde gällande, att om man skulle lägga avelsarbetet på produktion av kraftiga halvblodshästar, som dugde såsom vagns- och jordbrukshästar, så skulle denna häst mista sina bättre egenskaper, sin energi och lättrorlighet. Jag medger gärna, att om det blir en alltför kraftig användning av hannoveraner och anglonormander, så kan man naturligtvis få den ädla hästen en smula död av sig, men det felet kan avhjälpas med en liten inympning av engelskt fullblod. Med detta fullblod kommer den geisten, som fri-

herre Hermelin med rätta sätter så stort värde på. Jag skulle i det avseendet vilja rikta en vädjan till kungl. stuteriöverstyrelsen, nämligen den, att alldenstund för skapandet av en god varmblodig häst engelskt fullblod torde vara oundgängligt, vid import av beskällare söka erhålla djur av den grövre engelska fullblodstypen och icke det spinkiga fullblod, med vilket vi hitintills måst nöja oss här i landet. Det har sagts mig, att vi aldrig haft råd att köpa sådana förstklassiga djur, men skola vi söka frambringa en god häststam tror jag det vara bättre att köpa en eller två verkligt förstklassiga djur än 10 medelmåttiga eller sekunda. Skall man i fråga om avelsarbetet kunna hoppas på ett gott resultat, böra endast de yppersta avelsdjur användas, åtminstone för stuteriet.

Nu bedyrade herr Norman, att de yppersta hästar vårt land ägt skulle uppfötts på Ottenby. Jag håller för troligt i fråga om remonter, att de bliva utmärkta, när de skickats till Ottenby, men man har icke prövat Ottenby egentligen som avelscentrum. Här är emellertid fråga om att skapa ett avelscentrum för den varmblodiga hästen, och enligt sakkunskapens vittnesbörd riskerar man att på Ottenby få en alltför lätt häst. Saken är dock den, att skall en varmblodig hästavel för framtiden bli möjlig här i landet, måste vi komma till en kraftig typ, ty jordbrukarna komma icke att sysselsätta sig framdeles med en uppfödning av den s. k. husarhästen såsom varande alltför riskabel. Ty redan nu är det på det sättet, att remonteringsstyrelsen gärna kasserar de lättare hästarna, den vill helst ha den kraftigare typen, och alla veta ju, att en kasserad remont av lättare slag är nära nog omöjlig att avyttra. Således tror jag, att det skulle absolut tillintetgöra hela den varmblodiga hästaveln i vårt land, om man även framdeles skulle lägga an på husartypen. Och då baron Hermelin talade om den tidningskamp, som förts i denna fråga, så skall jag endast be att få läsa upp ett litet citat ur ett yttrande av den gamle chefen för Flyinge hingstdepå. Han säger: »De kavalleriofficerare och andra, som säkerligen önska vår ädla hästavels bästa, men som kritiklöst följt några personer, vilka utan att kunna överblicka den situation, vari vår ädla hästavel befinner sig, och den hårda strid för sin tillvaro den nu utkämpar, ändock göra allt för att störta det av alla ansvariga myndigheter understödda regeringsförslaget, komma, om detta skulle lyckas, nog i sinom tid att bittert beklaga, att deras talesmän försummat ett så ypperligt tillfälle att tiga.»

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Jag hade icke tänkt att begära ordet i denna fråga, men då herr Poppius i sitt anförande tog sig friheten att något raljera emot de personer, som hade vågat sig att skriva under denna motion angående stuteriets förläggande till Ottenby eller rättare sagt en utredning om den frågan, då anser jag mig böra säga några ord.

Jag tillhör icke dem, som är villig att skriva under första bästa

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

(Forts.)

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

(Forts.)

motion, som man kommer och sticker mig i handen, ty jag brukar utöva en mycket stark moderation i fråga om att skriva under motioner, men när jag skrev under denna motion, kan jag försäkra herr Poppius, att jag också visste, varför jag gjorde det utan att därför behöva vara specialist i fråga om hästuppfödning. Herr Poppius får ursäkta mig, om jag icke gick och frågade honom om rätt att skriva under motionen utan tog mig friheten att på eget bevåg avgöra, om jag skulle skriva under den eller icke. Jag skall då be att få med några ord förklara, varför jag skrivit på motionen. Jag har gjort det därför, att jag anser, att ett riksdagens beslut bör respekteras, och då riksdagen tidigare har uttalat sig för Ottenby i fråga om förläggningen av stuteriet och dessutom anslagit och fonderat medel för detta ändamål, anser jag, att detta var för mig ett avgörande skäl att skriva på denna motion. Jag tror dessutom, att det också hade sin betydelse, när jag skrev på motionen, att jag var medveten om, att det fanns personer, som man kan säga äro sakkunniga i fråga om hästuppfödning, som anse, att Ottenby lämpar sig mycket bra för detta ändamål, och jag tror, att herrarna få medgiva, att vi, som säga, att Ottenby lämpar sig för denna sak, äro i gott sällskap och kunna åberopa lika goda auktoriteter som herr Poppius. Man har sagt mig — med vad rätt vet jag icke — att herr Poppius specialiserat sig för grisuppfödning. Att detta skulle predestinera för någon större sakkunskap i fråga om den ädlare hästaveln, har jag litet svårt att förstå.

Vi ha, herr talman, i motionen begärt en utredning och en utredning, som skall vara förutsättningslös och möjliggöra, att även Ottenby skall kunna få tävla med andra platser, även om dessa platser ligga inom Skånes rågångar, när det gäller stuteriförläggningsplats. Även om platsen är belägen på Öland eller på gränsen till Småland, så bör man icke utan vidare, om den har goda förutsättningar, skjuta den åt sidan utan låta den komma med i tävlan. Och sedan de sakkunniga fällt utslaget, böjer jag mig för de sakkunniga, även om de anse, att Ottenby icke är lämpligt.

Jag kan icke underlåta att till min ärade partivän herr Sjöblom säga några ord, då han talade om sockenpolitik från deras sida, som föredragit Ottenby i detta fall. Jag tror för min del icke, vare sig man håller på Flyinge eller på Ottenby, att någon sockenpolitik ligger bakom. Och bestämt vill jag säga, att icke från min sida och jag tror icke heller från mina medmotionärers sida någon sockenpolitik ligger bakom, då vi lagt fram motionen, utan vi ha sett frågan som den bör ses, nämligen ur sakliga synpunkter. Vi ha önskat, att beträffande den ena eller den andra orten det skulle beredas tillfälle att framkomma med en utredning och att denna utredning skulle få vara avgörande, sedan den verkställts av sakkunniga och allsidigt bedömande personer.

Detta är, herr talman, i all korthet orsaken till att jag skrivit på motionen, och jag tror, att det är en orsak, som åtminstone från min synpunkt är hållbar.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr Björkman i Norrköping: Jag skulle kunna ha nöjt mig med att instämma i vad herr Magnusson i Kalmar yrkat. Men i detta ögonblick, då det kommit meddelande från första kammaren att man där lagfäst förslaget om den öppna omröstningen, kännes det som ett behov för var och en att öppet säga sin mening. Jag skall dock endast hålla på ett par minuter eller till klockan 10,7.

En föregående talare förvånade sig över, att vissa kategorier, såsom redaktörer och borgmästare, känt sig sakkunniga nog att kunna skriva på motionen om utredning i fråga om stuteriets förläggning till Ottenby. Jag vill nämna för honom, att då jag skrev på denna motion, så gjorde jag det icke i egenskap av borgmästare utan såsom riksdagsman, och jag anser, att en riksdagsman även i en hästfråga bör söka att »fatta galoppen». Detta är vars och ens skyldighet. Även om den ärade anmärkaren inskränker sitt intresse till att gälla sådant som socker, hästar och totalisatorer, så anser jag däremot, att var och en bör söka sätta sig in även i frågor, som kunna anses ligga honom fjärran. När vederbörande komma och fråga, om man vill skriva på en motion, så har man att tänka på om det gäller ett riksintresse eller icke. Jag läste nu igenom motionen och fann, att den handlade om att förlägga stuterianstalten till Ottenby, så som en gång varit fastslaget, och jag anser, med den allmänna läggning som jag har, att innan man överger ett förut fattat beslut, så bör man ha mycket starka grunder. Sådana starka grunder fann jag icke här föreligga, utan jag ansåg, att frågan borde underkastas en ytterligare utredning, och det är en sådan ytterligare utredning jag äskat genom underskrivandet av motionen.

Jag anser sålunda, att det finnes så starka skäl för att man tar Öland på »Allvaret», att jag, herr talman, ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hermelin: Herr talman! Jag ber endast att få säga, att jag aldrig underkänt herr Elofsons auktoritet med hänsyn till vall och hagbeten, men jag tror icke, att han haft tillfälle att göra den sorgfälliga utredning, som behövs för att bestämma värdet av det s. k. saltsjöbetet. Jag vet visserligen, att Hallands hushållnings-sällskap anmodat herr Elofson att söka företaga en sådan utredning om saltsjöbeten, ehuru denna har ännu ej kommit till stånd. Kustbon har dock erfarenhet av vad ett saltsjöbete betyder, och särskilt vid Ottenby vet man detta mer än väl. Flyingebetet anser jag för övrigt vara i förhållande till den övriga skånska jorden skäligen magert.

Herr statsrådet nämnde, att Flyinge var centralt beläget. Jag skulle vilja säga, att »det centrala» i denna fråga icke är själva förläggningsplatsens »läge» utan själva platsens »beskaffenhet». Jag förstår, att herr statsrådet vill underkänna min sakkunskap i frågan i jämförelse med andra, men jag tror dock, att jag sitter inne med något förstånd i denna fråga.

Till herr Jönsson i Revinge skulle jag vilja säga, att det är givet, att vi måste uppföda avelsdjur med tillskottsfoder. Man får icke göra så, att man äventyrar ett dyrbart avelsmaterial på grund

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)*

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

(Forts.)

av torrperioder, utan måste därvid tillgripa tillskottsfoeder. På så sätt får man fram goda avelsdjur på den rätta torvan.

Beträffande herr Jönssons i Revinge uppfattning om det varma blodet, särskilt de grövre fullblodslinjerna, så vill jag säga, att vi i den frågan äro av samma uppfattning. Men det beror också på torvan, om energien kommer till utveckling, och i det fallet tror jag, att Ölands betesmarker äro att föredraga framför den skånska jorden.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet *Linders*: Jag tror, att friherre Hermelin missuppfattat vad jag sade om det centrala. Jag vill ha sagt i anledning av de invändningar, som gjordes från reservanterna, att det centrala i riksdagens tidigare beslut har varit inrättandet av ett statsstuteri, och därför att frågan nu legat på det sättet, att det kommit nya synpunkter, nya erfarenheter, så har man med ansvarskänsla velat se till, att saken kommer i rätt hamn, så att den icke förhalas; det har ju redan gått några år, sedan riksdagen beslöt i huvudfrågan. Det är detta, jag velat påpeka. Och nu har den sakkunskap, som på många sidor påpekats i den kungl. propositionen, samlat sig om att med avvikande från det förra förslagningsförslaget ansluta sig till Flyingeförslaget.

Herr *Andersson* i Grimbo: Herr talman! Beträffande tidigare förslaget så var det så, att 1916 bestämdes ett stuteri med 100 moderston. Men så blev — av anledningar som vi känna litet var — förhållandena ändrade, så att nu föreligger ett helt nytt förslag till mindre stuteri med ett stoantal av 50 st. Detta är sagt till dem, som hålla på respekten för riksdagens beslut i den gångna tiden. Jag kan icke se, att detta är att uppriva ett förut fattat beslut, ty förhållandena ha ändrats så att det icke av någon numera anses att vi behöva ett så stort stuteri som med 100 moderston. Snarare skulle antalet kunna sänkas under 50.

Herr *Norman* sade, att det var mindre lojalt att klandra Ottenbyförslaget. Jag räknar mig icke som någon Ottenbybeundrare men håller med herr *Norman*, att där äro präktiga betesmarker. Det är beten av storlek och sådan beskaffenhet, att man häpnar. På en av ängarna, den s. k. Schäferiängen, hade den nuvarande arrendatorn med slättermaskin avslagit och skördat 1,100 parllass hö — s. k. naturligt hö — förra året. Detta tyder på, vilka kolossala betesmarker där finnas att utnyttja. Även höglänta beten finnas och utgöra betesmarkerna tillhoppa enligt uppgift omkring 3,000 tunnland. Jag tror, att där skulle kunna födas upp kraftiga avelsdjur — så långt betena kunna inverka nämligen.

Vad beträffar Flyinge så voro även där bra betesmarker. Skillnaden är, att betet är mera allsidigt på Flyinge, därför att jorden tillåter ett flertal växter att komma upp och hålla sig. Betet blir då mera allsidigt och mera fördelaktigt. Detta är ett av skälen.

Huvudsynpunkten, som här har framhållits, har varit byggnadskostnaden. Då icke några direkta jämförelser gjorts i detta fall, så

beror detta på att på det ena stället — Ottenby — behövas byggnader nästan helt och hållet, och på det andra stället behövas knappast några nybyggnader. På Flyinge behöves sålunda endast byggas nytt fyra arbetarebostäder för skötarna. Alla övriga för ett tidsenligt stuteri behövligen byggnader finnas på Flyinge — endast lite inredningar för boxar behöva vidtagas. Vi få dock besinna, vilken kolossal skillnad i kostnader det blir, om det skall vara en särskild administration för ett nytt stuteri eller om vi på Flyinge kunna för dessa 50 ston utnyttja det stuteri, som finnes där med ett 80-tal äldre hingstar, samt 40 à 60 st. unghingstar. Här skulle chefen, stallmästare, fodermarsk samt en del övrig personal kunna bibehållas hela vägen igenom. Det blir skötare, som i ökat antal behöva komma till. Det blir alltså billigare att koncentrera allt detta på ett ställe. Vi måste ju tillse, att kostnaderna i dessa tider icke bliva för höga. Skulle det bli en helt ny administration på Ottenby på Öland, så är det tydligt, att detta medför ökade kostnader, och då blir det för dyrbart för detta jämförelsevis lilla antal hästar. Detta är ett av skälen till att jag ansett mig böra gå på Flyingeförslaget. Vidare är det något annat, som icke här framhållits, och det är intresset bland befolkningen, bland hästuppfödare och andra, som kanske, de må vara borgmästare eller icke, ha intresse för saken och vilja bese detta, se hästarna och vara närvarande vid en del uppvisningar samt vilja någon gång resa dit, taga reda på de olika uppfödningmetoder, som tillämpas vid dessa stuterier. Då ha de tillfälle att komma till en sådan plats som Flyinge. Detta har även sin betydelse på det sättet, att det stimulerar intresset hos hästskötarna vid stuteriet — något som icke bör förbises. Men så lätt kan man ej komma till Ottenby, utan det blir endast en och annan, som kan resa dit. När jordbruksutskottet kom med första tåg till Kalmar på morgonen, fanns det ordnat med extra båt, frukost intogs på båten, och så kommo vi till Mörbylånga. Där var extra tåg, som avgick omedelbart till Ottenby station. När vi stego av järnvägen fanns det åkdon för vår räkning som förde oss den 6 km. långa vägen till huvudgården. Så var det likaledes för vår räkning extra tåg tillbaka, och så extra båt till Kalmar återigen där vi voro kl. 7 e. m. Sådana anordningar blir det icke för vanligt folk, hästintresserade eller icke.

En av motionärerna, herr Osberg, sade det, att om det varit lika många Ölandsrepresentanter som Skånerepresentanter, så hade utskottet icke gått på Flyinge utan på Ottenby. Jag vet nu icke, vad skäl han har att säga så. Sedan säger han. Varför kunna vi icke unna Öland stuteriet? Nu vet jag, att de, som hålla på Ottenby och äro beundrare av denna plats, känna sig smärtsamt berörda därför, att det möjligen blir Flyinge, som får stuteriet. Det har sagts, att Ottenby har bästa betesmarkerna i Europa, kanske i hela världen. Gärna för mig, det bryr jag mig icke om. När det är så bra beten där, kunna ölänningarna trösta sig med det, att de ha dessa till förfogande för något mer beaktansvärt ändamål än att föda 50 hästar. Jag var med där nere på Ottenby och på Flyinge. Det är riktigt, att ordföranden i utskottet och vice ordföranden voro med endast

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.*

(Forts.)

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)

på Flyinge, och hade de då såsom varande skåningar säkerligen sett tillräckligt och behövde ej fara till Ottenby. Jag vet ej, om det var någon olägenhet, att icke ordföranden och vice ordföranden voro med på Ottenby. Vi gjorde iakttagelser ändå och hade trevligt hela dagen i alla fall.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr P o p p i u s: Jag har endast velat säga, att när det gäller den varmblodiga hästavelns framtid, anser jag riktigt, att hästuppfödarna få ha ett ord med i laget, och jag menar, att om alla dessa motionärer varit uppfödare av varmblodiga hästar, hade jag fått större respekt för denna massmotion.

Nyss nämndes i debatten något, som jag ej kan förstå hör hit. Det nämndes av herr Norman och herr Magnusson i Kalmar, att jag födde upp grisar. Jag kan ej förstå, att det har med denna sak att göra. Jag hoppas, att både herr Norman och herr Magnusson i Kalmar ha klart för sig, att vi ej skola föda upp grisar där, men jag tackar för reklamen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr H e r m e l i n: Det är vackert av jordbruksministern att taga sin företrädare i försvar, men jag kan ej så läsa, som jordbruksministern gör, att »det centrala» var inrättandet av ett stuteri. Riksdagen beslöt dock år 1916 att inrätta ett stuteri »vid Ottenby», och så sent som år 1920 uttalade riksdagen, att Ottenby sedan lång tid vitsordats som en av de yppersta platser för bedrivande av hästavel. Då är det underbart att tala om, att det då samma år blivit så ändrade förhållanden. Nog hade det varit samvetsgrannare att göra en förnyad undersökning rörande byggnadskostnaderna vid Ottenby. Det borde man ej gått förbi och ej heller nu. Man kan nog förstå dem som tycka att det är en tillfällig strömning, och ett sätt att lägga frågan, som åstadkommit den nya uppfattningen i stuterifrågan!

Jag vill till herr Andersson i Grimbo säga, att om det blir Ottenby, så finnes det hästintresserat folk även å Öland och även i södra Kalmar län, likagott som i Skåne.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Blott ett par ord. Jag nödgas vända mig mot herr Norman med anledning av vad han yttrade om byggnadskostnaderna.

År 1916 beräknades Ottenbyförslaget kosta 1,211,000 kronor och därav för byggnader 615,000 kronor. År 1920 beräknades Ottenbyförslaget kosta 2,029,000 kronor, därav för byggnader 1,226,000 kronor. Jag vågade icke i mitt förra anförande beräkna Ottenbyförslaget till 2,000,000 kronor utan angav siffran till 1½ miljon kronor, således till 25 % under 1920 års siffra, därför att priserna fallit under tiden. Flyingeförslaget beräknades till 400,000 kronor,

därav 100,000 kronor för nybyggnader och för reparationer av äldre hus.

Herr Magnusson i Kalmar yttrade, att man skulle låta sakkunskapen tala. Sakkunskapen har talat och har sagt, att det kunde vara tillräckligt att omlägga det mindre och billigare statsstuteriet vid Flyinge. Sakkunskapen har företrätts av stuteriöverstyrelsen, kavalleriinspektören och ett flertal andra myndigheter, som äga sakkunskap på området. Det förefaller egendomligt, om riksdagen skulle hålla på ett äldre förslag, som kostar fyra gånger så mycket som det nya, då de sakkunniga myndigheterna förklarat, att de äro nöjda med det billigare förslaget. Det är orsaken, varför utskottet ställt sig på det billigare förslaget och fasthåller vid sitt förslag.

*Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.
(Forts.)*

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet L i n d e r s :

Herr talman! Jag vill endast säga till herr Hermelin, att icke beslutade riksdagen 1916, att på grund av, att man hade Ottenby, där inrätta ett statsstuteri, utan det beslöts, att man skulle inrätta ett statstuteri. Och man valde *den* gången Ottenby till plats. Men när man sedan funnit, att beräkningarna icke höllo, och då andra omständigheter göra, att den platsen icke är den bästa, så har man väl anledning att taga i övervägande frågan om den lämpligaste platsen. Jag vidhåller, att det centrala dock är beslutet om ett statsstuteri.

Herr N o r m a n : Jag förstår, att man blir otålig, men det är några ord, som måste sägas.

Jag måste vidhålla, att kostnadsberäkningarna icke äro jämförbara. Och min övertygelse är, att det är möjligt att realisera Ottenbyprojektet med de medel, som finnas av riksdagen anvisade, det vill säga de innestående hästförsäljningsmedlen och de brandstodsmedel, som finnas. Och jag har ingen anledning att frångå mitt påstående, att när man drar fram siffror, som bygga på 1920 års priser, så blir det icke en riktig jämförelse.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den av herr Hermelin avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Hermelin avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Ang.
inrättande av
ett statsstuteri
vid Flyinge.

(Forts.)

Voteringen utvisade 120 ja mot 83 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

Ang.
ratificering av
vissa ändringar i akten
för Nationernas förbund.

Till avgörande förelåg nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i akten för Nationernas förbund.

I en till riksdagen avlåten, till konstitutionsutskottet hänvisad proposition, nr 69, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att samtycka till att de av Nationernas förbunds andra församling beslutade ändringarna i förbundsaktens artiklar 4, 6, 12, 13, 15, 16 och 26 måtte av Kungl. Maj:t för Sveriges del ratificeras.

De ifrågavarande artiklarna i akten för Nationernas förbund voro i sin hittillsvarande och i sin av förbunds församlingen antagna nya avfattning enligt propositionen vidfogad svensk översättning av följande lydelse:

Hittillsvarande lydelse.

Antagen ny lydelse.

Artikel 4.

Rådet består av ombud för de allierade och associerade huvudmakterna samt för fyra andra medlemmar av förbundet. Dessa fyra medlemmar skola fritt utses av församlingen vid tidpunkter, som denna efter eget gottfinnande bestämmer. Intill dess ombud tillsatts för de av församlingen första gången utsedda fyra förbundsmedlemmar, skola ombud för Belgien, Brasilien, Spanien och Grekland vara ledamöter i rådet.

Med bifall av församlingens majoritet må rådet utse andra medlemmar i förbundet att vara permanent representerade i rådet. Det må med dylikt bifall jämväl öka antalet av de medlemmar i förbundet, som skola av församlingen utses att vara representerade i rådet.

Rådet sammanträder, när omständigheterna sådant påfordra, dock minst en gång om året, å den ort, som är förbundets säte, eller

Rådet består av ombud för de allierade och associerade huvudmakterna samt för fyra andra medlemmar av förbundet. Dessa fyra medlemmar skola fritt utses av församlingen vid tidpunkter, som denna efter eget gottfinnande bestämmer. Intill dess ombud tillsatts för de av församlingen första gången utsedda fyra förbundsmedlemmar, skola ombud för Belgien, Brasilien, Spanien och Grekland vara ledamöter i rådet.

Med bifall av församlingens majoritet må rådet utse andra medlemmar i förbundet att vara permanent representerade i rådet. Det må med dylikt bifall jämväl öka antalet av de medlemmar i förbundet, som skola av församlingen utses att vara representerade i rådet.

Församlingen skall med två tredjedels majoritet fastställa regler för val av de ej permanenta rådsmedlemmarna och särskilt be-

Hittillsvarande lydelse.

å annan ort, som må bliva bestämd.

Rådet är behörigt att till behandling upptaga varje fråga, som faller inom förbundets verksamhetsområde eller som berör världsfreden.

Envar icke i rådet representerad medlem av förbundet skall inbjudas att, då en fråga, som speciellt berör dess intressen, drages inför rådet, dit sända ett ombud, som vid frågans handläggning skall hava säte och stämma därstädes.

Varje i rådet representerad medlem av förbundet har där endast en röst och ett ombud.

Antagen ny lydelse.

stämmelser rörande uppdragets längd och villkoren för återval.

Rådet sammanträder, när omständigheterna sådant påfordra, dock minst en gång om året, å den ort, som är förbundets säte, eller å annan ort, som må bliva bestämd.

Rådet är behörigt att till behandling upptaga varje fråga, som faller inom förbundets verksamhetsområde eller som berör världsfreden.

Envar icke i rådet representerad medlem av förbundet skall inbjudas att, då en fråga, som speciellt berör dess intressen, drages inför rådet, dit sända ett ombud, som vid frågans handläggning skall hava säte och stämma därstädes.

Varje i rådet representerad medlem av förbundet har där endast en röst och ett ombud.

*Ang.
ratificering av
vissa ändringar i akten
för Nationernas förbund.
(Forts.)*

Artikel 6.

Sista stycket.

Utgifterna för sekretariatet bestridas av förbundets medlemmar och fördelas dem emellan i samma förhållande, som fastställts beträffande kostnaderna för Världspostföreningens internationella byrå.

Förbundets utgifter bestridas av förbundets medlemmar enligt fördelning, som fastställs av församlingen.

Den fördelning av förbundets utgifter, som återfinnes i bilaga 3, skall tillämpas från och med 1 januari 1922, till dess en ny av församlingen fastställd fördelning trätt i kraft.

Artikel 12.

Förbundets medlemmar äro ense om att, därest mellan dem skulle uppkomma någon tvist, som är ägnad att medföra brytning, de skola hänskjuta densamma antingen till domstolsförfarande eller ock till rådets prövning. De överenskomma jämväl att i intet fall

Förbundets medlemmar äro ense om att därest mellan dem skulle uppkomma någon tvist, som är ägnad att medföra brytning, de skola hänskjuta densamma antingen till skiljedoms- eller domstolsförfarande eller ock till rådets prövning. De överenskomma jäm-

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)*

Hittillsvarande lydelse.

gripa till krig, förrän tre månader förflutit efter det att domstolens utslag fallit eller rådet avgivit sitt yttrande.

I alla de fall, som avses i denna artikel, skall domen givas inom skälig tid och rådets yttrande föreligga inom sex månader efter det tvisten dit hänskjutits.

Antagen ny lydelse.

väl att i intet fall gripa till krig, förrän tre månader förflutit efter det att skiljedomarnas eller domstolens utslag fallit eller rådet avgivit sitt yttrande.

I alla de fall, som avses i denna artikel, skall utslaget givas inom skälig tid och rådets yttrande föreligga inom sex månader efter det tvisten dit hänskjutits.

Artikel 13.

Förbundets medlemmar överenskomma, att närhelst mellan dem en tvist uppstår, som enligt deras mening är ägnad att underkastas domstols avgörande och icke kan på diplomatisk väg bringas till en tillfredsställande lösning, tvisten i sin helhet skall hänskjutas till domstolsbehandling.

Till tvister, som i allmänhet äro ägnade att avgöras av domstol, förklaras höra de, som angå tolkning av fördrag, internationellt-rättsliga spörsmål, förefintligheten av någon omständighet, som, därest den konstateras, skulle innebära åsidosättande av en internationell förpliktelse, eller storleken och arten av den gottgörelse, som bör givas i fall av dylik förpliktelses åsidosättande.

Den domstol, till vilken målet hänskjutes, skall vara den, varom i det särskilda fallet parterna överenskomma, eller som finnes stadgad i tidigare fördrag mellan dem.

Förbundets medlemmar förplikta sig att ärligt ställa sig meddelad dom till efterrättelse samt att icke gripa till krig mot någon medlem av förbundet, vilken fogar sig efter dom. Underlåter part att ställa sig dom till efterrättelse, föreslår rådet åtgärder,

Förbundets medlemmar överenskomma, att närhelst mellan dem en tvist uppkommer, som enligt deras mening är ägnad att underkastas skiljedom eller domstols avgörande och icke kan på diplomatisk väg bringas till en tillfredsställande lösning, tvisten i sin helhet skall hänskjutas till skiljedomsförfarande eller domstolsbehandling.

Till tvister, som i allmänhet äro ägnade att avgöras genom skiljedomsförfarande eller av domstol förklaras höra de, som angå tolkningen av fördrag, internationellt-rättsliga spörsmål, förefintligheten av någon omständighet, som, därest den konstateras, skulle innebära åsidosättande av en internationell förpliktelse, eller storleken och arten av den gottgörelse, som bör givas i fall av dylik förpliktelses åsidosättande.

Målet skall hänskjutas till den fasta mellanfolkliga domstolen eller till vilken som helst domstol, varom i det särskilda fallet parterna överenskomma eller som finnes stadgad i tidigare fördrag mellan dem.

Förbundets medlemmar förplikta sig att ärligt ställa sig meddelad dom till efterrättelse samt

Hittillsvarande lydelse.

som skola åvägabringa domens verkställande.

Antagen ny lydelse.

att icke gripa till krig mot någon medlem av förbundet, vilken fogar sig efter utslaget eller domen. Underlåter part att ställa sig dom till efterrättelse, föreslår rådet åtgärder, som skola åvägabringa domens verkställande.

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.*

(Forts.)

Artikel 15.

Första stycket:

För den händelse att mellan medlemmar av förbundet uppstår en tvist, som synes kunna leda till brytning, mellan dem, och denna tvist icke hänskjutits till domstolsförfarande i enlighet med art. 13, överenskomma förbundets medlemmar att hänskjuta saken till rådet. För sådant ändamål är det tillräckligt, att part underrättar generalsekreteraren om tvistens förefintlighet, varefter denne har att vidtaga alla nödiga åtgärder i och för sakens fullständiga utredning och prövning.

För den händelse att mellan medlemmar av förbundet uppstår en tvist, som synes kunna leda till brytning mellan dem, och denna tvist icke hänskjutits till skiljedoms- eller domstolsförfarande enligt art. 13, överenskomma förbundets medlemmar att hänskjuta saken till rådet. För sådant ändamål är det tillräckligt, att part underrättar generalsekreteraren om tvistens förefintlighet, varefter denne har att vidtaga alla nödiga åtgärder i och för sakens fullständiga utredning och prövning.

Artikel 16.

Om medlem av förbundet griper till krig i strid mot sina förpliktelser enligt artiklarna 12, 13 eller 15, skall ifrågavarande stat anses därigenom utan vidare hava begått en krigshandling emot samtliga övriga medlemmar av förbundet. Dessa förbinda sig att omedelbart avbryta alla förbindelser av kommersiell eller finansiell art med den fördragsbrytande staten, att förbjuda alla förbindelser mellan sina inbyggare och inbyggare i ifrågavarande stat samt att förhindra alla förbindelser av finansiell, kommersiell eller personlig art mellan denna stats innebyggare och innebyggare i varje annan stat, oberoende därav, huruvida den tillhör förbundet eller ej.

Om medlem av förbundet griper till krig i strid mot sina förpliktelser enligt artiklarna 12, 13 eller 15, skall ifrågavarande stat anses därigenom utan vidare hava begått en krigshandling emot samtliga övriga medlemmar av förbundet. Dessa förbinda sig att omedelbart avbryta alla förbindelser av kommersiell eller finansiell art med den fördragsbrytande staten, att förbjuda alla förbindelser mellan sina inbyggare och inbyggare i ifrågavarande stat samt förhindra alla förbindelser av finansiell, kommersiell eller personlig art mellan denna stats innebyggare och innebyggare i varje annan stat, oberoende därav, huruvida den tillhör förbundet eller ej.

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)*

Hittillsvarande lydelse.

Det åligger i sådant fall rådet att föreslå de särskilda regeringar, saken angår, med vilka lant-, sjö- eller luftstridskrafter de särskilda förbundsmedlemmarna skola bidra till de väpnade styrkor, som skola användas till hävdande av förbundsförpliktelseernas helgd.

Förbundets medlemmar överenskomma vidare att, vid tillämpningen av de i denna artikel förutsedda ekonomiska åtgärder, ömsesidigt understödja varandra i syfte att så mycket som möjligt nedbringa därav följande förluster och olägenheter. De skola likaledes ömsesidigt stödja varandra i motstånd mot de särskilda åtgärder, som av en fördragsbrytande stat må riktas mot någon av dem. De skola vidare vidtaga erforderliga åtgärder för att, envar inom sitt statsområde, underlätta fri passage för styrkor tillhörande förbundsmedlem, som deltagar i gemensamma åtgärder till skydd för förbundsförpliktelseernas helgd.

Varje medlem av förbundet, som brutit mot någon av de ur förbundsakten härflytande förpliktelser, må uteslutas ur förbundet genom ett av rådet fattat beslut, som biträdes av ombuden för alla övriga, i rådet företrädde medlemmar av förbundet.

Antagen ny lydelse.

Det tillkommer rådet att avgiva utlåtande, huruvida kränkning av förbundsakten ägt rum eller ej. Vid rådets förhandlingar härom skola rösterna från de förbundsmedlemmar, vilka beskyllas för att hava gripit till krig eller mot vilka kriget i fråga är riktat, icke medräknas.

Rådet skall underrätta samtliga medlemmar av förbundet om den tidpunkt, från vilken det förordar tillämpning av de ekonomiska påtryckningsåtgärder, vilka avses i denna artikel.

Dock kan rådet för särskilda medlemmars vidkommande och för viss bestämd tid besluta uppskov med igångsättandet av någon av dessa åtgärder, för den händelse rådet anser, att genom ett dylikt uppskov skulle bättre tillgodoses det syfte, som eftersträvas med de i föregående stycke omnämnda åtgärder eller att uppskovet är nödvändigt för att till ett minimum nedbringa de förluster och olägenheter, som skulle genom dessa åtgärder tillskyndas medlemmarna i fråga.

Det åligger i sådant fall rådet att föreslå de särskilda regeringar, saken angår, med vilka lant-, sjö- eller luftstridskrafter de särskilda förbundsmedlemmarna skola bidra till de väpnade styrkor, som skola användas till hävdande av förbundsförpliktelseernas helgd.

Förbundets medlemmar överenskomma vidare att, vid tillämpningen av de i denna artikel förutsedda ekonomiska åtgärder, ömsesidigt understödja varandra i syfte att så mycket som möjligt nedbringa därav följande förluster och olägenheter. De skola likaledes ömsesidigt stödja varandra i motstånd mot de särskilda åtgärder, som av en fördragsbrytande stat må riktas mot någon av dem. De skola vidare vidtaga erforderliga åtgärder för att, envar inom sitt statsområde, underlätta fri passage för styrkor tillhörande förbundsmedlem, som deltagar i gemensamma åtgärder till skydd för förbundsförpliktelseernas helgd.

*Hittillsvarande lydelse.**Antagen ny lydelse.*

gärder, som av en fördragsbrytande stat må riktas mot någon av dem. De skola vidare vidtaga erforderliga åtgärder för att, envar inom sitt statsområde, underlätta fri passage för styrkor tillhörande förbundsmedlem, som deltagit i gemensamma åtgärder till skydd för förbundsförpliktelsernas helgd.

Varje medlem av förbundet, som brutit mot någon av de ur förbundsakten härflytande förpliktelser, må uteslutas ur förbundet genom ett av rådet fattat beslut, som biträdes av ombuden för alla övriga, i rådet företrädade medlemmar av förbundet.

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.*

(Forts.)

Artikel 26.

Ändringar i denna förbundsakt träda i kraft, när de ratificerats av de medlemmar av förbundet, vilkas ombud bilda rådet, samt av majoriteten av de medlemmar, vilkas ombud utgöra församlingen.

Det står varje medlem av förbundet fritt att icke antaga förändringar, som vidtagits i förbundsakten, men den upphör däri-
genom att tillhöra förbundet.

Ändringar i denna förbundsakt, vilka beslutats av församlingen med trefjärdedels majoritet, innefattande samtliga vid sammanträdet företrädade rådsmedlemmars röster, träda i kraft, när de ratificerats av de medlemmar av förbundet, vilkas ombud bildade rådet vid den tidpunkt, då omröstningen företogs, samt av majoriteten av de medlemmar, vilkas ombud utgöra församlingen.

För den händelse erforderligt antal ratifikationer icke erhållits inom tjugutvå månader efter församlingens beslut, skall den av församlingen beslutade ändringen vara utan verkan.

Generalsekreteraren skall underrätta förbundets medlemmar om en ändrings ikraftträdande.

Den medlem, som då icke ratificerat ändringen, äger frihet att inom ett år underrätta generalsekreteraren om sin vägran att godtaga ändringen, men upphör däri-
genom att tillhöra förbundet.

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition.

Vid utlåtet voro fogade reservationer:

av herr *Clason*, som ansett, att framför sista stycket i utskottets motivering bort inskjutas ett stycke av följande lydelse:

»I fråga åter om förslaget innehåll skulle utskottet ansett det önskvärdt, att den kungl. propositionen varit åtföljd av en mera ingående redogörelse för de genom förslaget nytillkomna specialbestämmelsernas innebörd i förhållande till aktens ursprungliga bestämmelser ävensom för den ställning till dessa speciella ändringar, som dels rörande varje särskild punkt intagits i Genève av därvarande svenska delegerade, dels även i övrigt företrätts av de personer i vårt land, som hava statsmakternas förtroende att närmast deltaga i bedömandet av de utrikespolitiska spörsmålen.»;

av herr *Reuterskiöld*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen ville för sin del samtycka till ratifikation av de föreslagna ändringarna i folkförbundsaktens art. 4, 6, 12, 13, 15; och

2) att riksdagen ville för sin del, beträffande de föreslagna ändringarna i folkförbundsaktens art. 16 och 26, förklara, att med ratifikationen borde anstå, tills dess klarhet vunnits i vissa i reservationen angivna hänseenden, och i anledning därav tillfälle beretts en kommande riksdag att taga slutlig ståndpunkt i frågan;

av herr *von Geijer*, som instämt beträffande motiveringen med herr *Clason* och i fråga om artikel 16 med vad herr *Reuterskiöld* i denna del föreslagit; samt

av herr *Stendahl*, som ansett, att propositionen bort av utskottet avstyrkas.

Utskottets hemställan upplästes. Därefter yttrade:

Herr *Engberg*: Som kammaren märkt, har det genom en målör blivit så, att vid betänkandet icke kommit att fogas de ifrågasvarande texterna. Jag ber å utskottets vägnar att få livligt beklaga detta, men det har skett genom ett tyvärr icke i tid observerat missöde. Herrarna äro därför hänvisade till den kungl. propositionen nr 69, för den händelse det behövs, att man jämför de artiklar, varom här är fråga.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr *Pehrsson* i Göteborg: Herr talman! Jag har deltagit i behandlingen av detta ärende i konstitutionsutskottet, men då jag genom en tillfällighet var förhindrad att närvara vid justeringen och därigenom icke kom att anmäla min reservation, ber jag att få säga några ord med anledning av det framlagda utskottsbetänkandet. De punkter, som det här gäller att förändra, äro artiklarna 26, 4 och 6, varjämte det skulle göras några redaktionella ändringar med anledning av den mellanfolkliga domstolens tillkomst i artiklarna 12, 13 och 15 samt en ändring i artikeln 16 angående förbundsmedlem-

marnas förpliktelser till deltagande i blockad m. m. Det är om den sistnämnda av dessa punkter jag ville säga några ord.

Man hade hoppats, att en klarare utredning skulle föreligga, då man gått att bedöma denna ytterst allvarliga sak, och herr Clason har i sin reservation uttalat det önskemålet, att yttranden skulle ha avgivits av de svenska delegerade, som i Genua deltagit i ärendenas behandling, så att man kunnat se, hur de ställt sig till var och en av de olika punkterna. Vi, som tillhöra reservanterna, ha en känsla av, att man icke fått den klarhet i frågan, som dess vikt verkligen kräver. Man hade väl också väntat, att de ledamöter av riksdagen, som beklänts med förtroendet att deltaga i bedömandet av utrikespolitiska spørsmål, fått tillfälle att taga del av de inre förhållandena i fråga om dessa punkter, men det har, såvitt vi kunnat förstå, icke blivit fallet. Nu gäller punkten 16 just det ömtaligaste av allt, nämligen den ställning, som en till Nationernas förbund ansluten stat har att intaga i händelse någon av medlemmarna skulle kränka förbundet och begå en handling, som skulle betraktas som krigshandling gentemot samtliga övriga medlemmar av förbundet. Vi fråga oss, varför dessa punkter, där man väl kunde vänta med ratificeringen, till dess man fått närmare och klarare besked om vad de innebära, framlagts utan den utredning, som jag talat om. Man har egentligen fått nöja sig med en förklaring, att de skulle innebära en väsentlig förbättring, och att delvis åtminstone de svenska delegerade skulle varit med om saken. Nu förefaller det, såvitt jag kan se, som om icke någon brådska föreläge annat än med avseende på punkt 26, som innehåller bestämmelse om huru ändringar skola åvägbringas i förbundsakten. Jag vill icke uppehålla mig därvid, ehuru en av reservanterna påvisat, att även här oklarhet föreligger, och att det kan vara tveklaktigt, huruvida det verkligen är till fördel för oss att vara med därpå. Emellertid har från generalsekretären i rådet begäran framställts, att punkten skulle skyndsamt avgöras och ratificeras, och jag vill under sådana förhållanden icke yttra mig om densamma.

Däremot är artikeln 16 den viktiga punkt, om vilken jag djärves säga, att den föranlett, att vi med tvekan stå inför spørsmålet om vårt deltagande i Nationernas förbund. Det är en punkt, som högst väsentligt inskränker vår frihet att handla och upphäver, vågar jag väl säga, vår sedan över hundra år tillbaka intagna neutralitetsståndpunkt, vilken varit landet till lycka. Denna punkt talar om deltagande i blockad mot makt, som eventuellt kränker Nationernas förbund, och ställer i utsikt, att vårt land skulle släppa igenom krigsmän till en annan stat och att även våra egna stridskrafter och vårt lands söner skulle kunna dirigeras mot ett annat folk på grund av vårt deltagande i Nationernas förbund. Den ändring, som här föreslås, har vållat rätt stort huvudbry. Man har haft ganska olika uppfattning om vad den innebär. Jag kan icke se annat än att den innebär en åtstramning av bestämmelserna, men jag erkänner också, att den på samma gång innebär en lättnad av avsevärd art, då det heter, att rådet kan »för särskilda medlemmars vidkommande och

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.*

(Forts.)

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.*

(Forta.)

för viss bestämd tid besluta uppskov med igångsättandet av någon av dessa åtgärder, för den händelse rådet anser, att genom ett dylikt uppskov skulle bättre tillgodoses det syfte, som eftersträvas med de i föregående stycke omnämnda åtgärder, eller att uppskovet är nödvändigt för att till ett minimum nedbringa de förluster och olägenheter, som skulle genom dessa åtgärder tillskyndas medlemmarna i fråga».

Det är uppenbart en vinst, som ligger i detta. Men motsvaras den verkligen av vad som i den nya punkten säges, att det tillkommer rådet att avgiva utlåtande, huruvida kränkning av förbundsakten ägt rum eller icke? Hittills har man med rätta tolkat bestämmelserna så, att varje enskilt land har rättighet att självt avgöra, när en sådan eventualitet har inträffat, och därmed har det i sin hand att också bestämma sig för att deltaga i de åtgärder, som föreskrivas i ifrågavarande artikel i förbundsakten. Genom rådets utlåtande skall nu bestämmas, huruvida kränkning av förbundsakten ägt rum, och rådet skall underrätta samtliga medlemmar om den tidpunkt, vid vilken tillämpning av de ekonomiska påtryckningsåtgärderna skall inträda. Det är alldeles avgjort, att när ett sådant utlåtande kommer, blir det i realiteten detsamma som en order. Vi ha därför, som jag sade, icke kunnat se annat än att det blir en tillstramning av bestämmelserna, ty ett sådant tillrådande av rådet blir dock för oss ett »härefter eder rätter och packer», ty med det ringa inflytande, som de små staterna ha i Nationernas förbund, torde de icke ha annat än att foga sig därefter. Det är den anmärkning, som framställdes av reservanterna och som även jag vill förena mig i. Jag ser icke någon anledning, varför ej ett uppskov skulle kunna i detta fall ske, och anser att vi borde kunna taga de punkter, om vilka icke någon egentlig meningsskiljaktighet föreligger, men låta artikeln 16 vara tills vidare.

Jag vill erinra kammarens ledamöter om, att när vårt inträde i Nationernas förbund skedde, var det under rätt starkt motstånd från många håll, och särskilt räknade man med att Amerika skulle bli medlem av förbundet. Det sades av mycket inflytelserika ledamöter i riksdagen, att man var alldeles viss därom, och man gjorde det hart när till ett villkor för vårt lands deltagande, att Amerika kom med. Vi ha sett, hurusom Amerika fortfarande ställt sig utanför. Jag är icke alldeles viss om, att de, som voro med om att tillstyrka Sveriges inträde, numera, sedan de fått denna erfarenhet om Amerikas ställning till Nationernas förbund, skulle vara villiga att gå med därpå.

På samma sätt ställer jag mig inför den nu föreslagna ändringen. Jag tänker mig, att den dag kan komma, då vi skulle vara glada över att ha varit betänksamma, tills vi fått se, huru andra med oss jämställda nationer ställt sig till denna fråga. Så vitt jag vet, så har ännu icke något land av dessa — åtminstone icke enligt meddelande som kommit till min kännedom — ratificerat denna punkt 16. — Framställning härutinnan har visserligen gjorts i ett land, som dock icke står i full paritet med oss, nämligen

Schweiz. — Det kunde icke innebära någon risk, synes det mig, att vi fått en sådan frist till att pröva denna sak.

Jag vill, herr talman, i samband härmed säga, att ingen tvekan rätt för mig att erkänna, att de vackra grundsatser och de förträffliga tankar, som ligga till grund för Nationernas förbund, är närgonting av det mest tilltalande och bästa, som blivit sagt under denna bedrövliga tid i världen, och att vi med synnerlig glädje skulle ha sett vårt inträde i Nationernas förbund, om vi också hade fått se dessa grundsatser litet bättre förverkligade, än vad de nu under tidens tryck ha blivit. Jag vill erinra om i detta sammanhang, att *inrättandet av Nationernas förbund är ju dock en punkt uti Versaillesfreden. Det är de stora västmakternas maktkoalition, som där är den rådande, och de ha ju på sin sida för sina intressen, såvitt man nu kan se av den faktiska verkligheten, dragit dessa mindre och andra nationer, som ha biträtt.* I rådet sitta de stora världsmakterna, och de makter, som ha fått tillträde till detta råd såsom ombud för de övriga äro Belgien, Brasilien, Spanien och Grekland. Denna fred är ju en av de saker, som man icke får röra vid i Nationernas förbund, den har blivit sakrosankt rent av. När man velat röra vid denna punkt, har ju alltid stor villervalla inträtt, och man har fått den bestämda förklaringen, att sådant kan icke ske. *Jag vill dock erinra om att jag tror, att åtminstone i vårt land är det, endast en mening rådande om, att denna fred måste ändras, så att det folk, som nu ligger där slaget efter striden, kommer med uti världens återuppbyggande, och förrän detta sker har man icke att vänta, att en ljusning i de sorgliga förhållandena i vår världsdel kommer att inträda.*

Vi ha också en egen erfarenhet av Nationernas förbund, som har vållat vårt folk, utan någon egentligen större meningsskiljaktighet, en bitter och svidande missräkning. Våra delegerade ha icke haft det inflytande, som vi hade hoppats och väntat uti detta Nationernas förbunds förhandlingar, och vi ha därav fått en känsla av otrygghet inför vår ställning i detta Nationernas förbund. Jag kan icke underlåta att giva ett uttryck åt denna inom vida kretsar av vårt folk härskande stämning såsom ett motiv för att det vore skäl till betänksamhet inför en förändring, om vilken vi dock icke med visshet veta, vad den kan komma att innebära.

Jag vill därjämte peka på, att det finns i den närvarande dagshistorien sådana saker, som göra oss tveksamma härvidlag i kanske ännu högre grad. *Det är indragandet av de främmande raserna uti vår världsdel för att där öva bevakning öfver ett kulturfolk. Detta känna vi såsom en förbrytelse mot den europeiska civilisationen och som en skymf mot den vita rasens kvinnor.* Nationernas förbund har icke mäktat att göra något för att få till stånd ett bättre förhållande, om vars nödvändighet det dock icke tycks råda någon större meningsskiljaktighet, åtminstone bland neutrala folk. *Och i dessa dagar erinras vi om denna svaghet genom vad som passerar i Mindre Asien, där folkminoriteter, som ju skulle skyddas genom Nationernas förbund, efter, som det synes, fullt vederhäftiga uppgifter löpa fara*

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts)

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.

(Forts.)

att rent av utrotas; och en av dessa folkminoriteter är dock särskilt förbunden med Nationernas förbund, då ju Grekland är en av medlemmarna däri.

Jag pekar på detta, för att därmed visa, att det finnes verkligen skäl för den tvekan, med vilken vi stå inför Nationernas förbund även med dess av oss erkända vackra program, då det ser ut, som om här skulle begravas en av mänsklighetens vackraste förhoppningar. Nationernas förbund synes också börja mer och mer efterträdas av konferenser, som lika litet förmå uträtta, och där samma dirigerande personligheter stå bakom, och det är som förnumme man i dessa den ena gången efter den andra uppträdande konferenser en klockringning över det Nationernas förbund, som föres till graven.

När man ser på dessa realiteter, så kan man icke se någon fara uti att uppskjuta — det är icke annat som här föreslås — ratificerandet av denna artikel 16, ty de andra artiklarna vilja vi taga. Men skulle det icke medföra, att vi komme i till och med samma läge, att repressalier skulle övas mot oss? Ja, det skulle vara det bittraste misstroende mot Nationernas förbund, om vi tänka och tro, att man på det sättet skulle förverkliga de upphöjda och vackra grundsatser, som detta förbund dock är byggt på. Jag vill därför icke tro, att det skulle vara en fara i detta; därom kan jag dock naturligtvis icke döma, då jag icke sitter inne med den insikt i spelet bakom, som naturligtvis de göra, som därmed närmast haft att skaffa, och jag vet således icke, hur stor denna risk kan vara, det erkänner jag gärna och villigt. Men nog skulle jag känna det tryggare för min enskilda del — och jag talar icke å andras vägnar här — nog skulle jag känna det tryggare, om det stode öppet för oss att få en mera ingående kändedom om vad alla dessa förändringar betyda, om vi finge ett uppskov för att taga ställning till frågan.

Då jag ser en icke ringa risk i vårt deltagande i Nationernas förbund, och då jag ser en rätt ringa vinst skymta för oss genom detta vårt deltagande, så skall jag, herr förste vice talman, be att med hänvisning till vad jag här sagt få i likhet med herr von Geijer yrka bifall till den förändring, som föreslås, utom i fråga om artikel 16, på vilken jag sålunda yrkar avslag, men under den motivering jag här lämnat, nämligen att det skall vara att vänta, att frågan kommer åter i samband med en bättre och klarare utredning.

Hans excellens, herr statsministern och ministern för utrikes ärendena Branting: Herr talman! Jag skall inte försöka följa den föregående ärade talaren på hans storpolitiska betraktelser, vilka kretsade kring många ting, men som mest syntes mig som en återklang av de debatter, som fördes, då vi beslöto här i riksdagen Sveriges inträde i Nationernas förbund. De, som då bekämpade detta inträde, ha naturligtvis sin syn på detta förbund, som var mörk redan då och som, efter vad vi hört av en bland dem, säkerligen icke blivit ljusare sedan dess. Jag skall ingalunda förneka, att det finnes anledning till erinringar, det veta vi allesammans, mot ett och annat, som försiggår eller underlåtits även av Nationernas förbund. Men jag måste dock

säga, att ögonblicket efter sedan man sett, hur svårt det varit att utanför Nationernas förbund improvisera något verkligt betydande och gagneligt för världens framsteg och framtid, synes mig tillfället något underligt valt att just nu klaga över Nationernas förbund och vända sig emot detta. Det är dock genom sin någorlunda fasta uppbyggnad ett säkrare stöd för framtiden, än vad man kan säga om dessa konferenser, som mer eller mindre tillfälligt och under intrycket av tillfälliga situationer sammankomma.

Jag måste också, i stället för att gå vidare in på det kapitlet, återföra frågan till vad den verkligen gäller. Här ligger saken så, att det har utav församlingen uti Genève hösten 1921, d. v. s. i följ, fattats en del beslut, som avse vissa detaljförbättringar uti den av Sverige och de andra medlemmarna i Nationernas förbund gemensamt antagna s. k. pakten eller akten såsom den brukar kallas i våra skrifter här. Dessa bestämmelser avse avhjälpandet av vissa i ögonen fallande brister, som kommo med i de första formuleringarna och om vilka det väcktes förslag från svensk, norsk och dansk sida redan vid 1920 års sammanträde av församlingen, men som då avböjdes emedan man icke ville börja första sammankomsten med att rätta och göra ändringar i pakten.

Nu har det mesta av det, som vi då föreslogo, blivit beaktat, låt vara delvis i annan form än vi förde det fram och icke så långt gående i vissa stycken, men i alla fall beaktat på ett sätt, som jag tror bör väcka tillfredsställelse; ty det vittnar om att det var sunda och förnuftiga förbättringsplaner, som då framfördes från svenska delegerade å svenska regeringens vägnar tillsammans med våra övriga nordiska frändefolk. En av dessa förbättringar är just den omstridda artikel 16, den enda, mot vilken till sist herr Pehrsson i Göteborg vände sig och en av de allra viktigaste, efter mitt sätt att se. Där har man nämligen uppnått vad som 1920 i Genève ännu, på grund av missförstånd och misstolkning, väckte en bestämd opposition, rentav ovilja. Man har nu uppnått, att det skulle medgivas möjlighet uti själva pakten i art. 16, enligt de nya tilläggsbestämmelserna, att kunna få anstånd med en blockads igångsättande för särskilda medlemmar, när rådet anser, att genom ett dylikt uppskov antingen skulle bättre tillgodoses det syfte, som eftersträvas med de förut omnämnda åtgärderna (blockaden), eller att ett sådant uppskov är nödvändigt för att till ett minimum nedbringa de förluster och olägenheter, som skulle genom dessa åtgärder tillskyndas medlemmen i fråga.

Saken är den i avseende å dessa blockadanordningar, att det varit svårt att erhålla större säkerhet än de förut gällande bestämmelserna medgävo, som endast säga, att varje stat skall själv bestämma, huruvida ett krigstillstånd har inträtt och sålunda skyldighet föreligger för densamma att ingripa till försvar för det hotade rättstillståndet i världen. Detta blir dock för små och svaga stater, t. ex. sådana vid sidan av en stor och stark stat, som begår en rättskränkning, en synnerligen obehaglig situation. Det är sannerligen väl behövt, att ett sådant medgivande kommer in i pakten här,

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)*

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.

(Forts.)

att man kan tänka sig ett uppskov, så att icke exempelvis den lilla och svaga staten genom att pliktskyldigast fylla sina åligganden såsom medlem i Nationernas förbund blir omedelbart utsatt för represalier, kanske rentav får se sitt område helt eller delvis besatt av den starkare, rättsbrytande grannen.

Det är i sådan riktning som dessa bestämmelser blivit införda, och på samma gång för att tillägga det trygghetsmomentet, att rådet skall avgiva på förhand ett utlåtande, huruvida kränkning av förbundsakten ägt rum eller icke. Likaledes skola samtliga medlemmar av förbundet underrättas om den tidpunkt, från vilken rådet föreslår tillämpning av de ekonomiska påtryckningsåtgärder, som avses i denna artikel. Man får genom den sista bestämmelsen en trygghet, att icke den ene börjar blockera en tid och den andre en annan. Man får genom den förra bestämmelsen, genom stadgandet, att rådet skall avge utlåtande, huruvida en kränkning av förbundsakten ägt rum eller icke, en vägledning, som må kunna vara mer eller mindre auktoritativ, beroende på den allmänna anslutning, som majoritetens i rådet uppfattning fått, men som ingalunda innebär ett upphävande av den i pakten föreskrivna rätten för varje stat att dock till sist *själv* bestämma, huruvida den staten anser, att en kränkning av akten ägt rum. Man får ett stöd i den uppfattning, som man vet är allmän, och man befrias därigenom från den svåra ställning för en mindre stat att själv utan samråd med andra, utan att veta hur rådet tänker i saken, taga ståndpunkt till en så allvarlig och viktig fråga som påbörjandet av en försvarsblockad är gentemot angrepp, som riktas mot nationernas förbund såsom sådant.

Men det är icke riktigt, när herr Pehrsson vill göra gällande, att detta skulle innebära en inskränkning i vår handlingsfrihet, en »åtstramning», som hans ord föllo av de enskilda staternas suveräna slutliga rätt att taga ståndpunkt själva, att ha sin egen mening och uppfattning därom, huruvida en sådan situation har inträtt, att det blir nödvändigt att vara med och reagera mot en kränkning av pakten.

Det är vidare inte heller riktigt, när herr Pehrsson framställde saken så, att vi väl kunna vänta helt lugnt med detta, ty intet land har ratificerat. Förhållandet är dock det, att Norge redan har ratificerat dessa bestämmelser, och detta just ur den synpunkten, att de äro förbättringar. Vidare håller man på att utarbета förslag i detta avseende till danska riksdagen, vilket kommer att föreläggas för densamma inom kort; och i Schweiz har, såsom jag vill minnas herr Pehrsson själv nämnde, också framlagts förslag om ratificering av alla dessa bestämmelser. Förhållandet är nämligen det — något som herr Pehrsson underlätit att nämna och som leder till ett snedvridande av hela hans framställning — att dessa förändringar äro förbättringar och att de äro också just beträffande art. 16 tillkomna på initiativ av de skandinaviska länderna. Det skulle vara bra besynnerligt, då vi nu fått vår uppfattning i huvudsak igenom i så pass viktiga ting, om vi sedan skulle draga oss för att ratificera och förklara, att vi icke äro färdiga att taga ståndpunkt! Förhållandet

var, att alla de svenska delegerade voro broderligt eniga i Genève, om önskvärdheten av dessa förbättringar. Bakom stod all den föregående förhandling, som ägt rum innan delegationen fick sina instruktioner i dessa avseenden; och sedan delegationen återkommit i oktober, så framlades kort därefter inför utrikesnämnden en ordentlig redogörelse för hela sakens läge, och där gillades vad som åtgjorts där nere.

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)*

Alldeles nyss har i första kammaren den andre delegeraden i Genève, herr Trygger, mycket ingående utvecklat innebörden av dessa bestämmelser och har för sin del visat upp, att efter hans mening innebära de verkligen förbättringar och att den av professor Reuterskiöld framförda kritiken icke håller streck inför en närmare granskning. Första kammaren har också utan votering godkänt den av konstitutionsutskottet gjorda framställningen.

Det synes mig under sådana förhållanden, att det knappast kan vara minsta anledning antaga, att andra kammaren skulle gå på en annan linje. Jag skall därför inskränka mig till att hemställa, det kammaren måtte besluta giva Kungl. Maj:t fullmakt att ratificera dessa bestämmelser, som äro förbättringar, bidragande till att öka den trygghet, som vi i någon mån dock ha under Nationernas förbunds pacts hägn, och vilka tillkommit väsentligen på initiativ av vårt eget land och våra grannländer.

Herr talman! Jag får sålunda hemställa om bifall till konstitutionsutskottets framställning.

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr talman! De förslag till ändringar i den s. k. förbundspakten, som från utrikesministerns sida här framlagts, äro enligt min mening givna förbättringar. Jag kan i det fallet instämma såväl med herr utrikesministern som med herr Trygger i första kammaren, vilken även utvecklade den tankegången, att dessa ändringar i förbundspakten äro förbättringar. Det föreligger här ett litet tillmötesgående mot de reformtankar, som framförts och framlagts icke minst från skandinaviskt och svenskt håll. Så långt är allt gott och väl. Jag kan mycket väl förstå, att den majoritet i första och andra kammaren, som 1920 invoterade vårt land i Nationernas förbund, skall anse det som en given konsekvens att nu gå vidare och ratificera de här framlagda förslagen.

Jag kan i alla fall icke, fastän jag, som sagt, erkänner, att förändringarna i fråga innebära förbättringar, undertrycka den reflexionen, att reformtakten är så långsam, att man kan förvänta, att en orimlig tid kommer att förflyta, innan vi på så sätt komma fram till det verkliga folkens förbund, som vi allesamma skisserade vid det tillfälle år 1920, då vi i denna fråga avgåvo vårt votum i den svenska riksdagen. Jag tager mig friheten att i några korta punkter summariskt angiva, i vad mån enligt min uppfattning arbetet i nationsförbundet för dess onekligen mycket vackra och ädla syften hittills överensstämmt med den skiss, som vi framlade i februari 1920.

Det anfördes av herr Branting, att det nu — såsom hans ord

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)*

föllo — skulle vara ett synnerligen illa valt tillfälle att gå till en kritik av Nationernas förbund, då det visat sig att man via en konferens vid sidan om nationsförbundet icke nått några nämnvärda resultat med hänsyn till de syften, som förbundet vill främja. Jag vill dock gentemot herr statsministern hävda den tanken, att det tvärtom nu är ett synnerligen väl valt tillfälle att å den svenska riksdagens sida ge det lilla incitament, som möjligen kan tänkas bestå däri att man ger en maning till förbundet att rycka till sig ledningen och taga de initiativ, som man tillföre icke tagit, och alltså icke vandra på de gamla vägarna, då man sköt initiativen ifrån sig till konferenser vid sidan av det mera stabiliserade nationsförbundet.

Jag gör mig då först den frågan, i vad mån det arbetats för att åstadkomma ett verkligt folkens förbund i så måtto, att även Tyskland och Ryssland komma att räknas som likaberättigade med de övriga stater, som finnas inom förbundet. Enligt min tanke har därvidlag knappast tagits ett enda steg. Jag tror, att det kan sägas, att vi i den konferens i Genua, från vilken herr Branting nyligen återvänt, ha ett rent lysande bevis därpå, att om den anda verkligen skall fortleva, som där gjorde sig gällande, det kommer att dröja mycket länge, innan vi kunna tala om Nationernas förbund som ett verkligt folkens förbund. Jag tror, att herr Branting skall ge mig rätt däri, att man i Genua bevitnade, hurusom de segrande folken framträdde rent av som åklagare och domare, hurusom Tyskland och Ryssland nästan blevo placerade på de anklagades bänk och hurusom de neutrala staterna fingo spela en tämligen undanskymd roll i egenskap av åskådare. Vi veta även i denna stund, att det utarmade Tyskland rent av darrar inför vad som möjligtvis kan hända efter den 31 maj, ifall det icke lyckas att vid detta tillfälle erlägga skadeståndet. Vi höra också på andra sidan Rhen signalerna från de franska nationalisterna att dess armé eventuellt bör gå över denna flod — jag kan inte hjälpa, att jag i ett sådant tidens läge måste förena mig med herr Pehrsson i Göteborg därom, att i den svenska riksdagen bör sägas ifrån till Nationernas förbund, att en reform av Versaillesfreden är av högsta nöd påkallad.

Sedan gör jag mig en annan fråga: i vad mån ha möjligen initiativ tagits i avrustningssyfte? Även detta skulle vara en av de främsta uppgifterna för Nationernas förbund. Ja, här har knappast någonting gjorts. Vi veta, att resultatet av sammanträdet i Genève i fjol blev så gott som plus minus noll, och det initiativ, som förekom i Washington, togs utanför förbundet. Vi känna också till, att vid Genèvekonferensen var stämningen bland åtskilliga av de stater, som tillhöra förbundet, icke så värst gynnsam mot avrustningstanken. Jag vill i det fallet ge den lilla maningen — så långt den nu möjligen kan nå — att Sveriges talesmän inom Nationernas förbund taga ett kraftigt initiativ i riktning att påskynda avrustningstempot; man bör åstadkomma det ringa incitament, som kan komma från de svenska statsmakternas sida.

Sedan kommer den tredje frågan, i vad mån man tilläventyrs tagit något initiativ för att få Nationernas förbund att fatta position till den ryska frågan för att därmed tjäna det allmänna ekonomiska restaurationsarbetet och den avspänning av fiendskapen, som är nödvändig, om vi skola tala om och tänka på en kommande världsfred och alleuropeisk återuppbyggnad. Det är min levande förvisning, att om icke Ryssland blir återuppbyggt, om man icke får en avspänning till stånd mellan Ryssland å ena och övriga makter å andra sidan, kunna vi aldrig någonsin hoppas nå fram till den allmänna restauration, som är erforderlig, om icke all världen skall gå under. Det förefaller mig vara uppenbart, att Nationernas förbund även i detta avseende skulle kunna ha en stor och vacker uppgift att fylla. Men har icke förbundet lagt denna fullkomligt åt sidan? Jag erinrar om sammanträdet i Genève i fjol, när kanske världens mest glänsande talesman för de humanitära tankarna, norrmannen Nansen, kom direkt till Genève från Ryssland för att utveckla nödvändigheten av en hjälpverksamhet i stor stil med syfte att hålla det hungerande folket vid liv. Inte ens den mannens på samma gång manliga och gripande värtalighet var i stånd att bryta det pansar av is, som fanns hos de ledande statsmännen. Jag vill erinra om att hans varma och gripande vädjan till Nationernas förbund inte ledde till några som helst resultat. Det står ett telegram i dagens tidningar, att vid förbundsrådets nyss hållna sammanträde i Genève förelagat ett förslag från norske utrikesministern därom, att Nationernas förbund skulle tillsätta en kommission för en opartisk undersökning av det nuvarande läget i Ryssland samt för granskning av de hjälpåtgärder, som därvidlag kunde anses nödvändiga. Även i det fallet var Nansen talesman, och resultatet blev det samma: att man avvisade saken och förde frågan från Nationernas förbund till konferensen i Genua och via konferensen i Genua till den kommande konferensen i Haag. Man har alltså valt den väg, som herr Branting ville, att man skulle undvika, konferensvägen utanför Nationernas förbund. Jag vill även i detta avseende ställa till Sveriges ombud den vädjan — så långt den nu möjligen kan nå — att man gör vad som göras kan för att Nationernas förbund rycker till sig ledningen och intager bestämd ställning och gör den ryska frågan till föremål för ett mera allvarligt övervägande.

Jag vill till sist erkänna, att man tagit ett ganska stort steg framåt genom inrättande av den fasta skiljedomstolen. Jag erkänner detta utan omsvep, men jag vill på samma gång tillägga, att detta innebär ett avsevärt steg blott i det fallet, att verkligen rättstanken får bli avgörande, så att inga ovidkommande synpunkter få diktera domstolens avgöranden. Jag kan inte heller, med anspelning på Älandsfrågans lösning, undertrycka den tanken, att rättsidén medvetet icke så litet skjutits åt sidan till förmån för vissa stormaktsintressen, som funnit det lämpligt att härvidlag göra en påtryckning, så att rättstankarna icke enbart fått bli de avgörande.

Jag anser, såsom jag sade i början av mitt anförande, att det

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)*

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.

(Forts.)

är tämligen självklart, att den majoritet, som invoterat vårt land i Nationernas förbund, nu går vidare, när det gäller förbättringar i paktens. Men jag har i alla fall velat framföra dessa reflexioner. Jag har gjort detta icke därför, att jag tror på något stort resultat, ty då herr Branting kan såsom sitt direkta intryck från konferensen i Genua meddela, att icke bara Sverige utan alla neutrala stater äro liksom sparvar i den stora tranedansen, är det också tämligen uppenbart, att vad som säges i det svenska parlamentet, då majoriteten går till denna ratificering, är av ganska ringa värde. Men jag är likväl av den bestämda meningen, att de incitament, som kunna komma från parlamenten, vilka de än må vara, till att gå fram med starka och genomgripande initiativ äro av nöden påkallade. Jag tror, att den samlade summan av dessa incitament från olika länder skall i längden betyda åtminstone någonting.

Herr M a g n u s s o n i Tumhult: Herr förste vice talman! Jag vill nämna, att jag inom utskottet har röstat för att artikel 16 i folkförbundsakten ej skulle av Kungl. Maj:t ratificeras för Sveriges del. Om jag varit närvarande vid utlåtandets justering, hade jag anslutit mig till herr von Geijers reservation. Det är detta jag ber att få till protokollet antecknat, och jag instämmer i övrigt i herr Pehrssons yrkande.

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Hans excellens herr stats- och utrikesministern nämnde i sitt anförande som svar på den föregående ärade talarens yttrande, att han kände igen en återklang från de debatter, som vi hörde, när vi anslöto oss till Nationernas förbund. Jag tillhörde för min del tvivlarna vid det tillfället på huruvida Nationernas förbund skulle komma att uträtta någonting verkligt. Om någonting har besannats får jag lov att säga, att det är de tvivelsmål, som vi då uttalade. Det är därför som jag, och jag förmodar även alla de, som då voro tvivlande, ha så svårt att gå vidare på denna väg, som befunnits icke vara framkombar. Jag minnes, hur redan trekvarts eller ett halvt år efter sedan beslutet fattats, när man i norska stortinget hade ett interparlamentariskt möte, de personer, som i den svenska riksdagen förfäktat och kämpat för tillkomsten av och anslutningen till Nationernas förbund, fingo erkänna i mångt och mycket sin besvikelse.

Hans excellens sade också, att man kan komma att stå inför det faktum att få sitt område besatt. Det är dock så, att vi lyckats att under en mycket lång följd av år, ett århundrade eller så, hålla vårt land neutralt, men det ser nu ut, som om vårt inträde i Nationernas förbund skulle bli den omständighet, som vedervägar vår neutralitet och som gör, att vi själva icke alltid kunna råda över våra öden på samma sätt, som vi förut gjort inom dessa murar. Utan det kan bli andra och för vårt land och dess önsknings främmande personer, som i mer än önskvärd utsträckning få sitt ord och votum med i laget.

Jag trodde för min del, att döma av de anföranden, som då hölls, att det var fråga om att trygga världsfreden för framtiden, men det ser snarare ut som vi råkat in i ett hörn av en oroshärd. För mig står detta Nationernas förbund såsom en stor och dyrbar apparat — jag vill minnas, att den årliga kostnaden går till 750,000 kronor som är vårt bidrag, men det är föga verkligt gagn, som därav kommer oss till del.

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)*

Hans excellens slutade sitt anförande med att säga, att ett bifall till det nu föreliggande ändringsförslaget skulle öka den trygghet, som vi dock i någon mån ha kvar. Jag får lov att säga, att det yttrandet framför allt gav mig ett bestämt intryck av att det inte är mycket kvar av de där segerfanfarenerna, som höjdes till oss, att vi skulle ansluta oss till Nationernas förbund, när vi fingo oss förelagt ett förslag därtill, som det inte fick rubbas ett ord i utan som man måste svara ett enkelt ja eller nej på.

Hans excellens sade vidare, att första kammaren fattat sitt beslut och att vi skulle följa första kammaren. Det har nu i alla fall blivit så, att besinningen vid mer än ett tillfälle får lov att finnas i denna kammare, och på den grund, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Kilbom: Herr talman! Herr Lithander nämnde, att nationsförbundet blivit mera en oroshärd än ett fredens förbund. Jag tror också, att detta är riktigt, och det måste så förbli, i varje fall så länge nationsförbundet, som hittills, icke är något annat än ett medel i ententens, främst Frankrikes, hand att upprätthålla Versaillesfreden. Jag och mina meningsfränder ha icke någonting emot åstadkommandet av ett *folkens* förbund — tvärt om — men vi kunna icke finna, att nationsförbundet utgör ett sådant. Med de bestämmelser, som nu gälla för förbundet, kan det heller icke genom några småreformer bli ett folkens förbund. Och om de nödiga formella bestämmelserna funnes, skulle det kapitalistiska produktionssystemet och den kapitalistiska distributionen utgöra ett oöverkomligt hinder för ett verkligt folkens förbund. Därför kunna jag och mina partikamrater från våra utgångspunkter icke göra annat än på det bestämdaste taga avstånd från nationsförbundet genom att yrka bifall till herr Stendahls reservation.

Herr Engberg: Herr talman! Det är ju icke första gången, man bevittnar ett samband mellan herr Stendahl och herr Kilbom, men jag får bekänna, att det var nästan pikantare än allt annat att se dem mötas den här gången, tillsammans välsignade av herr Lithander, särskilt med hänsyn till att herr Lithander nu har funnit, att denna kammare är sätet för besinningsfullheten i riksdagen. Nu kan man från herr Lithanders sida inte längre lita på herr Tryggers beprövade konservatism. Den är nu misstänkt, och herrar Per Pehrsson i Göteborg och Lithander äro på det klara med att nu, när herr Trygger svikit de nationella idealen där inne i första kamma-

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.

(Forts.)

ren, då får signalen givas i den här kammaren till en uppslutning ikring dem för att rädda gamla Sverige ifrån undergången. Jag må säga, att den synen är ganska dyrbar.

Emellertid begärde jag ordet för att det åtminstone skulle framställas ett yrkande om bifall till konstitutionsutskottets hemställan ifrån utskottets sida. Det har nämligen ännu inte skett. Men jag skall tillägga ett litet ord, och det är, att med avseende å den siste ärade talarens uppfattning, så är det ju klart, att den inte kan på något sätt verka överraskande såsom en ståndpunkt i allmänpolitiskt avseende, när den internationella sammanslutning, i vilken han ingår, ju har förklarat Nationernas förbund såsom sin främsta och förnämsta fiende. Men jag vill vädja till honom och även till herr Vennerström, som — och det är en sak, som jag annoterar med tillfredsställelse — nu står på en annan ståndpunkt, än han förut gjort i denna fråga, om det ändå inte är så, att skall detta förbund kunna få växtkraft, skall det kunna utvecklas i den riktning, vi önska, då är det väl ingen rim och reson i att de stater, som här mera än stormakterna kunna vara intresserade av en sådan utveckling, skulle draga sig undan och vägra att fullgöra sina förpliktelser, även om det, såsom vi voro på det klara med redan vid vårt inträde, kan vara förbundet med en utrikespolitik efter principiellt nya linjer.

Jag vill också säga till herr Vennerström, att det är väl just ur den synpunkten, att den nuvarande ryska regeringen förklarat sig så bryskt emot Nationernas förbund, inte så märkvärdigt, att inte Nationernas förbund genast sluter dem i sin famn. Den saken tycker jag är uppenbar.

För övrigt föreföll det mig som om även herr Lithander, i likhet med herr Pehrsson, dock ytterst i detta fall stödde sin avslagsmotivering på sitt allmänna och alltjämt vidhållna motstånd emot förbundstanken såsom sådan. Ty mellan alla anklagelser mot Nationernas förbund för att det inte skulle gjort det ena eller det andra skymtar alltjämt hela den gamla åskådningen, att det varit bättre, om vi inte alls deltagit i detta internationella arbete.

Herr Lithander klagade över kostnaden. Jag rekommenderar honom att jämföra denna kostnad med den kostnad, som vi dock alltjämt få vidkännas för vårt militärväsende, och frågar honom, huruvida han inte tror, att, därest vi skulle föra en utrikespolitik efter hans kynne, dessa senare kostnader skulle springa upp till ännu högre belopp än de, vid vilka man nu kan hålla dem nere, tack vare det påbeggynande internationella återuppbyggandet av världen.

Herr förste vice talman! Jag ber att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr Lithander: Jag ber endast att få i fråga om försvars-kostnaderna säga herr Engberg, att det må nu vara hur det vill med den saken, men nog är det bra mycket tryggare att lita till sig själv än att lita till Nationernas förbund.

Herr Kilbom: Då herr Engberg sade, att det inte var första gången, han bevitnade ett samband mellan herr Stendahl och mig, så ber jag att få meddela, att så vitt jag vet, är det första gången, vadan herr Engberg är dåligt underrättad.

Jag skall inte nu diskutera, huruvida det partis ståndpunkt, som jag representerar, är betingad av tredje internationalens ståndpunkt, men jag kan erkänna, att de sammanfalla. Tredje internationalen har nämligen förklarat Nationernas förbund, *sådant det nu är* och framför allt på grund av dess verkningar, såsom *kapitalismens internationella sammanslutning för kapitalismens återuppbyggande*, och jag ber alltså att få tacka herr Engberg för det vackra be-tyg, han med sitt omdöme givit tredje internationalen och det parti, jag tillhör. Det är alltså, herr Engberg, en heder för en socialist att ha förklarat nationsförbundet krig.

Vidare vill jag vädja till herr Engberg, vad det ligger mest rim och reson i: att småstaterna *stödja* Nationernas förbund, som är bildat av de stormakter, vilka ha de mot småstaterna mest motsatta intressen, för att genom Versaillesfredens upprätthållande omöjliggöra den europeiska freden och världsfreden, eller att småmakterna *taga avstånd* från Nationernas förbund och därigenom från Versaillesfreden för att möjliggöra världsfredens inträdande? Jag tror, det är mest rim och reson i att försöka rasera Versaillesfreden och söka åstadkomma en grundval, på vilken kan byggas en verklig fred. Detta kan icke ske genom Nationernas förbund, så länge det upprätthåller Versaillesfreden, *våldsfreden* för Tysklands utsugande in på bara benen och för Rysslands undertryckande, så långt man kan. Därigenom skapar man nya krig, icke någon världsfred.

Herr Edén: Herr talman! Det kunde kanske vara överflödigt att taga till orda, men det var mig omöjligt att låta herr Lithanders yttrande passera fullkomligt oanmärkt. Herr Lithander talade om något, som han kallade de »segerfanfarer», vilka skulle ha förekommit, när vårt inträde i Nationernas förbund beslöts, och ville ställa dem i motsats till de besvikelser, som förbundet dess värre åstadkommit. Gentemot detta bör det vara tillräckligt att erinra om att även de, som år 1920 ansågo och fortfarande anse, att det var nödvändigt för Sverige att inträda i detta förbund, sannerligen inte gjorde detta med några överdrivna förhoppningar och några utmålningar av en idealisk framtid, utan med full känsla av de stora svagheter, som vidlåde förbundet från början och som sedan visat sig också medföra sina verkningar. Herr Lithander skall sålunda, så vitt jag kan förstå, inte alls kunna ställa den nu vunna erfarenheten i någon motsats till vad som då redan var förutsett.

Men kanhända man kan göra en annan fråga. Och det är den, huruvida herr Lithander och andra, som då bekämpade inträdet i Nationernas förbund, fortfarande äro av den mening, att det hade varit klokt och riktigt och för detta land lyckligt, om de hade fått sin vilja igenom? Hur klent det än må vara med resultatet av Nationernas förbund, bör det väl ändå nu vara klart, att det hade varit

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.

(Forts.)

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)

mer än betänkligt, om Sverige ensamt av de europeiska länder, som kunde gå in, för att inte säga nästan ensamt av alla världens länder i motsvarande läge hade stått utanför denna organisation, om Sverige hade ställt sig utanför hela det arbete, som där efter fattig råd och lägenhet bedrivs, om Sverige sålunda hade trott sig om en sådan isolering, som, vid Gud, inte hade blivit lysande. Den frågan kan framställas inte minst med anledning av vad som passerat här vid denna sena timme.

Vad beträffar den föreliggande regeringspropositionen, skall jag endast tillåta mig konstatera ett par fakta. Det första, att det sätt att tolka ändringarna i artikel 16, som använts av herr Pehrsson i Göteborg, är, såsom det evident uppvisats — jag kan, liksom herr statsministern, hänvisa till herr Trygger i första kammaren — fullkomligt omotiverat och oriktigt. Det förvånar mig, att man icke, när man klagat över bristande utredning, har en liten smula närmare satt sig in i vad som är anledningen till dessa nya bestämmelser, att man inte ens lagt märke till, att de tillkommit bland annat på initiativ från de nordiska länderna, bland dem Sverige. Det förvånar mig också, att man icke satt sig in i vad dessa bestämmelser innebära: att de särskilt ur de små ländernas synpunkt innebära en viss lättnad, och icke en åstramning. Detta är så klart, att det snarast väcker häpnad, att en ledamot av utskottet kan komma till någon annan ståndpunkt.

Härtill kan också läggas en annan sak. Om nu detta som jag nämnt är förhållandet, vad skall det då vara för mening i att man motsätter sig en ratifikation av dessa bestämmelser? Är verkligen meningen den, som föreföll mig framskynta i herr Lithanders anförande, nämligen att man fortfarande är så intagen av den gamla animositeten från striderna om detta förbund, att man till och med vill sabotera sådana ändringar i förbundspakten, som under inga förhållanden äro försämringar, utan åtminstone i någon mån förbättringar? Detta är väl ändå en politik, som icke är lämplig, så länge man icke öppet kommer fram med det yrkandet, att Sverige skall utträda ur Nationernas förbund. Så länge det icke sker, är väl den enda rimliga ståndpunkten den, att Sverige är med om att åstadkomma de förbättringar, som kunna göras i förbundets organisation.

Jag har, herr talman, icke kunnat underlåta att göra dessa reflexioner, ehuru det förefaller mig, som om den sak vi nu syssla med, borde vara fullkomligt klar. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Det är icke på något sätt min avsikt att söka göra några inlägg i den debatt, som här utspunnit sig med ty ätföljande deklamationer om ditt och datt om Nationernas förbund. Sverige är anslutet till Nationernas förbund, och i det avseendet kan jag instämma med den siste ärade talaren, att skall man ha någon baktanke att komma ut ur förbundet, så är det väl det redigaste att framställa ett förslag om den saken; men så länge vi äro

anslutna till förbundet, böra vi också göra det bästa möjliga av situationen.

Varför jag begärde ordet, var egentligen för att understryka de synpunkter, som framkommit i herr Clasons mycket korta reservation.

Det är ett gammalt latinskt ordspråk, som kan översättas så: En liten bok har också sina öden. Detta tror jag även man kan säga om en kungl. proposition, och i detta avseende har den kungl. propositionens öden, som jag syftar på, icke varit utan inverkan på handläggningen av detta betänkande. Kungl. Maj:ts proposition angående ratificeringen av dessa ändringar i förbundspakten kom ju ganska tidigt på konstitutionsutskottets bord, och man tog sig också för att läsa den jämförelsevis tidigt under riksdagens lopp. Men den kom aldrig upp på föredragningslistan, och vid efterfrågan fick man höra, att det skulle komma en proposition till. Så väntade man på den. Den kom aldrig. Efter vad jag hört sägas, lär detta ha berott på att lagrådet haft vissa betänkligheter mot propositionen, och dessa betänkligheter ansåg herr justitieministern, som skulle ha kontrasignerat propositionen, vara så vägande, att han stoppade den i sin låda, och så var det icke annan råd för konstitutionsutskottet än att försöka taga hand om den nu förevarande propositionen och yttra sig om den. Om jag icke är alltför illa undermåttad, skulle, om justitieministerns avsikt blivit förverkligad, konstitutionsutskottet i så fall fått åtskilliga informationer, som nu icke kommo utskottet till del, och på detta missöde eller vad jag skall kalla det, beror det, att den utredning, som blivit utskottet förelagd, varit så mager — jag ber om ursäkt för uttrycket, men jag kan icke finna annat än att det är riktigt — så mager, som den faktiskt är. Vi ha ju i alla fall en folkrättsexpert i utrikesdepartementet, nämligen professor Undén, som är engagerad för att biträda vid behandlingen av folkrättsliga spörsmål. Han har också varit med i Genua eller Genève — det är icke så lätt att komma ihåg alla de olika sammanträdena — och jag undrar, om det icke var meningen, att den proposition, som icke kom, skulle ha åtföljts av utredningar av såväl professor Undén som fru Wicksell. Däremot relaterades rapporter — det kan ju hända jag misstär mig, men i så fall blir jag väl rättad — vilka voro hemligstämplade. Det är verkligen ganska olyckligt detta, att man icke kunnat få fram ett klart underlag för beslutet, då vi försökte bedöma innebörden av dessa yttranden. Jag får säga, att ehuru väl jag icke anser mig vara dummare än de flesta, så har jag icke lyckats — herr Edén får också ursäktas mig det — att tolka denna artikel 16. Ja, utskottet självt tycks haft vissa svårigheter med avseende härför att döma av följande ord i utskottets betänkande: »Ehuru ordens kvarstående», jag skall strax komma till orden ifråga, »i artikeln efter dess ändring måste anses ägnat att medföra någon oklarhet, har likväl olägenheten härav icke syntts utskottet vara av beskaffenhet att utgöra hinder för förslaget antagande av riksdagen.» Ja, det är ju gott och väl för utskottet. Det anser, att det medför en oklarhet,

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.*

(Forts.)

*Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.*

(Forts.)

men utskottets ärade vice ordförande liksom utskottets majoritet i övrigt är dock färdig att svärja på sin magisters ord. Jag kan förstå, att herr Engberg tycker det vara riktigt att också vi skola svärja på vår magisters ord i första kammaren, men jag tillåter mig dock vara stursk nog att helst svärja på den åsikt jag själv kommer till, försåvitt det är möjligt att komma till en verklig åsikt härvidlag.

De ord, som här verkligen innebära en ytterst stor oklarhet, det är orden: »i sådant fall». Vad syftar dessa ord på? Jag undrar det, men jag skall åtminstone försöka mig på att söka tolka dem. Orden återfinnas i stycket strax efter utläggningen om de ekonomiska sanktionerna. Alltså — så kan man läsa det, åtminstone om man är utrustad med en jämförelsevis vanlig hjärna —, om en stat har vidtagit ekonomiska sanktioner och börjat hungerblockaden, då skall rådet gå i författning om framläggande av de förslag rörande storleken av de stridskrafter, lands-, vatten- och luft-, som möjligen skola detacheras av de övriga förbundsbröderna för att hjälpa den ifrågavarande staten. Ja, herr förste vice talman, det är ju möjligt, att jag har alldeles orätt i min tolkning, men det hade varit lyckligt, om det verkligen funnits en autentisk tolkning av dessa svärbegripliga ord. Vad man än må säga om de förhoppningar — jag kan icke undgå att säga några ord om Nationernas förbund, ty det sammanhänger med detta ärende — som fästs vid Sveriges anslutning till Nationernas förbund, i ett fall ha de visat sig överensstämma med de vittnesbörd, som avgivits i denna kammare och även i medkammaren, nämligen såtillvida att de visat sig inverka på vår politik, närmast vår försvarspolitik, vår försvarsutredning. Jag tänker, att vi få nog höra talas om den saken, när försvarsrevisionen en gång framlägger sitt betänkande. Det är ju på detta läge, som våra avrustningsvänner stödjade sig, när de vilja avskrika den ena delen av försvaret före och den andra efter. Men jag skulle vilja veta, huru det efter dessa ändringar i sextonde artikeln möjligen kan komma att stå till med det stöd, som hans excellens också talade om att vi i någon mån borde öka. Jag har icke klart för mig detta. Jag erkänner särdeles villigt, att jag visst icke är kapabel att tolka dessa artiklars innebörd, och jag delar i detta hänseende hela konstitutionsutskottets otrevliga belägenhet, men just därför har jag mycket svårt att vara med om att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Timmen är sen, och det kan ju icke vara skäl i att förlänga debatten, men någon större risk för att avslå artikel 16 kan jag icke finna föreligger. Herr talman, jag skall med hänsyn till den sena timmen inskränka mig till detta korta yttrande och ber att få förena mig i samma yrkande, som senast framställt av herr Magnusson i Tumhult, det vill säga om bifall till herr von Geijers reservation.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Det har av en ärad talare på Stockholmsbänken undrats över hur vi kunde kom-

ma till en sådan ståndpunkt, som den jag här givit uttryck åt, och som jag för övrigt icke är ensam om, utan som tvärtom intagits av erfarna män både inom riksdagen och eljest med dess arbete förtrogna, sådana som den man, vars reservation jag här har anslutit mig till.

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.

(Forts.)

Jag skall då be att få hänvisa den ärade talaren till att utskottet självt uttalat sig om det mindre tillfredsställande sätt, på vilket de till sextonde artikeln fogade bestämmelserna ha kommit till. I denna artikel finnas nämligen orden: »i sådant fall». De återfinnas i styckets början och hänföra sig till det föregående, men, efter vad som här uppgivits, av misstag fått följa med, trots de tillkomna nya styckena. Nu hänvisa de till det hela, även det nytillkomna. Hur sedan detta en gång kan komma att tolkas, kan ingen veta. Redan detta visar, hurusom denna sak icke varit fullt så klar och utredd, som man här ansett vara givet.

Här har, mina damer och herrar, hans excellens stats- och utrikesministern visserligen satt sin auktoritet och erfarenhet som borgen för att detta är en verklig förbättring och icke innebär någon fara; underborgen har givits av herr Edén. Det synes mig dock som om det varit lyckligt, om vi hade haft denna sak bättre klarlagd än endast genom denna bestämda förklaring från dessa talare, beträffande vilka jag naturligtvis icke hyser den allra minsta tvekan att icke förklaringen utgör deras personliga uppfattning. Jag vill emellertid erinra om, att det emellanåt händer, att det är bättre att vara »före var än efter snar», och att det allt emellanåt kan inträffa med sådana formuleringar, att de komma att utnyttjas på ett sätt, som man aldrig haft en tanke på vid deras tillkomst. *Vem kunde väl t. ex. tro år 1920 — jag vill erinra hans excellens om detta — att vi en gång skulle få höra ett sådant yttrande från statsrådsbänken, som vi i dag fått höra? Det var helt visst en djup besvikelse för oss alla i de orden, men jag är övertygad om att ingen i Sveriges land fått känna den besvikelsen djupare än hans excellens själv.* Ty här har man nu verkligen funnit, att de bestämmelser, som antogs år 1920, kunnat tolkas så, att de givit hans excellens anledning att uttala dessa ord, som skrämde oss, nämligen att vi, på grund av att vi biträtt denna förbundsakt, kunde komma in i så obehagliga situationer, att det kunde gälla repressalier, som kunde gå ut över vårt land och verka därhän, att landet kunde besättas av en mäktigare granne.

Nu skulle vi dock genom denna tilläggsbestämmelse vinna trygghet mot dessa faror! *Ja, mina herrar, trygghet vinna vi genom att vi realiter bestämma över oss själva, men här är det i stället rådet, som ger oss ett utlåtande och ett förordande, om vilket det icke synes finnas mer än en mening, nämligen att vi helt enkelt måste följa det. Så långt, mina damer och herrar, ha vi glidit i alla fall här i detta land, att vi se en trygghet i att vi så ha kommit ifrån vår självbestämningsrätt.* Jag kan inte komma ifrån mina allvarliga betänkligheter i detta stycke. Och jag vill också säga, att saken är för mig så djupt allvarlig, att jag måste uttrycka mitt beklagande, att

Ang.
ratificering av
vissa änd-
ringar i akten
för Nationer-
nas förbund.

(Forts.)

den skall göras till föremål för små personliga skärmytslingar, såsom den här blivit. Den är verkligen för stor till det.

Här är det inte fråga om motvilja mot förbundet, såsom har antytts från en talare. Jag skulle med innerlig glädje se den tanke, som ligger bakom Nationernas förbund, förverkligad. Och är det så, att det läge, som nu är, berör mig smärtsamt, djupt smärtsamt, så är det därför, att mina förhoppningar ha varit så stora, att detta Nationernas förbund skulle kunna medföra en ljusning i det mörker, i vilket vår värld så länge har varit försänkt. Kanske har jag därför känt besvikelsen så mycket bittrare! Emellertid kan jag inte frånträda min mening i detta stycke. *Jag vill bara uttala den förhoppningen, att inte samma bittra besvikelse, som talade ur hans excellens herr statsministerns ord, när han talade om de förra bestämmelsernas eventuella följder, en gång kommer att uttalas av vårt folk och av honom själv med anledning av de tillägsbestämmelser, om vilkas mening här har rått tvist.*

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Hans excellens, herr statsministern och ministern för utrikes ärendena Branting: Med anledning av den siste ärade talarens missuppfattning av mina ord förut, då han tycktes tolka dem såsom om jag skulle ha ifrågasatt att vi här i Sverige skulle råka ut för att se vårt land besatt, så ber jag blott att få hänvisa till, att något sådant har aldrig varit i mina tankar och kommer inte heller att visa sig i det ojusterade protokollet. Jag talade i allmänhet om att små svaga länder, som ligga vid sidan av starkare, vilka bryta mot pakten, kunna råka ut för en sådan eventualitet.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å berörda hemställan samt 3:o) bifall till det av herr Pehrsson i Göteborg under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asyler.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget statsutskottets utlåtande, nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny definitiv löneereglering för befattningshavare vid statens hospital och asyler jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en den 3 sistlidna mars till riksdagen avlåten till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 146, hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till ny definitiv löneereglering för befattningshavare vid statens hospital och asyler.

I sammanhang med denna proposition hade utskottet till behandling förehäft

dels följande i ämnet väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren
nr 132 och 133 av herr *D. Alfred Petrón m. fl.* samt

inom andra kammaren
nr 259 av herr *Magnusson* i Tumhult;
nr 260 av herrar *Hedlund* i Östersund och *Paulsen*;
nr 261 av herr *Hage m. fl.*; och
nr 262 av herr *Karlsson* i Vadstena *m. fl.*;

dels ock motionen nr 68 i första kammaren av herr *D. Alfred Petrón*, som hemställt, att riksdagen ville besluta, att medel från hospitals förslagsanslag jämväl måtte få användas för bestridande av utgifter för i anslutning till hospital anordnad familjevård av sinnessjuka.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och motionen II: 259 samt med avslag å motionerna I: 132 och 133 samt II: 260, 261 och 262

a) besluta, att avlösningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen skulle från och med den 1 januari 1923 äga tillämpning å befattningshavare vid hospital och asyler;

b) besluta, att uti den till samma reglemente hörande tjänsteförteckningen skulle under femte huvudtiteln införas ett tillägg, i nedan intagna delar så lydande:

Verk och befattningar	Avdelning och lönegrad enligt löneplanen
Femte huvudtiteln.	
Statens hospital och asyler.	
<i>I. Läkarpersonal.</i>	
Överläkare av 1:a klass	B 19 ¹⁾
Överläkare av 2:a klass	B 18 ¹⁾

c) bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid hospital och asyler på visst angivet sätt;

d) godkänna vissa i punkten intagna särskilda bestämmelser att från och med den 1 januari 1923 lända till efterrättelse beträffande befattningshavare vid hospital och asyler;

¹⁾ Jämte boställsvåning med bränsle ävensom elektrisk belysning, där sådan anordnats, med skyldighet emellertid för överläkare att själv bekosta armatur och lampor.

Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asyler.

(Forts.)

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.
(Forts.)

e) medgiva, att kostnaderna för de förmåner, som omförmäldes i punkterna 9 och 10 i nyssberörda särskilda bestämmelser, finge bestridas av anslag till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m.;

f) besluta, att för överläkare av 1:a klass skulle gälla samma särskilda pensionsunderlag som för tjänstemän, tillhörande lönegraden B 20 i förenämnda avlöningsreglemente, eller 6,996 kronor, samt för överläkare av 2:a klass samma särskilda pensionsunderlag som för tjänstemän, tillhörande lönegraden B 19, eller 6,684 kronor, och att i följld därav pensionsavgiften skulle, för år räknat, utgå för överläkare av 1:a klass med 420 kronor och för överläkare av 2:a klass med 399 kronor;

g) godkänna i punkten intagna stater för hospital och asylar;

h) besluta, att där vid hospital och asylar anställd befattningshavare, å vilken ovanberörda avlöningsreglemente komme att äga tillämpning, enligt hittills gällande avlöningsbestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som tillfällig löneförbättring — i förskott, vid ingången av januari månad år 1923 till honom skulle på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad befattningshavaren skulle hava i den befattning, han vid utgången av år 1922 innehade, i förskott uppburit för januari månad 1923, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, vilket belopp för befattningshavare, som utöver kontant avlöning åtnjöt fri bostad jämte fritt bränsle eller fri bostad jämte fri uppvärmning och fri belysning, skulle ökas med värdet, enligt medicinalstyrelsens uppskattning, av denna förmån för en månad;

i) medgiva, att kostnaderna för berörda övergångsordning finge bestridas av den i ordinarie staten för hospital och asylar upptagna anslagsposten till avlöningar åt ordinarie befattningshavare;

j) förklara, att övriga av riksdagen i skrivelse den 22 februari 1921, nr 55, lämnade medgivanden i anledning av den av riksdagen då beslutade löneregleringen för statsdepartement och centrala ämbetsverk skulle i tillämpliga delar gälla även beträffande befattningshavare vid hospital och asylar;

k) med uteslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till hospitals underhåll, i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga ej mindre under rubriken »hospital och asylar» ett förslagsanslag av 6,157,500 kronor än även under rubriken »hospital och asylar: övergångsstat» ett förslagsanslag av 61,260 kronor; samt

l) med bifall till motionen I: 68 besluta, att medel från förslagsanslaget till hospital och asylar jämväl finge användas för bestridande av utgifter för i anslutning till hospital anordnad familjevård av sinnessjuka.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Kvarnzelius, Nils August Nilsson, Lamm, Oscar U. B. Olsson, Johan Nilsson* i Malmö, *Rydén, Jönsson* i Revinge, *Waldén, Olofsson* i Digernäs och *Holm-*

gren, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och motionerna I: 132, II: 260 och 259 samt med avslag å motionerna I: 133, II: 261 och 262

a) —————

b) besluta, att uti den till samma reglemente hörande tjänsteförteckningen skulle under femte huvudtiteln införas ett tillägg, i nedan intagna delar så lydande:

*Ang.
löneroglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylor.
(Forts.)*

Verk och befattningar	Avdelning och löne- grad enligt löneplanen
Femte huvudtiteln.	

Statens hospital och asylor.	
<i>I. Läkarpersonal.</i>	
Överläkare av 1:a klass	B 20 ¹⁾
Överläkare av 2:a klass	B 19 ¹⁾

c) —————

d) godkänna följande särskilda bestämmelser att från och med den 1 januari 1923 lända till efterrättelse beträffande befattningshavare vid hospital och asylor:

1. —————

2. = mom, 3 i utskottets hemställan.
 3. = » 4 » » »
 4. = » 5 » » »
 5. = » 6 » » »
 6. = » 7 » » »
 7. = » 8 » » »
 8. = » 9 » » »
 9. = » 10 » » »

e) medgiva, att kostnaderna för de förmåner, som omförmålas i punkterna 8 och 9 i nyssberörda särskilda bestämmelser, må bestridas av anslag till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m.;

f) besluta, att för överläkare av såväl 1:a som 2:a klass skall gälla samma särskilda pensionsunderlag som för tjänstemän, till-

¹ Jämte boställsvåning med bränsle ävensom elektrisk belysning, där sådan anordnats, med skyldighet emellertid för överläkare att själv bekosta armatur och lampor.

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asyler.
(Forts.)

hörande lönegraden B 20 i förenämnda avlöningsreglemente, eller 6,996 kronor, och att i följd därav pensionsavgiften skall för år räknat, utgå med 420 kronor.

g)	_____
h)	_____
i)	_____
j)	_____
k)	_____
l)	_____

Sedan utskottets hemställen föredragits, anförde:

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet Lindqvist: Herr talman! Jag har ansett mig böra redan vid början av debatten om denna stora och omfattande fråga taga till orda för att ge några förklaringar beträffande statsutskottets utlåtande jämfört med Kungl. Maj:ts proposition. Först ber jag dock få erinra därom, att innan propositionen skrevs, framfördes dels från enskilda befattningshavare vid våra hospital och asyler och dels från vissa grupper av befattningshavare en hel del säryrkanden och framställningar om ändringar i löneregleringskommitténs då föreliggande förslag. Dessa framställningar voro otvivelaktigt i många avseenden ytterst behjärtansvärda, och jag skulle för min del gärna ha velat biträda flera av dem. Men förhållandet är ju det, att man, när man prövar och vill göra ett försök att åstadkomma ändringar i ett efter en viss plan uppgjort förslag, stöter på svårigheter. Jag fann för min del ganska snart, att ett upprivande på en eller annan punkt av löneregleringskommitténs förslag skulle ha åstadkommit en hel del betänkligheter, och jag nödgades därför avstå från att biträda de gjorda framställningarna. Jag har velat göra denna förklaring för att därmed ådagalägga, att det inte varit bristande vilja att tillmötesgå de gjorda framställningarna utan de svårigheter, vilka ha mött, som ha bringat mig åtminstone att avstå från att göra ytterligare försök att tillmötesgå dessa.

Beträffande statsutskottets utlåtande förhåller det sig ju så, att utskottet endast på två punkter har avvikit från Kungl. Maj:ts förslag. Den ena rör fastställandet av avlöning för överläkarna vid hospitalen i Stockholm, Uppsala och Lund, och den andra rör placeringen i löneskalan av sysslomännen vid hospitalen.

Beträffande den första punkten har utskottet på det sättet avvikit från Kungl. Maj:ts förslag, att utskottet nu föreslår en definitiv lönereglering även för dessa överläkare, under det att Kungl. Maj:ts proposition upptog förslag om att man skulle ställa dessa överläkares avlöning på övergångsstat. Anledningen till det förslaget i den kungl. propositionen var den, att 1902 års löneregleringskommitté, vars förslag ligger till grund för propositionen, för sin del har uttalat, att dessa överläkare skulle få dels en huvudavlöning såsom överläkare vid hospitalen och dels ett arvode i egenskap av professorer i psykiatri vid Karolinska institutet i Stockholm samt vid universiteten i Uppsala och Lund. Löneregleringskommittén ansåg

för sin del, att den icke hade att yttra sig om dessa arvodesbestäm-
melser och om storleken av dessa arvoden utan att detta måste till-
komma högskolornas lönereglingskommitté, som hade att framställa
förslag om lönereglering vid universiteten. Det förelåg då inte något
sådant förslag från högskolornas lönereglingskommitté, när pro-
positionen skrevs, och ecklesiastikministern uttalade för sin del starka
betänkligheter mot att lösrycka från löneregleringen för universiteten
frågan om dessa professorers arvoden. Vi måste därför i social-
departementet gå fram med förslag om att dessa överläkares avlö-
ning skulle ställas på övergångsstat och icke nu regleras definitivt.
Nu har emellertid statsutskottet, sedan högskolornas lönereglings-
kommitté har avgivit ett betänkande, funnit, att denna reglering
skulle kunna ske definitivt nu, och utskottet har därvid gått på
samma linje som 1902 års lönereglingskommitté, att det skall vara
dels en huvudavlönning och dels ett arvode. Utskottet föreslår nu
i detta utlåtande en definitiv reglering av huvudavlönningen och för-
klarar i övrigt, att det kommer att vid behandlingen av vissa ur
åttonde huvudtiteln utbrutna punkter sedermera inför riksdagen
framlägga förslag till bestämmelser om arvoden för professorsgö-
målen för ifrågavarande överläkare. Till detta vill jag säga, att
jag med tillfredsställelse hälsar, att statsutskottet har kommit till
ett sådant slut. Det var endast med tvekan, som vi, när propo-
sitionen skrevs, avstodo från att gå fram med förslag om en definitiv
reglering av dessa befattningshavares löner. Och när nu stats-
utskottet funnit, att det kan vid denna riksdag reglera även arvodes-
frågan, så måste jag hälsa med tillfredsställelse, att dessa löner bli
reglerade. Jag ber sålunda att på den punkten få uttala min fulla
och odelade anslutning till statsutskottets förslag.

Beträffande frågan om placering i löneklasserna på annat sätt
än i propositionen föreslås av sysslomännen vid hospitalen vill jag
erinra om att det har väckts flera motioner, där det föreslagits en
avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag, som bestämmer, att sysslomännen skola placeras i tre olika löneklasser. Det har motionsvis föreslagits, att man skulle inskränka det till två grupper eller löneklasser. Vidare har det yrkats på särskild placering av sysslomannen vid Växjö hospital, vilken syssloman har vissa åligganden, som inte åvilar sysslomännen vid andra hospital. Statsutskottet har nu för sin del tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag beträffande antalet löneklasser och alltså bibehållit dessa vid tre men däremot föreslagit en uppflyttning av sysslomannen vid Växjö hospital. Även på den punkten kan jag förklara mig enig med statsutskottet. Jag har inte något att erinra mot denna ändring, som statsutskottet har föreslagit. Jag tror, att det är riktigt och välbetänkt, att denne syssloman vid Växjö hospital får de förmåner, som genom den omplacering, som nu är föreslagen, komma att tilldelas honom.

Utom dessa två förändringar har statsutskottet jämväl biträtt en av herr A. Petrén i första kammaren väckt motion, som går ut på att de för hospitalen beviljade anslagen skola få användas även för beredande av ersättning för hemvård av patienter, som inte ha

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.*

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asyler.
(Forts.)*

plats på hospitalen. Statsutskottet har funnit sig övertygat av de skäl, som framförts i motionen, och jag får för min del förklara, att även jag av samma skäl blivit övertygad om riktigheten av ett bifall till motionen i fråga. Jag kan sålunda även på denna punkt förklara mig enig med statsutskottet, och det torde väl kanske ändå förenkla frågans behandling i kammaren ytterst väsentligt, då jag kan säga, att Kungl. Maj:t och utskottet äro i dessa avseenden helt och hållet eniga.

Medan jag har ordet, kan jag ju få säga ett par ord om den fråga, som väl här kommer att utgöra föremålet för den största överläggningen, nämligen det yrkande, som framställt i den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande. I propositionen har framhållits samma synpunkt, som anförts för yrkandet i denna reservation, den nämligen, att det bör vara statsmakterna angeläget att sörja för att avlöningsförmånerna för dessa överläkare äro väl tillmätta. Det gäller att till dessa befattningar få de mest kunniga och de bästa krafter, som överhuvud kunna uppbringas. Det är då givet, att man, när sådana önskemål måste uppställas, inte kan vara likgiltig för hur deras avlöning bestämmes. Då Kungl. Maj:t har följt löneregleringskommitténs förslag, så är det ju av sparsamhets-skäl. Man har inte velat gå längre än den sammanhållande plan, som löneregleringskommittén har gjort upp och som innebär att dessa överläkare skulle placeras i löneklassen B 19, under det att reservanterna föreslå en uppflyttning till löneklassen B 20. Jag skall inte för min del närmare ingå på reservationen. Jag har endast velat lämna den förklaringen, att det är angeläget, att dessa befattningshavare äro väl avlönade. Jag kan tillägga, att det yrkande, som finns i reservationen, självfallet inte rör sig om sådana belopp, att riksdagen på grund därav skulle behöva hesitera allt för mycket för att bifalla detsamma. Emellertid sammanhänger ju Kungl. Maj:ts förslag med den av löneregleringskommittén uppgjorda planen beträffande dessa befattningshavares placering i löneskalan, och det är självfallet, att jag inte vill frångå det förslag i ämnet, som Kungl. Maj:t i detta avseende framlagt.

I övrigt är jag som sagt för min del fullständigt enig med statsutskottet om de ändringar, som jag här vidrört, och jag hoppas, att kammaren också skall bifalla, vad statsutskottet föreslagit.

Herr R y d é n: Herr talman! Vid den granskning av den föreliggande propositionen, som vi inom statsutskottet medhunnit, har jag för min personliga del kommit till den uppfattningen, att propositionen var i allt väsentligt grundad på bindande och övertygande skäl. I ett par hänseenden har det vunnits enighet i utskottet om att göra små justeringar, som dock icke i något avseende bryta sönder det system, som här finnes.

Hospitalspersonalen skulle ju nu komma in under kommunika-tionsverkens lönesystem. På en punkt är emellertid här en reservation avgiven, nämligen i fråga om överläkarna. Jag har här måst finna, att Kungl. Maj:ts förslag innebär en orättvisa. Jag har nu

den personliga ståndpunkten att, vare sig det gäller hög eller låg, man skall vara rättvis mot befattningshavarna. I det fallet måste jag säga, att jag icke kunnat finna rättvisa och billighet kräva, att hospitalsöverläkarna sättas ned i jämförelse med den löneställning, som de hittills hava haft. Dessa läkare hava intagit den ställningen i det gamla systemet, att de befunnit sig i tredje lönegraden, alltså i samma grad som t. ex. byråchefer och professorer. Därtill hava de haft fri bostad med värme och ljus. Om man skulle överföra deras ställning i det gamla systemet till det nya, skulle de placeras i tjugonde graden, i likhet med byråchefer och professorer — ja, professorerna ha inte kommit dit än, men de äro föreslagna att komma dit. Därtill skulle de ha sina förmåner av bostad, lyse och värme, även om de skulle bibehållas i den gamla löneställning, som de innehåft sedan många år tillbaka. Nu har emellertid majoriteten inom löne-regleringskommittén föreslagit ett nedflyttande av dem från tjugonde till nittonde lönegraden och motiverat nedsättningen med den fria bostaden. Men det är att alldeles förvirra sinnen om man nu här, som jag förmodar det kommer att göras, liksom det gjordes i utskottet, vill göra gällande, att läkarna skulle vara kompenserade genom denna fria bostad. Skola läkarna bibehållas i den gamla ställningen, skola de, oavsett denna förmån, komma i tjugonde graden och icke i nittonde. Komma de i nittonde, flyttas de ned. Nu gäller det inte så förfärligt stora belopp. Beloppen bero på, vilka ortsgrupper det är fråga om. Jag tror det i allmänhet gäller 500 kronor eller något sådant. Jag har dock icke ansett det vara rättvist att här företaga en sådan nedsättning i våra hospitalöverläkares ställning, därför att jag har den tron, att dessa läkaretjänster äro ytterst svåra att få besatta med goda innehavare. Det är mycket krävande, tålmodsprövande och uppslitande tjänster, som våra hospitalsläkare hava. Jag har vid olika tillfällen, under den tid jag var statsrevisor, varit i tillfälle besöka en hel del av våra hospital, och jag har därvid även besökt läkare i deras bostäder på hospitalets område. Jag har alltid fått ett oerhört starkt och beklämmande intryck av, att dessa människor hava en nästan övermänskligt slitande sysselsättning. Det ligger en synnerligen stor vikt på, att denna läkarekår kan rekryteras på bästa sätt. Nu kan man säga, att den lilla löneskillnaden spelar inte så stor roll, att man får lika bra läkare vare sig lönen är 500 kronor större eller mindre. Detta betraktelsesätt innebär dock en undervärdering av dessa läkare, och det blir här faktiskt en nedflyttning av dem från den löneställning de nu hava, något som jag icke kunnat finna rättvist.

Inom löne-regleringskommittén var också herr Nilsson i Kabbarp reservant till förmån för dessa läkares bibehållande i deras gamla löneställning, motsvarande den tjugonde graden i det nu föreliggande lönesystemet, men den meningen har icke vunnit majoritet inom statsutskottet, där man har låtit sparsamhetssynpunkterna tala. Jag vill gärna giva dessa synpunkter allt tänkbart utrymme. Vi skola dock komma ihåg, att vi nu hava gjort upp ett lönesystem, som skall

*Ang.
löne-reglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylor.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.
(Forts.)

omfatta olika lönegrupper, från 1 till 20, och detta system skall gå igenom hela förvaltningen. Då skall man inte handla på det sättet, att man plötsligen slår ned på en grupp, och kanske en av de grupper, som har en synnerligen viktig funktion att fylla och representerar poster, som äro mycket svåra att besätta, man skall icke, säger jag, slå ned på en sådan grupp befattningshavare och sätta ned dem från den ställning de med den gamla ordningen hade.

Det är på grund av dessa skäl, som jag för min del biträtt den reservation, som avgivits av herr Kvarnzelius m. fl.; och jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till denna reservation och följaktligen i motsvarande del avslag å utskottets hemställan. Jag betonar ännu en gång — och jag tror kammaren kan våga lita på mitt omdöme även i sådana frågor — att vi bryta ej i något avseende sönder systemet genom att låta hospitalsöverläkarna behålla sin gamla löneställning, d. v. s. här få den ställning som motsvarar den för den gamla tredje gradens tjänstemän. Men systemet brytes sönder, om vi flytta ned dessa överläkare.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till nämnda reservation.

Med herr Rydén förenade sig herrar *Sehlin* och *Hedlund* i Östersund.

Herr Karlsson i Vadstena: Herr talman! Eftersom jag jämt några andra av kammarens ledamöter med anledning av den kungl. propositionen framburit en motion, ber jag, trots den sena timmen, att nu få säga några ord.

Den av mig framburna motionen avser vissa förbättringar i Kungl. Maj:ts förslag i fråga om den lägre personalen vid hospitalen, närmast med avseende å placering i löneskalan, men även i vissa andra hänseenden. Efter vad man kan finna av utlåtandet, har motionen icke vunnit något som helst beaktande inom utskottet. Jag skall med hänsyn till den sena timmen icke inlåta mig på något resonemang om de olika personalgruppernas placering i löneskalan. Jag vill emellertid säga några få ord i fråga om särskilt en punkt, nämligen i fråga om skötarepersonalens pensionsålder.

Vi hava i vår motion föreslagit, att pensionsåldern skulle för manlig skötare sättas till 55 levnads- och 25 tjänsteår, samt att för kvinnlig skötare pensionsåldern skulle inträda vid 53 år. Utskottet säger i anslutning till den frågan, att det kan inte bli tal om att ändra den bestämmelse, som fastställdes så sent som 1918, i all synnerhet som denna personal erhåller pension tidigare än annan i statens tjänst anställd personal. Det är riktigt, att denna personal blir pensionsmässig tidigare än någon annan personal vid statens olika verk, men jag skall be att få påpeka, att denna personalgrupp, som det här är fråga om, intager en särställning och rimligen icke kan jämföras med någon annan grupp vid något av statens verk. Vad den föregående ärade talaren nämnde i fråga om det synnerligen uppsplitande arbetet och de svåra tjänstgöringsförhållandena för lä-

karna vid hospitalen, kan, enligt mitt förmenande, med minst lika stort berättigande få gälla för sjukvårdspersonalen. Kammarens ledamöter skola besinna, att dessa befattningshavare dagligen måste vistas bland de beklagansvärda sjuka, som vårdas på hospitalen. Vi skola också besinna, hur uppslitande på nerverna det är att dagligen vistas bland dessa sjuka. Medicinalstyrelsen har också i fråga om pensionsåldern på det livligaste tillstyrkt den pensionsålder vi här föreslagit. Redan de sakkunniga, som 1912 hade att uppgöra förslag till denna personals upptagande på ordinarie stat, föreslogo ifråga om pensionsåldern den lägre siffra, som motionsledes framförts. Med anledning av just dessa sakkunnigas yttrande har medicinalstyrelsen i en skrivelse till Kungl. Maj:t år 1912 uttalat följande: »Styrelsen delar till fullo den av de sakkunniga uttalade åsikten om behovet och nödvändigheten av, att den vid sinnessjukvården verksamma personalen får rätt till pension vid en jämförelsevis tidig levnads- och tjänsteålder. Erfarenheten har visat, att vederbörande vid inträde i den hittills bestämda pensionsåldern endast i enstaka fall besuttit nödig fysisk hälsa och andlig vakenhet för vidare tjänstgöring. I de allra flesta fall, särskilt då det gällt sköterskor, hava de varit så nedsatta i fråga om tjänsteförmåga, att en fortsatt tjänstgöring icke gärna skulle tillstyrkts. I ovannämnda, av medicinalstyrelsen utfärdade grunder för beräkning av årligt underhåll åt ifrågavarande personal har levnads- och tjänsteåldern fastställts med hänsyn till vunnen erfarenhet om personalens minskade tjänstduglighet vid uppnående av den i desamma bestämda åldern.»

Jag vill till detta lägga, att Stockholms stadsfullmäktige ha bestämt pensionsåldern för den vid Stockholms stads sjukhus anställda personal i liknande ställning, för den manliga personalen på samma sätt som vi i motionen föreslagit och för den kvinnliga t. o. m. ett år lägre än vi föreslagit.

Jag vill tillägga, när man här talat om, att de ju komma i åtnjutande av pension vid en förhållandevis tidig ålder, att då det tidigare kunnat sägas beträffande de manliga skötarna, att de äldre av dessa kunna placeras på lugnare patientavdelningar, så har det haft sin riktighet tidigare. Men numera och kanske ännu mer framdeles blir det icke möjligt, beroende på, att man börjat använda kvinnlig skötarepersonal just på dessa de lugnare manliga avdelningarna, som man tidigare kunnat ha som reträttplatser åt de äldre sjukskötarna. Alltså är därmed denna möjlighet numera rätt inskränkt, och den kommer, efter den tendens, som börjat göra sig gällande, att än mera inskränkas.

Jag vill som sagt uttala ett beklagande av att det icke tagits någon hänsyn till dessa önskemål, som vi ha framfört i vår motion visavi skötarepersonalen. Men det är icke bara i den frågan, som jag här vill ha uttalat ett livligt beklagande av att ingen hänsyn tagits till de av oss framförda förslagen, utan det är också särskilt vad gäller ekonomipersonalen, nämligen de grupper av denna personal, som 1902 års löneredgeringskommitté och i enlighet med dess förslag även Kungl. Maj:t föreslår skola bli avförda från ordinarie be-

*Ang.
löneredgering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylor.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.
(Forts.)

ställning. Jag kan icke underlåta att i det sammanhanget påpeka, vad 1902 års löneregleringskommitté i sitt betänkande av år 1918 yttrade i denna fråga, då de hade att taga ställning till frågan om uppförande av hospitalspersonalen på ordinarie stat. De hade då att taga ställning till det sakkunnigebetänkande, som jag nyss vidrörde. Denna 1902 års löneregleringskommitté säger där på ett ställe: »För egen del anser kommittén, att jämväl i detta fall den grundsats bör tillämpas, som sedan länge i regel av statsmakterna gjorts gällande vid bedömandet av frågor om tjänsters uppförande på ordinarie stat, den nämligen, att, därest tjänsten tager sin innehavares arbetskraft stadigvarande och efter normala mått fullt ut i anspråk, tjänsten bör upptagas såsom ordinarie.» Just med ledning av den grundsatsen beslöt kommittén förorda upptagande på ordinarie stat av vissa befattningar bland ekonomipersonalen vid statens hospital och asylar. Detta betänkande avlämnades under förra delen av år 1918. När 1902 års löneregleringskommitté i höstas hade att taga ställning till en ny lönereglering för denna hospitalspersonal, så finner man det märkliga, att kommittén föreslår Kungl. Maj:t att avföra en del av de befattningar, som 1918 av riksdagen beslöts skulle uppföras på ordinarie stat, från ordinarie beställning till extra beställningar. Detta förhållande är så mycket mera egendomligt, som man icke från något håll, icke från medicinalstyrelsens sida, såvitt jag har mig bekant, har påpekat behovet av någon dylik förändring. Och jag kan icke underlåta att just på denna punkt uttala mina betänkligheter mot, att det har förfarits på det sätt, som här skett, och också ett beklagande av att statsutskottet icke tagit någon hänsyn till de framställningar, som vi gjort i vår motion. De tjänster, vi särskilt ha koncentrerat oss på och föreslagit skola bibehållas på ordinarie beställning, äro de befattningshavare, som falla under rubriken manligt biträde i trädgård och jordbruk samt yttre nattvakt. De kvinnliga befattningshavare, som år 1918 uppfördes på ordinarie stat och som nu föreslås skola övergå till extra beställning, ha vi däremot icke tagit upp i vårt yrkande, därför att det på den punkten skall erkännas, att det finns vissa skäl, som tala för att dessa kvinnliga befattningshavare bli placerade på extra stat, den omständigheten nämligen, att det på de platserna ju alltid är större omsättning beroende på att dessa unga kvinnor, åtminstone i många fall, efter längre eller kortare tids anställning vid hospitalet ingå äktenskap och bilda eget hem och därför sluta sin anställning. Samma skäl förefinnes emellertid icke beträffande de manliga befattningshavarna. Jag har funnit detta så mycket mera anmärkningsvärt, som bland dessa befattningshavare, som falla under rubriken manligt biträde i jordbruk, också ingår den befattningshavare, som vid hospitalet i dagligt tal benämnes fördräng, och jag har mig bekant, att vid åtminstone ett hospital man anser, att den där förut befintliga befallningsmansbefattningen kan indragas och en väsentlig del av denne befallningsmans åligganden överflyttas till den befattningshavare, som kallas fördräng. Man får då icke förtänka, om den personal, som detta går ut över, anser detta vara synnerligen orättvist, och med den

nära kännedom, som jag har just om det fallet, kan jag icke annat än på det allra livligaste instämma i detta missnöje, som i det här fallet gör sig gällande.

Jag skall som sagt, herr talman, med hänsyn till den sena timmen icke längre upptaga kammarens tid med att tala om dessa förhållanden, och jag kan naturligtvis icke, när det icke i utskottet har visats något tillmötesgående mot de krav, som vi rest i den av mig framburna motionen, på den punkten göra något yrkande. Men jag kan, herr talman, icke undgå att se denna omständighet, att man fullständigt avvisat de krav, som rests i fråga om förbättringar för den lägre personalen, mot bakgrunden av den reservation, som avgivits till förmån för läkarna, och jag hoppas, att om utskottets förslag skall här av kammaren bifallas, det också blir bifallet i sin helhet.

Herrar *Blomquist* och *Höglund* instämde häruti.

Herr *H a g e*: Herr talman! Jag har också väckt en motion i den här frågan, och den sammanfaller delvis med herr *Karlssons* i *Vadstena*, men i vissa avseenden går den vidare och för fram vissa andra yrkanden. Jag skall därför tillåta mig att säga några ord, men jag skall bli mycket kort.

Jag vill då först säga det, att jag tror, att om det skulle skrivas reservationer på det här området, hade det säkerligen funnits mycket starkare skäl för att placera dessa reservationer med avseende på de befattningshavare, som ha berörts här i motionerna. Jag vill säga det särskilt till herr *Rydén*, och jag vill i det sammanhanget också betona, att jag tror, att när herr *Rydén* talade om andra befattningshavare och påstod, att på sätt och vis hade dessa överläkare, som hans reservation gäller, blivit nedflyttade, så haltar nog den jämförelsen. Det är nämligen så, att vid övergången till de nya staterna för kommunikationsverken m. fl. verk har inträffat det förhållandet, att befattningshavare, som förut haft bostad in natura, ha fått övergå till att i stället få det ordnat på det sättet, att hyran avdrages från lönen, men samtidigt därmed har hyran också blivit satt ganska högt för en hel massa befattningshavare, och följden blir den, att när nu dessa befattningshavare, som herr *Rydén* talar om, överläkarna, fortfarande få behålla sina gamla förmåner d. v. s. bostad in natura jämte ljus m. m. utan att dessa förmåner på något sätt bli högre taxerade, så är det givet, att det icke inträffar samma förhållande för dem som med avseende på andra befattningshavare. Och då kan det icke vara mer än rätt, att den förmånen kompenseras å andra sidan med, att de få en lägre lönegrad. Alltså tycker jag att den ståndpunkt, utskottet intagit här, är fullt konsekvent och riktig och herr *Rydéns* ståndpunkt oriktig.

Sedan skulle jag vilja säga några ord med avseende på de speciella yrkandena i min motion. Jag har framfört med avseende på skötaregrupperna det yrkandet, att man skulle icke fortsätta med uppdelningen av dessa skötare i två befattningar, överskötare och

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylter.
(Forts.)*

*Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.
(Forts.)*

skötare, och jag har därvidlag gjort mig till tolk för en uppfattning som, såvitt jag vet, är mycket allmän bland dessa befattningshavare. Nu gör emellertid utskottet i den punkten gällande, att en sådan anordning som den av mig föreslagna betyder, att all sjukvårdspersonal måste beredas grundligare utbildning, d. v. s. att icke blott denna högre grupp, överskötarna, utan samtliga skötare skulle, om en sådan anordning vidtoges, behöva beredas en högre utbildning. Ja, det torde nog vara riktigt, men därvidlag vill jag erinra om, att den utbildning, det här är fråga om, erhålles genom statens egna läkare, så att såvitt jag kan förstå, kan det knappast bli fråga om några ökade kostnader för det ändamålet. Och när man invänder därutöver, att man bör icke giva alla dessa befattningshavare denna ökade utbildning, därför att det finns en stor omsättning, i det att en stor del av dessa befattningshavare lämna statens tjänst och gå över i kanske kommunernas tjänst, så vill jag säga, att den invändningen säkerligen är överdriven, därför att med avseende på den manliga personalen har det konstaterats, att det är endast ungefär en procent, om vilken det kan sägas, att de lämnat statens tjänst och övergått i annan t. ex. i kommunernas tjänst. Och i de flesta fall torde det nog förhålla sig på det sättet, att när de göra det, så övergå de till någon motsvarande slags befattning i kommunernas tjänst. Enligt mitt förmenande är det alltså väl motiverat, att vi lägga denna del av avlöningsfrågan på det sättet — för vilket som sagt en allmän anslutning finnes inom dessa skötare själva — att man ordnar det så som det förut varit, så att det blir endast en skötare-grad och skötarna i vissa fall erhålla s. k. ansvarsavvode. Därvidlag vill jag för övrigt nämna, att enligt vad jag erfarit är det icke alltid på det sättet, att det endast är dessa befattningshavare vilka genomgått denna kurs, som här talas om som erhålla förordnande till överskötare. Det har berättats mig och påståtts från sakkunnigt håll, att det i vissa fall inträffat, att det på en eller annan plats funnits personer, som genomgått denna utbildningskurs men som trots detta sedan blivit refuserade, när det blivit fråga om förordnande och att samtidigt personer erhållit förordnande som överskötare, vilka icke genomgått denna kurs, som egentligen skulle ligga till grund för förordnande som överskötare. För övrigt har det sagts, att när det gäller dessa befordringar, ligger denna tjänstepersonal på ett oerhört sorgligt sätt i händerna på överläkarna. De äro fullständigt tillspillogivna åt överläkarnas godtycke. Jag skulle vilja säga, att, om det förhåller sig på det sättet, så är det ett synnerligen beklagligt förhållande, och det är beklagligt, att man icke på detta område kunnat åstadkomma någonting sådant som exempelvis det, som åstadkommits vid statens järnvägar, där man har förordsfullmäktige och där personalen har någon liten möjlighet att göra sig gällande, när det är fråga om förordnande och befordran. Nu kanske det dock är så, att man avvaktar, att det på detta område skall bli en förhandlingsordning, men jag tycker likväl att det trots detta skulle finnas anledning att på en del av dessa statsbefattningars område åstadkomma sådana.

anordningar som förordsfullmäktige, vilket som sagt förut åstadkommits vid statens järnvägar.

Jag skall icke utöver vad jag nu sagt yttra så synnerligen mycket mer. Jag har visserligen även fört fram ett yrkande om att t. ex. lönefrågan för en viss befattning vid Piteå lasarett, vilkens innehavare sköter både kusk- och rättarebefattningen och alltså sköter två befattningar på den platsen, skulle ordnas på ett visst sätt. Men jag har naturligtvis ingen möjlighet med avseende på vare sig den befattningen eller det övriga, som jag varit inne på, att åstadkomma, som saken nu ligger, något yrkande. Skall man framföra något yrkande, förutsätter det nämligen, att man skulle fullständigt omarbета hela det här föreliggande statsförslaget, och det är ju så tråkigt med statsutskottets utlåtanden, att när det icke finns en reservation, så finns det knappast någon möjlighet för en enskild person i kammaren att giva sig till att utarbета en fullständigt ny kläm med nya siffror m. m. Och det är från den utgångspunkten, som jag för min del avstår från att göra ett yrkande.

Jag skall med hänsyn till den sena tiden och med hänvisning till vad jag nu sagt inskränka mig till vad jag nu anfört.

I detta yttrande instämde herrar *Samuelsson, Molander och Dahlén*.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Jag skall till en början med några ord vända mig till de två sista talarna beträffande några punkter, som de här yttrat sig över.

Herr Karlsson i Vadstena kritiserade kommitténs förslag — liksom Kungl. Maj:ts och utskottets — angående pensionsåldern för dessa befattningshavare. Det är ju så, att de kvinnliga skulle få pension vid 55 och de manliga vid 60 års ålder. Han framhöll som skäl för att denna pensionsålder skulle vara för hög, att befattningshavarnas arbete är i så hög grad nervslitande, och detta gör, att de borde få intaga en särställning beträffande pensionsåldern. Jag vill gentemot detta framhålla, att de enligt förslaget ju intaga en särställning, då för viss motsvarande personal i kommunikationsverken pensionsåldern inträder först vid 67 år. Dessutom tillåter jag mig framhålla, att all erfarenhet jag inhämtat under den tid, som jag sysslat med löne regleringsarbeten och pensionsfrågor o. d., visar, att den yngre personalen vill bli tidigt pensionerad, men allt eftersom befattningshavarna närma sig pensionsåldern ökas deras intresse att kvarstå, och när de uppnått pensionsåldern anse de denna vara alldeles för lågt tilltagen. Jag tror icke det är i personalens intresse, att pensionsåldern sättes alltför låg. Och när den nu begränsas till 55 respektive 60 år, så tror jag alla berättigade krav äro tillgodosedda.

Vidare kritiserade herr Karlsson i Vadstena, att ekonomipersonalen delvis icke kommit på ordinarie stat. Ja, det är ju samma system, som är genomfört beträffande fångvården, där en del ekonomipersonal icke är på ordinarie stat. Man har ansett, att detta icke är

*Ang.
löne reglering
för befat-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylor.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.

(Fort.)

lämpligt, därför att det bör finnas möjlighet att utbyta befattningsshare i den tjänsteställningen, om detta skulle anses nödigt och lämpligt. Det är nämligen så, att trevnaden och disciplinen vid sådana anstalter som dessa påverkas så oerhört av ekonomipersonalens arbete, att man icke kan riskera, att man låter hela denna personal vara på ordinarie stat, utan att det måste finnas möjlighet att utbyta den. Och detta gäller särskilt kökspersonalen, därför att matfrågan är av så stor betydelse vid en sådan anstalt. Jag vill vidare säga, att de, som nu äro ordinarie, komma på indragningsstat, så att detta drabbar inga andra än dem, som inträda efter-sedan detta lönereglemente trätt i kraft.

Nu framhöll herr Hage den synpunkten, som även under kommittéarbetet framkommit från den manliga skötarepersonalen, att skötarepersonalen icke borde uppdelas i två grupper, skötare och överskötare, utan borde vara *en* grupp och därigenom givetvis komma i en genomsnittligt högre lönenivå än nu blir fallet. Jag vill mot detta säga, att detta krav har endast framkommit från de manliga skötarna själva. Jag har försökt taga reda på vad man inom andra grupper hade för uppfattning om detta, men där ansåg man, att en sådan sammanslagning icke är lämplig, utan det bör vara en uppdelning dels med hänsyn till deras kvalifikationer, när det gäller själva tjänsten, och dels därför att det bör finnas befordringsmöjlighet för en stor grupp av den lägre personalen, vilken möjlighet naturligtvis blir större, om denna grupp blir uppdelad i två i stället för att vara sammanslagen till en grupp.

Vidare yttrade herr Hage, att den lägre personalen ligger i händerna på överläkarna. Det är ju en sak, som egentligen icke berör denna fråga, men jag vill som försvar för överläkarna säga, att jag tror icke det är på det sättet, att de behandla personalen på något sätt illa, utan jag tror det är ett mycket gott förhållande mellan överläkarna vid hospitalen och den underlydande personalen.

Därefter skall jag yttra några ord angående vad herr Rydén yttrade om hospitalsläkarnas ställning. Han yttrade, att detta var en slitande syssla och att därtill behövdes de mest kvalificerade krafter, som överhuvud taget är möjligt att få. Och det är ju alldeles riktigt, att det behövs goda krafter och att sysslorna äro synnerligen krävande. Men jag vågar påstå, att med den ställning, hospitalsläkarna få, kan man påräkna och hoppas, att få duktigt folk och det mest kvalificerade folk på detta område, som gärna kan stå till buds. Det pekas visserligen på de låga inkomster, som dessa hospitalsläkare skulle få i jämförelse med andra läkare, som ha privat praktik. Men jag tror, att ställningen som ordinarie tjänsteman i statens tjänst i alla fall har den betydelse för läkaren, att han även med en relativt lägre inkomst, än en enskilt praktiserande läkare kan få, tager denna fastare ställning, som statstjänsten erbjuder. Jag vill i detta sammanhang säga, att jag tror icke man kan, som herr Rydén gjorde, driva den meningen, att läkarna bli nedsatta jämfört med vad de rättvisligen böra vara med hänsyn till sin ställning. Om man jämför deras inkomstställning enligt detta förslag med tredjegradstjänstemän i

allmänhet, så är det på det sättet, att lönen blir visserligen ungefär 500 kronor lägre än 20:de lönegraden, men läkarna ha dessutom fri bostad, vedbrand och lyse, och det är, som vi alla förstå, ett värde så pass stort, att inkomsten därigenom betydligt överskjuter vad en tredjegradstjänsteman i de centrala verken t. ex. i medicinalstyrelsen har. När jag nämner medicinalstyrelsen, kommer jag att tänka på medicinalråden, som ju intaga chefsställning i förhållande till hospitalsläkarna. De förra äro placerade i 20:de lönegraden och de senare i 19:de men ha dessutom fri bostad, ljus och värme, som naturligtvis på den plats, där de äro bosatta, representerar ett värde av minst 3,000 kronor, men i Stockholm skulle representera ett betydligt högre värde. Jag tror således, att denna placering är fullt riktig, och att om man beslöte en högre löneställning för hospitalsläkarna, så kunde det föra med sig ökade krav från tjänstemannagrupper, som nu äro lägre placerade. Jag tänker då på universitetslärare och sådana, som ha längre utbildning än hospitalsläkarna. Det kan från deras sida framföras krav på en löneställning, som riksdagen icke gärna kan gå med på, om man höjer för hospitalsläkarna.

Jag vill även meddela, att hospitalsläkarnas pensionsunderlag blir detsamma som tjänstemännens i 20:de lönegraden.

Slutligen skulle jag kunna påpeka, att första kammaren beslutat i enlighet med utskottets förslag med 78 röster mot 48.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr E u r é n: Endast några ord, herr talman!

Jag ber att till alla delar få instämma med herr Rydén i det rättvisa och framför allt det kloka i att giva hospitalsöverläkarna den avlöning, som i reservationen är föreslagen. Det har visat sig synnerligen svårt att rekrytera dessa platser med skickliga och dugliga läkare, och det är här av en stor del av kammarens ledamöter erkänt, att det behövs verkligt skickliga och dugliga läkare på platserna i fråga. Där äro nu en hel massa vakanser. En stor procent — jag kommer icke riktigt ihåg huru stor, men jag tror omkr. 30 procent — av de platser, som skola rekrytera överläkartjänsterna, äro f. n. vakanta, och det är ett stort bekymmer inom kåren, huru det skall ställa sig för framtiden att få dem på ett verkligt gott sätt besatta. Det är ju så, att nu föreslagna löneförmåner kunna synas stora i förhållande till en hel massa andra ämbetsmäns, men i förhållande till vad övriga läkare i motsvarande ställning förtjäna äro de icke så stora. Jag erkänner, att bostadsförmånerna äro goda i och för sig, men de äro såsom »inkomst» icke så goda som det låter. Ty som vi veta äro hospitalen belägna på landet, där bostadsförmånen ej har så stort pekuniärt värde, i varje fall på rätt stort avstånd från städer och skolor, så att dessa läkare t. ex. måste särskilt kosta på sina barn för skolgång och dyl. Det är visserligen så, att hospitalsläkarna ha rätt till enskild praktik, men endast då det gäller nerv- och sinnessjukdomar. Och nu är det ett känt förhållande att allmänheten icke vill söka dessa hospitalsläkare, så länge man har »förstånd att taga vara på sig själv», ty man är rädd för att genast betraktas såsom sinnessjuk. Och

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 39.

Ang.
önereglering

ningshavare
vid statens
hospital och
asyler.

(Forts.)

vi veta ju, att huru gärna människorna än kunna vilja framhäva, att de ha sjukdomar i andra organ, så vilja de icke erkänna, att de äro sjuka i hjärnan. Till andra läkare gå de gärna, men till hospitalsläkare föras de endast så att säga i sista hand.

Vad beträffar farhågan, att deras löneförmåner skulle bli föremål för avundsjuka från andra tjänstemäns sida, så vill jag säga, att det arbete, hospitalsläkarna ha, är så välkänt för den stora allmänheten såsom ansträngande och nervslitande och från dess synpunkt på alla sätt tråkigt, så att jag tror icke att deras förmåner lätt bli föremål för avundsjuka från andra tjänstemän i något så när motsvarande lönegrader. Jag tror, att det vore mycket klokt av kammaren att i detta fall gå med på herr Rydén's förslag, om man verkligen har intresse för att få dessa befattningar vid de större hospitalen besatta med män, av vilka fordras duglighet både såsom läkare och administratörer för så stora och dyrbara inrättningar.

Jag skall därför be att få yrka bifall till den av herr Rydén m. fl. avgivna reservationen, och detta så mycket hellre, som jag tror, att kammaren med sitt bifall här verkligen skulle tjäna den sak, som det gäller i detta fall.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Jag skall icke förlänga debatten mycket, men jag vill anföra några skäl för att jag icke ställt mig på reservanternas sida i detta fall. Jag vill passa på att förutskicka, att jag icke tror, att jag är känd såsom den där håller igen alltför hårt, då det gäller statstjänarnas löner i allmänhet, och det kanske därför också är skäl att i någon mån taga fasta på att jag på grund av vad som sades i utskottet, på grund av den utredning, som förbragtes av de olika talarna, blivit övertygad om att utskottsmajoriteten i detta fall har rätt, så rätt man kan ha i en sådan fråga. Jag vill också tillåta mig säga, att av de talare, som uppträtt här för reservationen, ha de allra flesta sina hemorter i närheten av de platser, där hospitalen finnas, om de icke rent av bo på dessa platser. Jag vill icke insinuera något, men det kan antingen vara ett rent lokalintresse eller också beror det på större insikt om de verkliga förhållandena. Jag skall icke försöka avgöra, vilketdera det är. Det måste vara ettdera av dessa skäl, som förmått så pass många att gå upp och yttra sig i denna sena timme till och med utan att göra något yrkande.

Herr Rydén sade i början av sitt anförande, att det förslag, som utskottet kommit med, var ägnat att rycka sönder en genomtänkt och konsekvent löneplan. Så olika uppfattning har man om saker och ting. Jag har den uppfattningen, att herr Rydén med sitt förslag just åsyftar att rycka sönder den noga prövade löneplanen för denna kår. Jag kan icke hjälpa, att jag icke delar herr Rydén's uppfattning i detta fall. Om orättvisa gentemot överläkarna kan man icke tala; det är fullkomligt omöjligt. Jag sade i utskottet, att jag verkligen ansåg, att när man i vissa fall byggt bostäder för omkring 160,000 kronor för överläkare, måste dessa bostäder vara av en helt annan karaktär än vad man i vanliga fall räknar med för tjänstemän i denna

löneklass. Dessa bostäder fylla ganska höga fordringar både i det ena och det andra avseendet, och när dessa bostäder få åtnjutas på sätt som statskottets löneexpert från andra kammaren, herr Nilsson i Landeryd, här påvisat, tror jag, att man får tillmäta denna förman ett rätt så stort värde. Det är min enkla uppfattning.

Då herr Eurén talade om att man bör taga hänsyn till vad läkare i allmänhet ha för inkomster, skall jag be att få säga, att då skola vi också jämföra vad privatjurister hava för inkomster av sin verksamhet med avlöningar till de jurister, som äro anställda i statstjänst, och då, mina herrar, få vi nog ramla iväg ganska långt uppåt på löneskalan; då räcker det icke med tjugonde lönegraden, utan kanske det blir trettionde eller fyrtionde lönegraden. Men vi skola lämna sådana jämförelser åt sidan och hålla oss någorlunda på marken, och då tror jag, att jag vågar säga, att svårigheterna för hospitalen att erhålla överläkare måhända icke äro fullt så stora, som när det gäller att få underläkare anställda. När man hunnit så långt som till en överläkarbefattning, har man icke så stor anledning att klaga på statens njugghet i fråga om avlöningen. När man hunnit så pass långt på löneskalan, betyda 500 kronor icke så mycket; det betyder mycket där nere i de lägsta löneklasserna, men icke här.

Jag ber också att få säga några ord om pensionsåldern för skötare. Det kan synas egendomligt, att jag i detta fall kunnat biträda utskottets förslag, då jag, fastän icke anställd i statens tjänst, själv tillhör en kategori, som också har rätt till pension vid viss ålder. Jag vill säga, att här är det dock så, som herr Nilsson i Landeryd påpekade, här är pensionsåldern väsentligt lägre än för andra statstjänare, och jag nödgas också, fastän jag tillhör en ganska stor kår, säga ifrån, att herr Nilsson i Landeryd har rätt även i det avseendet, att alla unga vilja ha en låg pensionsålder, och de gamla vilja i regel ha pensionsåldern höjd, just när de komma till avgångsåldern. Den erfarenheten har jag hunnit vinna under den tid jag varit anställd i den tjänst jag har. Man får taga hänsyn till detta och komma ihåg, att det kanske går an att ordna pensionsfrågan på det sättet, att den, som verkligen är obrukbar för en viss tjänst, också får avgå tidigare än vid den fastställda åldern 60 respektive 55 år. När han icke längre kan till arbetsgivarens fulla gagn upprätthålla sin tjänst, bör han ha rätt att avgå. Så ha vi lyckats ordna det vid de enskilda järnvägarna, och det var en av de mest värdefulla förmåner vi lyckats vinna, och det har också väckt allmän tillfredsställelse bland personalen. Jag tror, att det skulle väcka lika stor tillfredsställelse, ifall den personal, som herr Karlsson i Vadstena här talade för och vars arbete jag icke underskattar utan sätter högt, ville rikta in sig på sådana strävanden, så att pensionsåldern icke sänkes över lag, utan att man får avgå, när man är otjänstbar. Jag skulle vilja rekommendera herr Karlsson i Vadstena att taga den sidan av saken under överbägande.

Sedan sades det här också något om att det var omöjligt att längre placera en hel del på de s. k. lugna avdelningarna. Det är mycket möjligt, och jag sade från början, att jag icke var sakkunnig utan fått bilda mig mitt omdöme på grund av den kungl. propositionen

*Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.*

(Forts.)

*Ang.
löneroglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.*
(Forts.)

och utskottsdebatten, men det måste väl ändå vara så, att för dessa vårdare betyder den vana och det handlag de förvärvat sig ofantligt mycket. Enligt mitt sätt att resonera, som icke är grundat på sakkunskap utan endast på sunda förnuftet, måste den som har förvärvat sig denna vana och detta handlag reda sig bättre än en ung människa, som icke har fått detta handlag och denna vana.

Om man ser på saken på sätt som jag har gjort, kan man kanske förstå, att jag icke heller kan vara med om att flytta dessa befattningshavare ytterligare en grad över den stora grupp av statstjänare, som finnes vid statens järnvägar och vid postverket, när det i alla fall är så, att de redan äro en grad över den stora massan i dessa verk, ehuru de icke hava högre utbildning. Vi få komma ihåg, icke minst vi på arbetarhåll, att se till att det blir någon plan och jämnhet över det hela, så att man icke gör onödiga förryckningar i löneplanen. Jag tror, att personalen i sin helhet skall bli rätt så belåten med det förslag, som statsutskottet för sin del biträtt och till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Olofsson i Digernäs: Jag anser, att överläkarna vid hospitalen icke såsom andra läkare ha tillfälle att hava några egentliga biinkomster utöver sin lön, och när man ser på vilka inkomster andra läkare hava, finner man, att dessa stå betydligt efter. Därtill kommer ju, att dessa anstalter för vård av sinnessjuka äro i regel stora och ganska omfattande, och det gäller, att överläkaren har tillsyn och ansvar för den ekonomiska förvaltningen. Och vad beträffar själva läkarebefattningarna, bör man väl erkänna, att det ligger stor vikt på att erhålla de bästa krafter man kan få på detta område. När de som sagt icke ha tillfälle till de biinkomster, som andra jämställda kunna ha, är det fara värt, att man icke kan rekrytera kåren med de bästa krafterna, och jag tror, att med den kostnad, som anstalterna draga, och med de syftemål, man har med anstalterna och för att kunna utnyttja dem, fordras det verkligen att kunna få de bästa krafter, man kan få. Skall man kunna detta, tror jag, att det är nödvändigt, att man också ställer dem i en sådan löneställning, att denna syssla blir eftersökt. Som det nu är och med den löneställning de hava i jämförelse med andra läkare tror jag icke, att det blir så lätt att besätta dessa platser. Jag skall icke uppehålla kammaren vid denna sena timme, men jag vill säga, att jag bor icke så långt från hospitalet i Östersund, och efter vad jag kunnat se och erfara av vad överläkaren där har att göra, är det min bestämda övertygelse, att riksdagen handlar klokt, om riksdagen följer herr Rydén's reservation, till vilken jag också anslutit mig.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen, i vad den skiljer sig från utskottets förslag, och för övrigt till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Mellerud: Jag erkänner, att jag var nyfiken att höra, hur herr Nilsson i Landeryd skulle bemöta de anmärkningar, som framställts i motionerna. Jag syftar närmast på den punkten i såväl lönerogleringskommitténs förslag som statsutskottets utlåtande, där man avför en del på ordinarie stat upptagen personal

Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.

(Forts.)

från ordinarie anställning. Om detta sade herr Nilsson i Landeryd, såvitt jag kunde finna, ingenting annat än att det berodde på att man genomfört en sådan anordning vid fängvården. Han tillfogade visserligen, att för viss ekonomipersonal skulle det vara ett behov av ombyte, men det gällde närmast den kvinnliga personalen, d. v. s. alltså kökspersonalen. Nu tillåter jag mig fråga: är det tillräcklig grund att avföra vissa personalgrupper från ordinarie anställning, därför att man gjort det förut vid ett annat verk? Finnes det icke något annat än detta, då förefaller det, som om man haft en mycket mager motivering. För mig har det alltid framstått så, att ordinarie anställning förutsätter en varaktig syssla med stadigt och jämnt arbete, men här blir man frestad tro, att ovannämnda sysslor icke anses böra upptagas på ordinarie stat, därför att de äro för »obetydliga». Man har nämligen icke velat avföra exempelvis någon läkare från ordinarie stat, utan man har klippt av nere på den lägsta graden, såvitt jag kan finna. Det är kanske detta mindre sympatiska drag, som gjort, att vissa talare uppträtt i denna debatt trots att de ej äro i tillfälle att göra något yrkande, vilket herr Anderson i Råstock gjort anmärkning mot. Men jag ber honom förstå, att det kan vara fall, där man icke är färdig att stillatigande åse en dylik utveckling.

Vidare skulle jag vilja peka på det i herr Hages m. fl. motion resta yrkandet om sammanförande till *en* grupp av skötarpersonalen, alltså som förhållandena voro före 1918. Det har där påvisats, att under hela den tid, det endast förekommit *en* skötargrupp, detta icke lett till några svårigheter. Det gick mycket bra, såvitt jag kan finna. Nu är förhållandet det, att bland personalens överväldigande flertal är det en önskan om att få bort denna överskötarbefattning, som man så att säga trugat på dem, och i stället återfå det ansvarsarvode, som förut utgick till den personal, vilken har ansvar för förråd och dylikt. Det är kanske detta senare krav, som gjort, att jag för min del anslutit mig fullt och helt till den motion, som lagts fram av herr Hage m. fl. Jag har nämligen ett behov att reagera mot den alltför tilltagande beredvilligheten att skapa förmansbefattningar inom statens verk. Det förekommer icke blott här, utan det är en tendens på alla områden. Det växer fram förmansbefattningar precis som svampar, den ena efter den andra, utan att man kan förstå, vad de skola tjäna till. Det är ju uppenbart, att ett dylikt system icke kan leda till något annat än att fördyra statens förvaltning, och givetvis bereder det svårigheter för den lägre personalen att få tillfredsställande betalt för sitt arbete.

Jag har, såsom förut välvilligt påpekats av herr Anderson i Råstock, ingen möjlighet att göra något yrkande, men jag har i alla fall icke velat underlåta att anföra dessa synpunkter.

Herr Carlsson-Frosterud: Jag vill endast yttra ett par ord med anledning av det till synes enhälliga statsutskottsutlåtande, som här föreligger. Denna enhällighet har beklagats av motionärerna, herrar Karlsson i Vadstena och Hage. För min personliga del

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asyler.*

(Forts.)

vill jag lämna dessa motionärer den upplysningen, att jag inom statsutskottets tredje avdelning och i statsutskottets plenum upptagit ett par av deras förslag, som jag funnit mycket väl befogade. Ett yrkande, som jag framställde, rörde sig om skötarpersonalens löneplacering. Jag yrkade inom utskottet först, att skötarna borde uppflyttas i tredje lönegraden. Jag har i likhet med motionärerna ansett, att denna personal med hänsyn till arten av dess verksamhet blivit orättvist bedömd och på grund därav för lågt placerad på löneskalan. Det andra yrkandet, som jag framställde, var om bifall till den av motionärerna föreslagna lägre pensionsåldern, som jag också funnit synnerligen väl motiverad, så mycket mera som det icke är någon frihandskonstruktion, utan detta yrkande framförts från medicinalstyrelsen med all styrka och likaså från de flesta hospitalsläkare, som yttrat sig i denna sak. Dessa medicinska sakkunniga på detta område ha fastslagit, att när denna skötarpersonal kommer upp till 55 levnadsår, vad det gäller manliga, och 53 levnadsår i fråga om kvinnliga, är deras fysiska energi så grundligt förbrukad, att de äro oförmögna att längre nöjaktigt sköta sina befattningar och ävenså är det en omöjlighet att bereda dem en lämpligare sysselsättning på de lugna avdelningarna, på grund av att värden där numera handhaves av kvinnlig personal. Man har nu sålunda i detta fall ett synnerligen gott och auktoritativt stöd bakom sig. Men jag fann inom utskottet, att det icke var möjligt att röna den minsta förståelse för dessa yrkanden, utan jag hade 23 manhaftiga ledamöter av utskottet emot mig, och då kanske herrar motionärer torde ursäktat mig, att jag fann det tämligen lönlöst att gå fram med min personliga reservation om bifall till vad jag yrkat i utskottet. Jag tror icke, att jag tillsammans med motionärerna här skulle kunnat lyckas få kammaren att gå med på vårt yrkande. Detta är anledningen till att utskottsutlåtandet i de nämnda avseendena är enhälligt.

När jag har ordet, skall jag endast be att få säga ett par ord med anledning av den reservation, som förefinnes på en punkt, nämligen rörande överläkarnas avlöning. Herr Rydén fällde i sitt sista anförande det yttrandet, att han beklagade, att man indrog i denna lönefråga de naturaförmåner, som dessa läkare komma i åtnjutande av. Det verkar förvirrande. Det är alldeles klart, att det verkar något förvirrande på de riktlinjer, som herr Rydén lagt på denna fråga, då han önskar, att man skall bortse från dessa naturaförmåner. Jag för min del har icke kunnat se denna sak på annat sätt, än att om man nu skall bestämma lönerna för dessa statstjänster, då måste man försöka se till att de ställas i samma lönegrad som andra statsbefattningar, som kunna anses vara något motsvarande, och då man icke tillerkänner dessa sådana naturaförmåner, som läkarna nu komma i åtnjutande av, så kommer man ju strax in på det verkligt reala förhållandet, att om man vill värdera denna bostadsförmån, som de åtnjuta in natura plus bränsle och lyse, och sätter ett mycket lågt pris på dessa förmåner, så komma dock dessa överläkare i inkomsthänseende vida över tjugonde lönegraden och således över medicinalråd, som icke åtnjuta några naturaförmåner. Sålunda,

*Ang.
löneroglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylor.
(Forts.)*

om man vill se denna fråga som den faktiskt föreligger, så måste man ju erkänna, att den löneplacering, som dessa läkare fått, är synnerligen tillfredsställande. Men självfallet är, att då man, såsom herr Anderson i Råstock nyss påpekade, vill gå utom statens verk och söka jämförelsepunkter, så kan man komma, vart man vill. Om icke läkarna själva önska söka sig statstjänst under denna form, då kan man givetvis icke tvinga dem men icke heller locka dem med att placera dem en eller annan lönegrad högre, alldenstund någon jämförelse mellan löneförmånerna i denna statstjänst och den inkomst, som läkarna i privat praktik kunna erhålla, icke är möjlig. Följaktligen tror jag, att den reservation, som föreligger, icke har något fog för sig. Så mycket mindre kan jag ur min synpunkt biträda den, som dessa herrar reservanters intresse riktat sig emot dem, som äro placerade i 18:e och 19:e lönegraden, då jag för min del icke kunnat få det ringaste stöd för mitt yrkande om en välmotiverad förbättring för personal i andra lönegraden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen i fråga om överläkarna.

Herr Rydén: Den reservation, som jag varit med om att biträda, avser uteslutande, att det skall göras rättvisa åt alla.

Såvitt jag kunnat höra av diskussionen, hava icke övertygande skäl blivit anförda, vare sig för att pensionsåldern skall sänkas för den personal, det här gäller — därvidlag kan det ju ordnas på annat sätt, om det skulle visa sig, att den fastställda pensionsåldern icke är lämpligt avvägd — eller för att göra den omplacering, som herr Hage föreslagit i sin motion. Jag har icke kunnat biträda dessa yrkanden, då jag icke ansett dem sakligt berättigade. Men däremot är det ett ostridigt faktum, som herrarna icke komma ifrån, att hospitalsöverläkarna hittills haft byråchefs lön plus fri bostad. Efter min uppfattning måste man, ifall det skall ske full rättvisa, placera dem icke i 19:e utan i 20:e lönegraden. Man kan aldrig komma ifrån, att det eljest sker en nedflyttning. Det är detta, som jag reagerat emot. Låt mig taga det fallet, att det gällde att sätta ned befattningshavare från åttonde lönegraden till en lägre lönegrad. Då skulle här bli ett oerhört larm över ett sådant tilltag. Man måste förfara lika beträffande alla lönegrader, så att när systemet är uppgjort, var och en får komma, dit han bör komma.

Jag skall icke uppehålla tiden längre. Jag förstår, att med den sinnesstämning som finnes, när man försöker utmynta mitt ståndpunktstagande på det sättet, att det skulle skett ur annan synpunkt än den, att jag även vill rättvisa för de högre befattningshavarna, är det ingen utsikt att få reservationen igenom. Men i varje fall skall debatten icke hava gått utan min gensaga däremot, att man vill flytta ned en grupp i en lägre lönegrad, än vad den är berättigad till. Jag tror, att de som äro så nitiska för att få hospitalsöverläkarna nedflyttade i lönehänseende, handla ganska kortsynt med hänsyn till kommande tider.

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylar.
(Forts.)

Herr Nilsson i Landeryd: Jag skall endast be att få säga ett par ord gentemot herr Rydén. Den omständigheten, att hospitalsläkarna icke få precis på öret samma kontanta lön som byråcheferna, det behöver icke innebära, att detta förslag är oriktigt eller orätt avvägt gentemot dessa tjänstemän. De hava en så väsentlig förmån i den fria bostaden med bränsle och lyse, jämfört med vad tredjegradstjänstemännen i Stockholm få betala för dessa förmåner, att de absolut ligga över i detta avseende och äro väl tillgodosedda.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Anderson i Råstock: Jag vill meddela herr Rydén och övriga, som äro intresserade för saken, att när staten vill genomföra några nya löneregleringar, så skall jag nog veta att intaga en möjligast rättvis ståndpunkt. Men hospitalsöverläkarnas löner anser jag rättvist avvägda i förhållande till övriga befattningshavares avlöningar, och det är därför jag gått in för utskottets förslag.

För övrigt vill jag säga, att om man skall draga ut konsekvenserna riktigt av herr Rydéns sista anförande, så måste en reglering av löner och lönernas anpassning i olika grupper bliva fullkomligt omöjligt hädanefter. Jag har — å ett icke statligt område — varit med sedan 1906 och reglerat löner, så nog vet jag, att man fått skära av för vissa grupper för att få ett något hållbart system. Jag har ingen anledning att frångå mitt yrkande. Dessutom ber jag att få konstatera, att första kammaren, trots att huvudreservanten befinner sig där, ändå beslutat i överensstämmelse med utskottets förslag med icke mindre än 30 rösters majoritet.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiurunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överenskommelse angående vissa ändringar i dels de med Luossavaara-Kiurunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund tidigare ingångna avtal, dels ock den för förstnämnda bolag fastställda bolagsordning. Därvid anförde:

Herr Dahlé n: Herr talman! Jag har begärt ordet i denna fråga, icke för att ingå på någon närmare detaljkritik av det föreliggande förslaget, utan snarare därför att jag anser det vara från den nuvarande regeringens sida en fullständig avvikelse från den ideriktning, som det socialdemokratiska partiet förut sagt sig företräda. Det nya förslag till avtal mellan staten och Grängesberg-bolaget, som nu föreligger till behandling, går nämligen ut på ett

ytterligare gynnande av det privata företaget, som nu driver gruvorna i Norrbotten. Förslaget står ju, såvitt jag kan se, fullständigt i strid mot den socialiseringsteori, som regeringen och dess parti avslutit sig till genom tillsättande av socialiseringsnämnden. Finns det nämligen någon industri här i landet, som överhuvud taget är mogen för socialisering, är det de norrbottniska gruvfälten. Detta bör framhållas icke minst därför, att det nu gäller att ge privata personer rätt att ytterligare i fyra år exploatera den största naturrikedom, som landet äger.

Vi minnas den våldsamma kritik, varmed denna överenskommelse mottogs från det nuvarande regeringspartiets sida, när den först träffades år 1907 och även vid en del förnyelser av detsamma under senare år. Var den kritiken motiverad, måste den i alla fall vara än mera berättigad nu, enär arbetarklassen sedan dess säkert fått en mera stadgad uppfattning om nödvändigheten av naturrikedomarnas och produktionsmedlens socialisering.

Innebär nu således det framlagda förslaget ett bestämt avstånds-tagande från den då framförda och även välmotiverade kritiken? Det måste göra så, enär finansministern och även utskottet säger, att förslaget innebär ett ytterligare gynnande av bolaget på statens bekostnad. Och motivet till detta säges vara, att bolaget troligen icke härefter kan försälja så mycket malm till Tyskland som tidigare och således måste upparbeta nya marknader i England och Amerika, vilket icke kan ske utan kostnader. »Under återopande härav», säger finansministern, »och med framhållande av att malm-bolaget i motsats till annan industri haft dåliga konjunkturen jämväl under krigsåren, har från trafikbolagets sida framhållits, huru-som det vore rättvist, att tiden för en statsinlösen framflyttades ett skäligen antal år.»

Jag skall icke ingå på spörsmålet, huruvida det kan vara riktigt, att staten utan compensation skall hjälpa enskilda bolag, som haft dåliga konjunkturen. Varthän en sådan princip skulle föra, är icke svårt att inse. Däremot vill jag bestämt bestrida, att bolaget haft dåliga konjunkturen, vare sig före eller under krigsåren. Att man överhuvud taget kan våga ett sådant påstående är oförklarligt, när bolagets årliga vinstberäkningar äro offentliga handlingar. Bolaget har som bekant ett inbetalt aktiekapital på 40 miljoner kronor. Under den tid, bolaget haft brytningsrätten vid malmfälten i Norrbotten, har det haft en nettovinst på omkring 170 miljoner kronor, och det har således på denna relativt korta tid mer än fyrdubblat sitt aktiekapital. Sedan 1908 har bolaget haft en medelvinst på 29,6 procent per år på det nedlagda kapitalet. I detta äro de av bolaget och finansministern som dåliga betecknade krigsåren även medräknade. Det skulle verkligen ha sitt intresse att veta, om finansministern även här i kammaren vill understryka, att 30 procents vinst under en lång följd av år kan betecknas som dåliga konjunkturen. Under samma tid har staten på sina preferensaktier, som nominellt uppgå till samma belopp som bolagets stamaktier eller 40 miljoner kronor, haft en utdelning på 3,2 procent per år.

*Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.
(Forts.)*

*Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.*

(Forts.)

För att ytterligare påvisa ohållbarheten i talet om bolagets dåliga konjunkturer, och för att belysa den för staten allt annat än fördelaktiga uppgörelse, som den haft med bolaget, skall jag ta som exempel ett av de som dåliga ansedda krisåren, nämligen år 1919. Då hade bolaget en nettovinst på 16 miljoner kronor. Under samma år hade staten på sitt lika stora aktiekapital en utdelning på 609,000 kronor. Under samma år förlorade emellertid statens järnvägar en miljon kronor på att utfrakta bolagets malm till utskeppningsorterna. Detta innebär, att staten och således svenska folket under detta år fått betala omkring 400,000 kronor till det enskilda bolaget för äran att få utfrakta dess malm.

Det är således ett för det allmänna allt annat än fördelaktigt avtal med bolaget, riksdagen nu står i begrepp att förnya, detta i synnerhet som det nya förslaget för bolaget innebär ytterligare fördelar, något som finansministern och utskottet även medgivit.

När man talar om bolagets dåliga konjunkturer jämväl under krisåren, har man troligen sammanblandat bolagets aktieägare — de, som kanske i de flesta fall aldrig sett de gruvor, varifrån deras förmögenheter hämtas — och bolagets arbetare. De senare ha verkligen all anledning att tala om en dålig ställning under krisåren, men så icke bolagets aktieägare. Ända upp till slutet av 1918 hade bolagets arbetare icke erhållit någon kompensation för den tryckande dyrtiden. Ja, först i slutet på år 1920 kunde vi, tack vare fackliga organisationer och en fyra månaders strejk, tilltvinga oss en någorlunda dräglig existens och någorlunda drägliga arbetsvillkor. Om arbetarnas ställning, de, som våga livet och hälsan för att frambringa dessa rikedomar, om dessa säger dock den kungl. propositionen ingenting. Det förefaller dock mig, som om det skulle vara en ganska rimlig begäran, att nu, när förslaget framlagts av en socialdemokratisk regering, även några fördelar hade utverkats åt bolagets arbetare, i synnerhet åtminstone åt dem, som delvis fördärvats och blivit utslitna i bolagets tjänst. Det arbete, som utföres vid de norrbottniska gruvfälten, går i många fall icke att jämföra med annat liknande arbete, detta på grund av de svåra klimatiska förhållanden, varunder detta arbete måste utföras. I det gamla avtalet finns dock en bestämmelse, som ålägger bolaget att åt sina arbetare hålla hyggliga bostäder. Hur denna förpliktelse i stort sett hållits, kan det ju vara onödigt att här ingå på, dock icke därför att det saknas skäl till kritik. Denna bestämmelse visar dock, att det förut gått att utverka någon, om än mycket liten fördel för de arbetare, som måste vistas i detta hårda klimat.

Det är givetvis omöjligt att nu kunna göra några säkra beräkningar över den medelvinst, som bolaget kan komma att erhålla under åren 1922—1933, vilken siffra skall ligga till grund för statens inlösen av gruvorna. Tar man medeltalet för den gångna perioden 1910—1919, får man en medelvinst av 12,880,000 kronor, och tjugufem gånger hälften av denna summa utgör 159 miljoner kronor. Denna period har av bolaget betecknats som dålig, varför man för den kommande perioden 1922—1933 troligen kommer att kunna visa

en ännu större summa, som staten har att betala, och detta för vad den från början rätteligen varit ägare till. Kommer så därtill, att bolaget under kristiden begagnat tillfället att göra en hel del förarbeten genom att i Kiruna avtäcka malmstocken från gråberg, är detta något, som ovillkorligen kommer att inverka på vinsten för den kommande perioden. Nu ligger malmstocken klar och färdig till brytning på en sträcka av 2 å 3 kilometer, så att det endast är för de stora elektriska skoporna att utföra sitt mekaniska arbete. Att detta kommer att sänka bolagets driftkostnader för den kommande tolvårsperioden och således höja statens inlösningssumma, är alldeles klart. Huruvida liknande förarbeten också äro utförda den dag, då staten skall inlösa gruvorna, torde det finnas god anledning att betvivla.

Om man räknar med de grunder, varpå avtalet uppgjordes år 1907, kan man redan med detta säga, att bolaget gjort en utomordentligt god affär. Under de fjorton år, som bolaget haft brytningsrätten i gruvorna, har det, som redan framhållits, erhållit en vinst på 170 miljoner kronor. När nu dessa år av bolaget ansetts som dåliga, kan man säkert räkna med minst samma belopp för de elva år, som återstå enligt 1907 års avtal. Om man så tar hela tjugufemårsperioden och räknar med samma vinst som för de gångna fjorton åren, kommer man till en nettovinst för bolaget på 350 miljoner kronor. Läger man därtill statens inlösningssumma, som torde bli minst lika stor som vad den gångna perioden gav, nämligen 160 miljoner kronor, se vi, att bolaget på tjugufem år ökat sitt aktiekapital från inbetalta 40 miljoner kronor till 510 miljoner kronor. Detta är enligt det Lindmanska avtalet av 1907. Nu vill den socialdemokratiska regeringen och utskottet ge bolaget ytterligare förmåner. Det förefaller således, som om man borde tala så tyst som möjligt om Grängesbergsbolagets dåliga konjunkturen.

Ser man så till slut på den i dessa dagar publicerade årsberättelsen för år 1921, som i förestående beräkningar icke medtagits, finns icke heller där något skäl till klagan. Grängesbergsbolaget har nämligen i sin helhet för detta år en nettovinst på 15,2 miljoner kronor. Från föregående år överföras dessutom outdelade 11 miljoner kronor, vadan till bolagsstämmans förfogande stå över 26 miljoner kronor. Därutöver finns ett brutet malmlager, som upptagits till i runt tal 10 miljoner kronor samt en fordran för såld malm på 6,5 miljoner kronor.

Med dessa siffror för ögonen och med tanke på den föreliggande propositionens ursprung, förefaller det mig vara svårt att förstå meningen med regeringens tillkännagivna socialiseringsplaner, men det kanske är riktigt, att det icke är så mycket allvar med dessa planer.

Om det enligt mitt sätt att se skulle vara någon mening med att ge bolaget ytterligare förmåner, hade det varit rimligt, att staten i kompensations händelse betingat sig att år 1936 få igen gruvorna utan inlösen. Efter antagandet av det föreliggande förslaget kommer inlösningssumman att bli så stor, att staten troligen aldrig kan erlagga

*Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.
(Forts.)*

Ang. ändring i de med Luossavaara-Kiirunavaara m. fl. aktiebolag ingångna avtal.
(Forts.)

den, något som kanske också från visst håll har beräknats. Man får dock livligt hoppas, att dessa beräkningar komma att av utvecklingen korrigeras.

Jag vill sluta med att citera några ord, som uttalades av herr Branting, när denna fråga behandlades här i kammaren år 1907. Efter att ha citerat ett utdrag ur en broschyr av friherre Adelsköld, vari denne talar om att tiden icke var sådan som på Karl XI:s tid, att reduktion kunde tillgripas mot övermäktiga herrar, fortsätter herr Branting:

»Jag tror tvärtom, att antages nu detta förslag, framtvingar man med nödvändighet tanken på att gå hårdare fram än till den ytterst generösa uppgörelse, varom här är fråga; det framtvingas med nödvändighet av denna plutokrati, som genom en sådan monopolställning bliver dominerande i stora områden av vårt land, att mot densamma kommer att resas kravet på en reduktion, och då blir det icke tal om vare sig tiotals miljoner om året eller 150 miljoner på ett bräde.»

I detta yttrande instämde enligt protokollet bland andra herrar Lindqvist och Thorsson samt Karlsson i Fjäl. Jag skulle vara mycket intresserad av att veta, om den nuvarande herr Karlsson i Gasabäck har lust att instämma med herr Karlsson i Fjäl från år 1907. Det skulle också vara synnerligen intressant att veta, om den nuvarande finansministern vill instämma med herr Thorsson i Ystad från år 1907.

Detta herr Brantings uttalande år 1907 synes mig vara än mer aktuellt för närvarande. Jag skall i alla fall be att i dag få fullt och helt understryka just detta uttalande.

Jag är nämligen livligt övertygad om, att de hårdare åtgärder Branting talade om 1907 även i framtiden komma att bli nödvändiga.

Herr talman! Till följd av det läge, som frågan för närvarande har, då den är tillstyrkt av ett enhälligt utskott, har jag intet yrkande.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Den siste talaren tycktes vara ute på storfiske, om jag fattade honom rätt. Han påstod bland annat att jag genom framläggande av detta förslag till komplettering av den gamla uppgörelsen med Staten och Grängesbergsbolaget skulle ha svikit socialiseringsprinciperna. Socialisering kan ju som bekant ske på många olika sätt. Men den fråga som nu föreligger till riksdagens omprövning har mycket litet med själva socialiseringsproblemet att göra.

Vad är det som föreligger här till herrarnas omprövning? Jo, mellan staten å ena sidan och detta bolag å andra sidan har redan 1907 träffats ett avtal, som bland annat går ut på, att staten år 1932 skulle efter vissa grunder inlösa och övertaga hela äganderätten till de gruvor, som för närvarande ägas dels av staten och dels av detta enskilda bolag. Jag ingår nu icke i omprövning av de grunder efter

vilka äganderätten har kommit över i detta enskilda bolags hand. Den frågan prövades 1907. Vi socialdemokrater avgävo då vår uppfattning enligt vilka grunder vi ansågo att den då avslutade uppställningen borde ske. Emellertid avslöts då såsom jag redan omnämnt mellan svenska staten och bolaget ett avtal, vilket innebär, att staten efter vissa grunder skall år 1932 i sin helhet övertaga dessa gruvor. Vid en närmare prövning av ärendet har jag funnit, bl. a. att de inlösningsvillkor, som äro stipulerade i detta avtal, ur många synpunkter kunna bli ganska svåra för statsverket att effektuera, därför att kontraktet föreskriver, att staten vid inlösningsen skall erlägga hela köpeskillingen på en gång. Jag har då ifrågasatt, om icke det skulle finnas en framkomlig väg, varigenom man erhöile möjlighet att erlägga denna köpeskillning i vissa etapper t. ex. i fem eller tio särskilda poster med ett års mellanrum mellan varje inbetalning, om staten så önskade. Genom denna omständighet kan jag icke finna, att statens intressen försuttits, tvärtom har staten vunnit en avsevärd fördel beträffande möjligheten att övertaga hela detta företags drift och skötsel. Vare sig staten sköter ett företag ensam eller sköter detta företag tillsammans med andra, så är ju icke företaget i hamn endast därmed, att man kan bryta så och så mycket malm och få den färdig att läggas ned i fartygen, utan för att arbetsprocessen skall lämna det önskade resultatet, måste jag också tänka mig att kunna på rimliga villkor avsätta denna malm. En klok och framsynt försäljningspolitik är framför allt nödvändig för att arbetarstocken, som är anställd i företaget, icke en vacker dag skall behöva känna sig vara utan arbete under den tid, staten söker efter marknad för att avsätta de brutna malmkvantiteterna. En av luckorna i det kontrakt, som hittills existerat mellan staten och bolaget, är att förhållandet mellan staten å ena sidan och bolaget å andra sidan angående försäljningen av malm icke där är reglerat. Den försäljningspolitik, som bolaget hittills tillämpat har gått ut på försäljning på långa kontrakt och bolaget lär nu ha sålt malm ungefär i den omfattning, som hinner brytas till omkring 1930. Då är det otvivelaktigt av stort intresse för staten att kunna öva nödigt inflytande på de kommande årens försäljning; om bolaget skulle enbart efter statens intressen sälja malm även fram över den tiden, när staten som sådan skulle övertaga brytningen, kunde resultatet härav bliva högst obehagligt för staten. Därför hade jag ett visst intresse av att få avtalet till stånd för att redan nu gemensamt med bolaget ordna dessa försäljningar, så att det icke av denna anledning skulle ske något avbrott i arbetet vid den tidpunkt, när dessa företag byta om ägare. Med andra ord, jag har försökt i denna proposition att jämna vägen, för att staten skall kunna övertaga dessa företag och återförvärva de naturrikedomar, som av omständigheternas makt ha förts över från det allmänna till det enskilda.

Nu är det ju så, att det råder litet delade meningar, förmodar jag, mellan den siste ärade talaren och mig om vilka metoder, som skola tillämpas vid socialisering, och det är kanske detta återigen,

*Ang. ändring
i de med
Luosavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebolag
ingångna
avtal.*

(Forts.)

Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara-
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.

(Forts.)

som giver oss en litet olika syn på tingen. Jag förstår väl, att han i överensstämmelse med sin uppfattning vill rekommendera de metoder, som tillämpats i Sovjet-Ryssland, där man som bekant utan vidare tager sakerna tillbaka. Det gäller således själva sättet att återförvärva värden, som överförts i enskild ägo och som besittas av enskilda. Om detta skall ske på så sätt, som han synes hävda, eller det skall ske efter inlösningsmetoden är såsom jag förut framhållit en fråga som icke nu kan bli föremål för allvarlig överläggning. Jag tillåter mig emellertid bestrida, att en mildare övergång från enskild äganderätt till samhällelig sådan skall betraktas vara en sak, som strider mot en socialistisk åskådning.

Då den ärade talaren syntes ifrågasätta, att man här icke hade på något som helst sätt tagit hänsyn till arbetarintresset, så vill jag påpeka, att det är i två särskilda fall, som man i det här kontraktet har just med hänsyn till arbetarintresset fått vissa bestämmelser fastslagna. Det har ansetts något tvivelaktigt, huruvida bolaget enligt det gamla kontraktet var skyldigt att hålla rörelsen kontinuerligt i gång i gruvorna. Denna lucka har föranlett bolaget att vilja lägga ned gruvdriften för kortare eller längre tid i Malmberget, därför att denna gruvdrift enligt bolagets uppgifter icke bär sig, och i stället koncentrera hela driften i Kiruna. I den nu föreliggande överenskommelsen är infört en bestämmelse, att bolaget icke får nedlägga driften i Malmberget utan Kungl. Maj:ts begivande. En annan omständighet är, att man har sört för att exempelvis Luleå stad har tillförsäkrats en viss ekonomisk ersättning för utlägg, som staden haft på sina hamnanläggningar. Dessa två fall jämte införande av de nya försäljningsbestämmelserna visa ju, att man icke varit alldeles främmande för att tillgodose såväl arbetarnas intressen som de allmänna synpunkterna.

När herr Dahlnen påstår, att statsmakterna genom det nya kontraktet ha överlämnat åt bolaget att ytterligare fyra år få exploatera naturtillgångarna där uppe, så är naturligtvis detta påståendes riktighet beroende av, huruvida det är möjligt för statsverket att år 1932 övertaga den rörelse, som där äger rum. Vore detta förhållandet, då kan det ligga någon sanning i hans påstående, att man har försuttit ett för staten gynnsamt ögonblick. Men jag är för min del icke lika säker på, att vi ha hunnit ordna våra ekonomiska angelägenheter så, att vi särskilt med hänsyn till den gamla bestämmelsen angående sättet, för betalningens erläggande år 1932 kunde för statens räkning inlösa företaget och då kunde jag icke stå till svars med att överlämna en för staten så utomordentligt viktig angelägenhet åt slumpen.

Jag ansåg det därför vara min skyldighet att vidtaga vissa åtgärder för att tillförsäkra staten förmånligare inlösningsvillkor. Redan 1920 vidtogos från min sida vissa förberedande åtgärder för att få en undersökning till stånd. Just för att staten icke skulle vara eller bli tvungen att taga vilken uppgörelse som helst, har det nu föreliggande kontraktet varit föremål för icke mindre än 1½

års överläggningar mellan statens ombud och bolaget och man har vägt fördelar och nackdelar emot varandra. Det är uppenbart, att i dessa bestämmelser finns det även de som äro fördelaktiga för bolaget, men vid varje uppgörelse måste väl den, som vill se objektivt på saken, erkänna, att det icke är bara den ena parten, som skall ha fördelar av en uppgörelse. Jag är övertygad om att båda parternas berättigade intressen äro väl tillvaratagna. Under sådana omständigheter står jag för det avtal, som här är gjort, och är beredd att försvara detsamma.

*Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.*

(Forts.)

Det är uppenbart, att det ofta finnes åtskilliga anledningar till missbelåtenhet med ett företags sätt att sköta och förvalta sina angelägenheter, men det är en sak i och för sig. När jag bedömt denna sak, har jag haft att taga hänsyn till ett redan av statsmakterna godkänt kontrakt, som vederbörande ägde rätt att bruka, och det är från denna utgångspunkt, man måste bedöma det resultat, som föreligger till herrarnas omprövning. Tvivelsutan kan det finnas anmärkningar att göra mot det förslag, som här föreligger. I varje fall kan jag försäkra, att sällan har någon överenskommelse träffats mellan dessa båda kontrahenter, som under så lång tid prövats och ventilerats av sakkunniga, innan den förelagts för riksdagens omprövning.

Jag har därför, herr talman, den bestämda uppfattningen, att den som icke är ute i syfte att fiska i grumligt vatten har egentligen intet annat att göra än att biträda överenskommelsen, till vilken jag, herr talman, hemställer att kammaren måtte lämna sitt bifall.

Herr Kilbom: Jag är tacksam för herr Thorssons karaktäristik av de anmärkningar, som gjorts emot avtalet, såsom »fiske i grumligt vatten». Måhända kan den karaktäristiken karakterisera herr Thorsson själv, i varje fall herr Thorsson som socialist, ty det är klart att man utan försök till fiske i grumligt vatten kan från socialistisk synpunkt ha synnerligen vägande inlägg mot ett avtal som detta. Jag skall icke på denna sena timme trötta kammaren med allt det siffermaterial, som jag har till förfogande över Grängesbergsbolagets verksamhet och Grängesbergsbolagets arbetares arbete, och vilka resultat detta har avsatt i vårt lands ekonomi, huru exempelvis vissa banker och deras ledningar hava — jag antar, att finansministern Thorsson, som »i ett och ett halvt års tid» så samvetsgrant utrett allt detta, också har utrett de sakerna. Jag bara förvånar mig över att de icke kommit fram i detta sammanhang; man borde i varje fall haft rätt att vänta det av en socialdemokratisk finansminister — genom uppdrivet av beläningskurserna, herr Thorsson, indragit ett stort flertal av vårt lands industrier och andra företag, enskilda affärsmän och kapitalbesparare i den svindel, som ägt rum med Grängesbergsbolagets aktier sedan den dag, då den bekante herr Cassel sålde sina aktier till en kurs, som icke stod i någon som helst proportion till det nominella värdet. Det må tillåtas mig uttala den förhoppningen, att herr Thorsson skall bliva i

Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara-
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.
(Forts.)

tillfälle att vara i kammaren, då jag vid ett annat tillfälle kan taga upp den saken.

Jag skall icke heller tillåta mig att gå in på någon karakteristik av herr Thorssons olika sätt att socialisera. Jag måste dock säga, att är det så att det socialdemokratiska partiets uppfattning av socialisering skulle täckas av herr Thorssons här uttalade mening om densamma, d. v. s. att man skulle återköpa egendomen icke bara till det inbetalda nominella kapitalvärdet utan långt utöver detta, är det det herr Thorsson kallar socialisering av naturrikedomar, som enligt herr Branting och andras uttalanden år 1907 orättmätigt från- hänts staten, så anser jag det vara en heder att bekämpa en dylik socialisering. Jag tror till och med, att i det socialdemokratiska partiet herr Thorsson — så gott tror jag om männen både inom och utom riksdagen — skall bliva tämligen ensam om denna socialiseringsmetod. Måhända är det *regeringssocialister* från i går, som gilla ett dylikt socialiseringsprogram.

Så skall jag tillåta mig enbart en anmärkning. Herr Thors- son nämnde, att han icke var så säker på, att staten år 1932, alltså tio år härefter, skulle vara i det ekonomiska läget, att den kunde inlösa malmfälten. Det är möjligt, men jag undrar ändock, om icke en dylik spådom mera borde sättas under rubriken finansromantik än framträda under den finansiella sakkunskapens sigill, ty även om jag har den allra största respekt för den ekonomiska sakkunskap, som till äventyrs kan finnas hos herr Thorsson, tror jag icke han i något avseende kan bedöma, huruvida en inlösen kan ske efter detta kontrakt bättre tio år härefter än f. n. Detta argument är f. ö. icke nytt. Det har alltid använts av anhängarna av privatkapitalismen. Hur var det t. ex. då det gällde inlösningsen av Stockholmstelefon och vissa järnvägar? Hette det icke också då och har det icke alltid hetat: staten har icke råd att inlösa detta, men staten har i varje fall kunnat.

Till sist meddelas, att för att icke staten tio år härefter skall bli- va påtvungen vilken överenskommelse som helst, — ja, det användes verkligen uttrycket *påtvungen vilken överenskommelse som helst* — så har denna sak varit föremål för behandling 1 1/2 år från herr Thors- sons sida och resultatet har blivit det nu föreliggande. Jag kan icke hjälpa, att jag tager detta uttalande som ett bevis på, att herr Thorsson i varje fall mycket litet tror på den socialistiska rörelsens utsikter att utveckla sig och övertaga samhällsmakten i detta land, ty gjorde han det, då borde han heller icke tala om, att man 10 år härefter icke kan undgå att bli »*påtvungen vilken överenskommelse som helst*». Tror man på att den socialistiska arbetarrörelsen skall utvecklas i vårt land, då tror jag, att man icke om 10 år behöver befara att i en fråga, där det gäller att återfå från nationen på orättmätigt sätt avhända naturrikedomar, få höra tal om »vilken överenskommelse som helst» och icke heller att det föreligger någon risk för att samhället skall *påtvingas* något av privatkapitalismen, jag tror tvärom, att socialiseringen ligger gynnsammare till nu och att situationen alltså ur våra synpunkter, som vilja återföra

naturrikedomarna till samhället gentemot det stora privatintresset, skulle kunna utnyttjas ofantligt mycket bättre. Men detta beror måhända därpå att jag ännu är ett stort barn och tror på, att socialismen skall utveckla sig. Det gör tydligen icke herr Thorsson.

*Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.*

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson: Herr Kilbom tycktes fatta det så, som att belåningskurserna av bolagets aktier och det sätt, på vilket dessa kurser blivit satta, skulle så att säga fritaga Kungl. Maj:t från att vid bedömandet av denna fråga taga hänsyn till, att det redan existerar ett avtal emellan dessa båda kontrahenter. Vidare fick jag det intrycket av herr Kilboms resonemang, att när socialiseringen skall genomföras, så kan man utan vidare förberedelser en vacker dag säga ifrån: nu socialisera vi detta företag, och sedan socialisera vi ett annat företag efter sig då företeende omständigheter. Men när vi komma till socialiseringsproblemet, så får det väl vara någorlunda enhetliga principer, vare sig man nu följer herr Kilboms väg, som tyckes innebära att icke taga någon hänsyn till dem, från vilka man vill socialisera, utan bara säga: det där ta vi ty nu äro vi färdiga — en annan väg är att gå till socialisering genom att man avlöser de ägare, som då hava egendomen, och staten övertar den och sedan utnyttjar den för sin egen räkning. — Jag skall emellertid icke nu närmare ingå på de olika socialiseringssätten, som man kan spekulera över. Herr Kilbom säger vidare, att genom den av Kungl. Maj:t föreslagna anordning skulle staten få återköpa sin egendom med ända till 300 % utöver det värde den egentligen kunde äga. Härtill vill jag genmäla att det föreliggande förslaget icke berör inlösningssummans storlek, det reglerar betalningsterminernas erläggande. Jag vill ännu en gång betona, att här existerar redan ett kontrakt mellan å ena sidan staten och å andra sidan detta bolag. Saken ligger icke så, att vi kunna säga till detta bolags intressenter: denna sak arrangeras vi utan att tala med er om; om vi då enligt min mening hava att taga hänsyn till det kontrakt, som existerar, så kan jag icke finna annat än att det förslag, som föreligger här, bjuder staten åtskilliga fördelar utöver vad vi hade förut. Jag betraktar det som en bestämd fördel, att staten kan, om den så önskar, få övertaga dessa företag med en amorteringstid i betalningen, som kan ställas till 5 år, eller till 10 år, efter statens fria val. Herr Kilbom sade, hur vet herr Thorsson, att vi år 1932 exempelvis icke hava pengar att betala? Ja, det är det jag icke vet, och det vet icke herr Kilbom heller, hur finanserna stå då, och när jag icke har någon klarhet för mig på den punkten, så vill jag icke sätta allt på ett kort och bli tvungen att gå och släppa ut ett större antal statsobligationer än vad som kan ekonomiskt vara hälsosamt för att hålla dessa obligationer vid värde. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att det förslag, som här ligger före, har avsevärda fördelar. Förresten skulle det vara mycket intressant att höra, huru herr Kilbom anser, att vi lämpligast borde gå tillväga för att bevaka statens intressen — om han exempelvis vore i mina kläder. Jag gör en direkt fråga till

Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.
(Forts.)

herr Kilbom, huru han skulle ställa sig, om han hade att i dag taga ställning till detta problem, icke bara för nöjet att vara opponent utan med skyldighet att bevaka statens intressen, ty här är ju fråga om, på vilket sätt man lämpligast bevakar det allmännas intressen.

Det är ofrånkomligt, att om icke någon uppgörelse slutes med bolaget i dag, så söker väl bolaget att hålla sig, som det heter, på den säkra sidan. Då har jag ingen garanti för, att icke bolaget i dag sluter ett försäljningskontrakt med köpare av malm, som ger bolaget åtskilliga fördelar för den malmkvantitet, som levereras före den dag, då staten tar emot detta företag, men kontraktet behöver enligt vad de sakkunniga hava påstått till mig icke vara avslutat enbart till den 1 januari 1932, utan bolaget kan sluta ett försäljningskontrakt, som går in på tiden efter 1932. Då kan det ju tänkas, att det blir en bättre betalning för den malm, som säljes för leverans före 1932 än för den, som säljes för leverans efter 1932. Man kan naturligtvis också på andra sätt vidtaga åtgärder, varigenom statens intressen kunna åsidosättas. Det har jag försökt att resa ett hinder mot genom att i det föreliggande förslaget få in den bestämmelsen att staten skall insätta fyra ledamöter i styrelsen och efter 1933 skulle staten utse ordföranden uti bolaget också. Detta naturligtvis för att staten skulle hava möjlighet att öva ett avgörande inflytande på företagets skötsel och genom denna omständighet på ett mera ändamålsenligt sätt kunna tillvarata statens intressen. Jag kan icke finna annat, än att detta ovillkorligen är fördelar av synnerligen stor räckvidd.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens tid. Jag är medveten om, att huru jag än försökt göra denna uppgörelse, så skulle den från herr Kilbom och hans partivänner bliva utsatt för kritik. Om jag däremot icke vidtagit någon som helst åtgärd för att få de gamla bestämmelserna ändrade och överlämnat inlösningsbekymren åt slumpen, är det möjligt, att herrarna icke hade ansett sig böra gräla på mig, men nu, därför att jag lagt det tillrätta, så att statens intressen kunna på ett mera ekonomiskt sätt tillgodoses redan före år 1932, tycka herrarna, att detta är egentligen bara skräp, det är inte renhårigt, det måste därför från kommunistiskt håll brännmärkas och brännmärkas ordentligt, på det att människorna ute i landet skola få veta, vilken skillnad det är emellan det gamla socialdemokratiska arbetarepartiets usla socialism och det kommunistiska partiets utomordentliga och renhåriga socialism.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag har inom statsutskottet försökt bilda mig en uppfattning om det förslag till avtal, som föreligger, och jag har kommit till den uppfattningen, att förslaget är av sådan beskaffenhet, att det bör av riksdagen biträdas. Jag vill ingalunda fördölja för kammaren, att jag är mycket skeptisk gentemot Grängesbergsbolaget. Om det hade gällt att för första gången göra upp avtal med bolaget i denna fråga, så är det säkert, att jag ingalunda skulle godtagit en uppgörelse sådan som den staten har med bolaget. Men nu är det så, som finansministern nyss sagt,

att frågan gäller icke om ett nytt avtal med Grängesbergsbolaget, utan frågan gäller, huru skall 1907 års avtal kunna föras ut i den praktiska verkligheten. 1907 års avtal är i många stycken skickligt gjort, det tillvaratar i många avseenden statens intressen i mycket hög grad, men det brister på ett par punkter så pass allvarligt, att statens möjlighet att i beräknad tid få denna naturrikedom kan gå om intet, ifall icke rättelse sker. Enligt avtalet skall staten icke lösa själva naturtillgångarna, utan staten skall lösa aktierna i bolaget år 1932. Om då staten icke kan lösa aktierna till ett visst värde, så kan staten icke lösa dem på nytt igen, förrän efter ytterligare 10 år, om icke staten enligt kontraktet år 1933 kan lägga ut hela lösesumman, så har bolaget hela egendomen i okvald besittning i ytterligare 10 år. Kammarrens ledamöter torde förstå, vad det innebär, att staten icke skall lösa bolagets egendom utan aktiekapitalet, detta innebär, att bolaget under den tid, som förflyter till dess, kan göra försäljningskontrakt och manipulationer på sådant sätt, att det är omöjligt för staten att göra sin rätt gällande år 1932. Detta är en fara av betydande räckvidd. Under de underhandlingar, som pågått sedan år 1920 och som bedrivits efter vad jag tror med utomordentligt kraft från statens underhandlares sida, har bolaget ansett sig sitta inne med sådan trumf till följd av kontraktets bestämmelser, att det har i längden motsatt sig det statens underhandlare velat få rättat. Man har framhållit, att om staten icke kunde utbetala lösesumman år 1932, då ägde bolaget bestånd under ytterligare i tio år, och då bleve det icke lösesumma efter vinstresultaten 1920—1929, utan då bleve lösningspriset baserat på vinsten 1927—37, därigenom bleve det möjligen en helt annan och större löseskilling. Det bleve sålunda, om icke staten kunde övertaga det år 1932, en vinstskillnad för bolaget, som ansetts vara utomordentligt lockande. Inför en sådan situation synes det mig, att staten får lov att se till, att den verkligen kan övertaga denna egendom så fort ske kan efter år 1932, och även om man tycker, att bolaget hade kunnat lämna sina medgivanden på billigare villkor, än att inlösningstiden skulle framflyttas fyra år, anser jag ändock, att bestämda skäl tala för, att man nu bör slå till och taga denna uppgörelse. Staten får därigenom dels möjlighet, som finansministern framhöll, att betala löseskillingen under 10 år, dels ock, vilket är minst lika viktigt, omedelbart utse hälften av bolagets styrelseledamöter, varigenom staten får inflytande på uppgörande av försäljningsavtal av malm och i övrigt deltaga i bolagets ledning. Var och en förstår, att ett företag av denna art kan icke staten övertaga vare sig 1932 eller 1936 med mindre än att försäljningen är ordnad under flera år framåt. Det är uppenbart. Med hänsyn till det betydande kapital, som staten under alla omständigheter måste lägga ut, måste det vara ordnat så, att det kan gå något så när normalt efter inlösen. Om vi icke få det ordnat så, utan försäljningar måhända skett till större vinst för bolaget under den första tiden men till lägre pris efter den tid staten skall hava övertagit driften, innebär det så stora vådor att åtminstone jag kommit till den uppfattningen, att 1907 års kontrakt är så avfattat, att det är en

*Ang. ändring
i de med
Juossavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.*

(Forts.)

Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.
(Forts.)

bjudande nödvändighet att biträda detta tilläggskontrakt. Det, varom en diskussion kan stå, är om det betalats för dyrt genom att man flyttat fram inlösningstiden för långt framåt. Detta kan diskuteras, men jag har kommit till den uppfattningen, att man bör slå till för att vara på den säkra sidan, och då är det alla skäl att göra det nu, därför att då vinner man bl. a. vissa fördelar för vissa norrbottniska samhällen. De hava nämligen varit utsatta för den faran att bolaget på allvar skulle lägga ned brytningen i Gellivare, den eventualiteten har man nu försäkrat sig emot, vilket är till utomordentlig fördel för detta samhälle. Man har vidare tillförsäkrat staden Luleå, som förut haft betydande intäkter av malmskeppningen, att denna stad under alla omständigheter skulle få ett visst årligt tillskott från bolaget. Jag skulle kunna anföra en hel del andra skäl, som jag dock icke skall gå in på, rörande frakter m. m.

Herr talman! När vi inom utskottet prövat denna fråga, så ha vi kommit till den uppfattningen, att även om kontraktet i vissa avseenden medför väsentliga olägenheter för staten, så bjuder det dock å andra sidan så avsevärda fördelar, att vi ansett förslaget borde antagas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag tror icke att det ens nyttar något att det diskuteras mellan herr Thorsson och mig rörande socialiseringen. Han tycktes vilja karakterisera min åskådning på det sättet, att den skulle innebära en framgångsmetod i dag så i morgon så, och att det bara gäller att ta huller om buller. Annars håller kommunismen på planmässighet vid socialiseringens genomförande. Men kommunisterna äro icke ensamma om att naturrikedomarna böra indragas till samhället. Det har skett förut under skilda namn och på skilda tider. Jag kan exempelvis hänvisa till Sveriges historia, men jag erkänner, att då fanns icke någon socialdemokratisk regering, i varje fall icke någon socialdemokratisk finansminister. Och jag undrar, om man icke kan bli tvingad till detta förfarande en gång till med den arbetslöshet, som råder, och med dessa industriens c:a 60,000 övertaliga arbetare, om man icke för att undvika något värre måste överväga, om man icke bör ta för att dessa 60,000 icke skola göra något annat.

Men jag skall icke uppehålla mig vid detta problem. Det har i varje fall varit av intresse att höra, att herrar Thorsson och Eriksson i Grängesberg anse, att detta avtal innebär både för staten och bolaget en betydande fördel. Jag måste säga, att det måste vara ett ovanligt skickligt hopkommet kontrakt eller överenskommelse, som för båda de kontraherande parterna innebär så stora ömsesidiga fördelar.

Till sist skall jag be att få svara på herr Thorssons fråga, huru jag skulle ställa mig, om jag varit i hans kläder och vid uppgörande av kontraktet måst taga hänsyn till statens bästa. Jag skall först be att få säga herr Thorsson att jag som kommunist icke känner så stort ansvar för den kapitalistiska statens ekonomi att jag

behöver begå dumheter ur kommunistisk synpunkt. Därtill kommer, att då herr Thorsson använt 1 1/2 år på ärendets handläggning och ändå är tveksam, så bör man knappast förvänta, att jag skall taga slutlig ställning till det på 10 minuter. Men jag vill icke använda den utvägen till undvikande av svar utan fråga om det icke pågår en process för närvarande mellan Grängesbergbolaget och statens järnvägar rörande fraktagifterna för malmtransporterna i Norrbotten, en process som lär röra sig om 50 miljoner kronor och som vissa sakkunniga påstå att bolaget har all utsikt att förlora? Jag skulle tro, att det varit ytterst lämpligt om man vid förhandlingarna använt den makt från statens sida detta innebär. Och hade detta icke medfört resultat, så hade man måhända kunnat erinra sig att det är riksdagen och statsmakterna, som bestämma, huru mycket malm som får brytas av Grängesbergbolaget? Därtill en annan fråga: vem är det som bestämmer fraktsatserna för malm från Kiruna till Narvik och Luleå, är det bolaget eller regeringen och riksdagen? Det är kanske förmätet att undra, om man icke genom användandet av de utvägarna kunnat komma litet längre än det föreliggande kontraktet utvisar.

*Ang. ändring
i de med
Luossavaara-
Kiirunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.*

(Forts.)

Herr Dahlén: Herr talman! Jag medger, att den principiella uppfattningen angående socialiseringen, som skiljer herr finansministern och min ringa person, är så stor, att det egentligen icke är lönt att fortsätta diskussionen om den. Det är också möjligt, att mina insikter på det storfinansiella området icke äro så stora, att jag kan upptaga en diskussion med herr finansministern på detta område. Men jag är sakkunnig på ett annat område, det nämligen som nu rör detta avtal. Jag har varit anställd i bolagets tjänst i 20 år, och jag vet, att dessa förarbeten jag talat om varit så omfattande, att resultatet blir, som jag sade i mitt förra anförande, att den inlösensumma, som skulle erläggas från 1922 till 1933, kommer att bliva så stor, att staten kommer aldrig att kunna verkställa denna inlösen. Det synes som skulle herr finansministern ha utgått från, att staten bör ta vad bolaget bjuder. Jag skall icke uppehålla mig vid denna punkt, ty det har påvisats av herr Kilbom, att staten kunnat pressa bolaget på grund av de skulder, som bolaget har till staten för obetalda frakter.

Finansministern säger, att det varit en viss fördel för staten att den haft denna samdrift med bolaget. Jag har påmint om, att dessa fördelar varit mycket minimala för statens vidkommande. Jag har påvisat, att bolaget under de gångna åren utdelat i medeltal 29,6 procent men att staten erhållit endast 3,2 procent. Det kan man inte kalla för någon fördel för staten.

Jag skall icke uppehålla tiden längre, jag vill endast säga, att då herr finansministern säger att jag endast rekommenderar ryska sovjetprinciper, vill jag påminna om, att jag nu icke rekommenderat andra principer än dem, som av statsministern 1907 rekommenderades.

Ang. ändring
i de med
Luosavaara-
Käärunavaara
m. fl. aktiebo-
lag ingångna
avtal.

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Jag vill endast säga, att den omnämnda rättegången pågår och staten har icke avhänt sig ett öre av den fordran, som genom rättegången kan tillkomma statsverket. I det nu avslutade kontraktet är bestämt, att de medel, som genom rättegången eventuellt kunna komma att tilldömas statsverket, slipper visserligen bolaget att omedelbart utbetala till statsverket, men medlen skola förräntas efter 6 procents ränta intill den dagen bolaget skall inbetala dem. Och för min del har jag trott, att det rent av skulle vara en fördel om dessa medel innestode såsom en statens fordran, därigenom skulle vi få en slant som hjälp till löseskillingen, om nu rättegången går i för staten gynnsam riktning.

Det har framhållits att staten genom sin fraktpolitik kan hindra bolaget att utföra malmen och därigenom bör bolaget bringas till medgörlighet. Härtill vill jag bemärka att arbetarnas beroende av någorlunda jämn brytning tillsammans med redan avslutade kontrakt angående huru stor malmmängd det skall brytas där uppe lägger åtskilliga hinder i vägen för någon särskild hård politik från statens sida. Herrarna resonera som om det icke finnes något avtal mellan staten och det existerande företaget. Inlösningssumman kan naturligtvis påverkas av det arbete, som göres, men den behöver icke påverkas så, att staten genom denna anordning skulle komma i en mindre gynnsam ställning, ty inlösningssummans storlek skall bestämmas av *gode män*, som utsetts efter de i det gamla kontraktet gällande villkor, och de ha ju att taga hänsyn till alla dessa arbeten och anläggningar, som äro gjorda samtidigt som de ha att taga hänsyn till den beräknade malmmängd, som finnes utbruten vid det tillfälle, då statsmakterna skola övertaga allt, naturligtvis under den förutsättningen, att det redan träffade avtalet skall ligga till grund för bedömandet av förhållandet mellan staten och bolaget.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölles.

§ 6.

Härpå föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtande, nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående disponerandet av ett för lån åt Svenska lufttrafikaktiebolaget anvisat anslag; och memorial, nr 72, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtande och memorial hemställt.

§ 7.

Ang.
förbud mot in-
försel och
försäljning
av öl.

Vidare upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förbud under viss tid mot införsel till och försäljning inom riket av öl, ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom en den 10 mars 1922 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 230, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

Ang.
förbud mot införsel och försäljning av öl.
(Fortsa.)

Förslag

till

förordning angående förbud under viss tid mot införsel till och försäljning inom riket av öl.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Införsel till och försäljning inom riket av öl, varmed i denna förordning förstås alla maldrycker, som enligt förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker äro att hänföra till tredje klassen, må under den tid, denna förordning gäller, icke äga rum; dock må, enligt av Konungen meddelade särskilda bestämmelser, öl införas eller försälas för ändamål, som avses i 10 § 5 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker; och må därjämte öl till riket införas av den, som enligt 10 § 4 mom. a) i sistnämnda förordning är berättigad till införsel av rusdrycker.

Genom vad nu är stadgat göres icke ändring i tillverkarens rätt att försälja öl för utförsel ur riket.

2 §.

Den, som inom riket obehörigen försäljer öl, skall, där gärningen icke enligt förordningen angående försäljning av rusdrycker är belagd med straff, för den obehöriga försäljningen vara underkastad ansvar, som i 74 § 1 mom. i nämnda förordning är stadgat i fråga om där avsedda förbrytelser; och skall tillika det å försäljningsstället med därtill hörande lägenheter befintliga eller eljest för försäljning avsedda öl tillika med kärl och emballage, vari det förvaras, vara underkastat beslag och förbrutet.

Angående fördelningen av böter, som enligt denna förordning å dömas, samt av värdet av kärl och emballage, som enligt denna förordning dömas förbrutna, skola bestämmelserna i 92 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker äga motsvarande tillämpning; och skola i övrigt vid obehörig försäljning av öl 87 §, 88 § 2 mom., 89 §, 90 § 1 mom., 91, 93 och 94 §§ i samma förordning i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

3 §.

I avseende å obehörig införsel till riket av öl skola de i 83 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker meddelade bestäm-

Ang.
förbud mot in-
försel och
försäljning
av öl.

(Forts.)

melser äga motsvarande tillämpning; dock skall i fråga om förfarandet med obehörigen infört öl gälla vad i 4 § här nedan stadgas.

4 §.

Öl, som enligt denna förordning tagits i beslag och dömts förbrutet, skall bevisligen förstöras.

Denna förordning träder i kraft å tjugonde dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling, samt gäller till och med den 30 september 1923. Vad förordningen innehåller beträffande påföljd för obehörig införsel och försäljning av öl skall i avseende å förbrytelse, begången under tiden för förordningens giltighet, äga tillämpning även efter det förordningen i övrigt upphört att gälla. Såvitt de i förordningen angående försäljning av rusdrycker eller annan författning meddelade bestämmelser strida mot föreskrifterna i denna förordning, skola under den tid, denna förordning gäller, samma bestämmelser icke tillämpas.

Utän hinder av vad i denna förordning stadgas må försäljning i vanlig ordning äga rum av öl, som före tiden för förordningens ikraftträdande införts till riket. Öl, som före nämnda tid från utlandet inkommit till riket, må efter den tiden icke av tullverket utlämnas till annan än den, som enligt 1 § är berättigad till införsel av varan. Kan på grund av vad nu är stadgat utlämnande av öl icke äga rum, må varan på ägarens begäran åter utföras. Sker ej återutförsel inom fyra månader från förordningens ikraftträdande, skall ölet bevisligen förstöras.

I anledning av ifrågavarande proposition hade avgivits två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herrar *Nils Anton Nilsson* och *Pålsson*, nr 141, samt den andra inom andra kammaren av herr *Lithander*, nr 277, i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å de i ämnet väckta motionerna, antaga det av Kungl. Maj:t framlagda författningsförslaget.

Vid betänkandet voro följande reservationer:

i fråga om propositionen i dess helhet:

av herrar friherre *Fleming*, *Antonsson*, *Lithander*, *Henrikson* och *Bengtsson* i Kullen, vilka yrkat, att utskottet bort föreslå, att ifrågavarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas, och av herr *Boman*, som instämt i det av friherre *Fleming* m. fl. gjorda yrkandet; samt

i fråga om lydelsen av 1 § i författningsförslaget:

av herr *Röing*, som yrkat att nämnda paragraf måtte erhålla följande lydelse:

1 §.

Införsel till och försäljning inom riket av öl, varmed i denna förordning förstås alla maltdrycker, som enligt förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker äro att hänföra till tredje klassen, må under den tid, denna förordning gäller, icke äga rum; dock äger Konungen medgiva, att vid visst bryggeri tillverkat öl må under begränsad tid och intill bestämd kvantitet försälas; och må därjämte ej mindre öl till riket införas av den, som enligt 10 § 4 mom. a) i förordningen angående försäljning av rusdrycker är berättigad till införsel av rusdrycker, än även, enligt av Konungen meddelade särskilda bestämmelser, öl införas eller försälas för ändamål, som avses i 10 § 5 mom. i sistnämnda förordning.

Genom vad nu är stadgat göres icke ändring i tillverkarens rätt att försälja öl för utförsel ur riket.

Sedan utskottets hemställen föredragits, yttrade:

Herr Lithander: Herr talman! Det torde väl måhända höra till egendomligheterna, att en kungl. proposition lägges fram utan att i en utredning och utan att i densamma erinras om en enda anledning till att man har lagt fram en sådan proposition. Det har icke påvisats någon enda olägenhet av det rådande förhållandet, och detta har icke kunnat påvisas av den enkla anledningen, att det som man reagerar mot har aldrig tillämpats eller trätt i kraft. Det är så, att det råder en överenskommelse mellan bryggerierna i riket, enligt vilken det icke tillverkas några starkare ölsorter; och den import, som varit, har varit ofantligt begränsad. När man vill komma till rätta med den här saken, går man tillväga så, att man jämför förhållandena sådana de varit, innan denna rusdrycksförordning tillämpades och försäljningen var fri, och med detta som utgångspunkt vill man för all framtid hindra, att ett något starkare öl blir tillverkat. Det hade väl ändå varit riktigtast, att innan man vidtar en dylik prohibitiv åtgärd, man något prövat frågan: huru verkar det, som vi redan ha? Kan man påvisa, att en enda olägenhet uppkommit av rådande förhållanden? Detta hade bort undersökas, innan man vidtagit en så uppseendeväckande åtgärd som att gå fram med en proposition.

Jag har tillåtit mig att i denna fråga väcka en motion, och i densamma har påpekats, att herr statsrådet erkänner, att försäljningen av öl för närvarande äger rum endast i mycket ringa omfattning. Man befarar visserligen, att importen skulle bli så avsevärd, att den skulle tvinga de svenska bryggerierna att konkurrera med den, men man kan icke med statistiken påvisa, att det förekommer någon import att tala om, ty denna import var 350 hektoliter år 1920 och 450 hektoliter 1921, och då har man att räkna med i runt tal två miljoner hektoliters konsumtion i riket av vanliga lätta maltdrycker. Det är en så försvinnande liten procent av det hela, att det står för mig som ett frågetecken, vad regeringen tänkt på, när den kom med en sådan proposition. Därtill kommer, att det

Ang.
förbud mot in-
försel och
försäljning
av öl.
(Forts.)

Ang.
förbud mot in-
försel och
försäljning
av öl.
(Forts.)

hela är ställt under motboks kontroll, så att ingen människa, som gör sig skyldig till missbruk, kan i fortsättningen erhålla denna vara, men ändå vill man ha förbud för hela riket. Och detta gör man, när det i alla fall är ett faktum, att i alla germanska kulturländer har pågått en förbrukning av dessa drycker i 100-tals år utan att egentligen någon människa lidit någon skada därav. Man inför ett provisoriskt förbud och sedan kommer naturligtvis ett permanent förbud till stånd utan att man egentligen prövat, vari olägenheterna skulle bestått. Jag ser, att herr finansministern skakar på huvudet. Jag hoppas, att det är åt det kungliga förslaget han skakar på huvudet, ty han har alla skäl till det.

När man vill ha något igenom, får man så ofta höra: denna anhållan kan Kungl. Maj:t icke taga upp till prövning, därför att intet har inträffat, som därtill ger anledning. Då bör icke heller Kungl. Maj:t gå fram med en sådan sak som denna, ty intet nytt har inträffat. Det är i alla fall den äldsta och ur nykterhetssynpunkt minst skadliga folkdryck, som man här vill dra ett streck för, och jag undrar, om det ur nykterhetssynpunkt kan vara klokt att tvinga folk över till de starkare dryckerna, som de få på motböckerna, och beröva dem en dryck, som i alla fall icke skadar någon människa.

Ja, jag är ledsn, mina herrar, att denna debatt förlagts till denna tidiga morgontimme i stället för, som man med skäl kunnat påräkna, till något förmiddags- eller eftermiddagsplenium, men när man nu vill ha det på detta sätt, så rår jag icke för det. Vi äro tvungna att tala litet om denna sak också. Vi skulle behöva ett glas av det öl, som är förbjudet, för att hålla livsandarna uppe, men vi få reda oss utan.

Det är så, att det är icke med stöd av utan i strid med auktoriteters uppfattning som regeringen gått fram med denna proposition. Det är en på ämnesomställningens område framstående auktoritet, en professor vid Karolinska institutet, som icke kunnat giva sin anslutning till detta förslag, och det är även en annan person, nämligen doktor Hultgren, som icke heller kunnat göra det. Han säger bland annat, att denna germanska dryck har använts i årtusenden utan att några olägenheter för folkhälsan uppkommit därav, och att det kan förefalla egendomligt, att vi just nu, då kontroll mot missbruk för första gången föreligger, skola skrida till förbud.

Det är sålunda i saknad av varje stöd av auktoriteter som förslaget lägges fram. Det brukar ju också från kammaren och även av regeringen göras gällande, att när riksdagen nyligen fattat ett beslut, då är det icke lämpligt att komma med ett nytt förslag. Det är icke längre sedan än 1920, då riksdagen tillstyrkte den utredning, som nu pågår och vars resultat man avvaktar, och samtidigt avböjde en enskild motion om totalförbud mot den tillverkning, som utgör föremålet för den särskilda proposition, som regeringen framlagt. Var äro här hänsynen och respekten för riksdagen? Jag kan icke neka till, att jag tycker, att det är en rätt så god kutym, att om riksdagen sagt sitt ord så bör det gå något år, innan man ånyo kommer

med ett förslag i samma ämne. Man kan icke säga annat än att regeringen har kommit med ett förslag, som hindrar möjligheten att göra just denna utredning. Man får ofta experimentera sig fram till något, men när det blir förbud mot att göra sådana experiment, så står man där som förut. Och jag tror, att regeringen härigenom tvingar in utvecklingen på en linje, som icke är önskvärd.

Jag skall, herr talman, med hänsyn till denna sena eller rättare tidiga timme avstå från att gå in i detaljer, som man eljest skulle ha gjort. Men det har väl varit meningen, att detta skulle gå litet i trötthetens tecken. Ja, det tillhör de parlamentariska vägarna. Emellertid ber jag, herr talman, att ur nykterhetssynpunkt få avråda regeringen från att följa den här inslagna vägen, och jag ber, att andra kammaren ville fatta ett verkligen nyktert beslut och avslå den kungl. propositionen i avvaktan på den utredning, som är ifrågasatt, och på de rön, som man nu försökt pröva sig fram till, så att man om möjligt icke tvingar det svenska folket ut på vägar, som äro långt sämre och som även jag för min del ville försöka bevara det från.

Jag yrkar, herr talman, avslag på den kungl. propositionen.

Häruti instämde herr *Norman*.

Herr *B ä r g* i Katrineholm: Herr talman! Herr Lithander sade, att det var ledsamt, att frågan förekom vid så sen timma. Jag förmodar, att han menar, att det är beklagligt, att han icke har tillfälle att raljera i sin vanliga stil. Men jag är icke övertygad om, att kammaren delar hans uppfattning. Jag skall öka glädjen med att säga några få ord.

Det är obehövt att erinra herr Lithander om, att det förekommer fall ibland, då man fattar beslut här, som icke precis avse en åtgärd för dagen, utan där man tar sikte på framtiden. Herr Lithander har nyligen predikat den läran. Nyss fattade vi ett beslut här, avsett att lägga till rätta för framtiden. Jag vill säga herr Lithander något, om han vill höra på. Är det nu så, att importen varit mycket liten, så är det väl inte någon större olägenhet, att det får fortsätta på det sättet, som den kungl. propositionen avser.

Jag vill erinra om, att de sakkunniga, som av Kungl. Maj:t utsetts, och kontrollstyrelsen för sin del anse, att det är en åtgärd, som är klok och befogad, och det tycker jag för min del kan vara nog. Jag nödgas konstatera, att denna reservation ligger på ett annat plan än herr Lithanders motion. Jag väntade, att herr Lithander skulle inskränka sig till att tala för reservationen, som endast åsyftar möjliggörandet av, att den utredning, som pågår, skall komma till ett lämpligt resultat ur herr Lithanders synpunkt. Men då hade det varit nog att instämma i herr Röings reservation, som ger Kungl. Maj:t rätt att av den brygd, man söker få fram, anställa de prov, som behövas. Men herr Lithander vill ge ölet fritt. Jag kan ej finna annat, ty hela motionen går ut på, att man icke skall göra någon inskränkning i den i övrigt gällande rätten till såväl fram-

Ang.
förbud mot in-
försel och
försäljning
av öl.
(Forts.)

Ang.
förbud mot in-
försel och
försäljning
av öl.
(Forts.)

ställning som försäljning av öl. I reservationen har man inskränkt sig till, att man icke skall omöjliggöra den pågående utredningen. Det gör man. Utredningen verkställes efter givna direktiv, och i den skrivelse, som åberopas från riksdagens sida, är det markerat, att man skall hålla sig under denna alkoholgräns, som lagförslaget medger. Det må vara nog.

I förvisning om, att andra kammaren är klar med sin ståndpunkt, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Jag anser att man skall ha status quo i detta tillstånd. Ty det kan icke påvisas några olägenheter av de lagbestämmelser, som nu gälla. Det hela är under rusdrycksförordningen. I alla fall skola vi avvakta olägenheterna, innan Kungl. Maj:t kommer med en proposition, som ändrar något, som är. Nu säger herr Bårg i Katrineholm, att när importen är liten, är det ingen olägenhet att taga bort den helt och hållet. Vi få dock icke draga allt jämnstruket efter vad vissa inom riksdagen önska, utan det finns även sådana, som icke taga skada till sin själ eller kropp av att exempelvis förtära det något maltstarkare danska ölet, vilket de importera därför att det icke får lov att tillverkas dylikt inom landet. Den importen är så liten, så att den icke gör något till budgeten, och skadar ingen människa. Man tycks vilja, att den, som önskar dricka öl, får vara så god och fara till Danmark. Det är också ett sätt att se saken. Vi lagstifta här så, att vi lagstifta ihjäl oss till slut, och i detta fall tillhör det sådana saker, som vi mycket väl kunde låta vara.

Jag skall be, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Jag säger som Dyrssen: Det är bra som det är.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Blott ett par ord med anledning av herr Lithanders yttrande.

Frågan ligger ju faktiskt så till, att sedan år 1917 har icke här i landet tillverkats öl med större alkoholhalt än 3,6 procent. Nu har herr Lithander i sin motion anfört, att det samtidigt varit en mycket minimal import. Det är riktigt, men tendenser visa sig, att denna import nog kan komma att ökas ganska hastigt. Då kan jag säga, att jag erhållit ett erbjudande av en representant från svenska bryggeriföreningen, att föreningen ville förbinda sig att även under det innevarande året icke tillverka starkare maldrycker. Nu har emellertid Danmark återgått till tillverkning av starkare maldrycker. Då kunde jag icke utan vidare biträda det förslag, som kommit. Ty jag tycker, att det vore litet otrevligt, om våra egna bryggerier genom avtal vore bundna att icke tillverka en viss vara, men den utan vidare skeppas över det smala sundet, till de skånska städerna att börja med och måhända sedan längre uppåt landet. Jag tror därför, att det är riktigt att gå den väg, som är ifrågasatt i pro-

positionen, under den tid man håller på att slutföra den av riksdagen begärda utredningen. Det blir nästa års riksdag, som får taga ståndpunkt till själva huvudfrågan. Om herr Lithanders uppfattning skulle bli gällande, så bleve det så, att vi släppte lös starkölet under innevarande år, endast därför att människorna skulle få tillfälle att säga, vilken ölsort de egentligen komme att tycka bäst om. Jag är övertygad om, att även om vi släppa lös starkölet, erhålles därav ingen vägledning för bedömande av smakriktningen, det skulle säkerligen bli mycket olika uppfattningar om, vilken ölsort skulle bli den av herr Lithander åsyftade folkdrycken, om vilken vi skulle lagstifta nästa år. Jag tror därför, att det ur alla synpunkter är lämpligast att, — då nu i alla fall den ölsort, som varit använd under flera år, i det stora hela är tillfredsställande — man inte bör utsetta sig för obehaget att släppa ölet löst, utan fortsätta med det förhållande, som nu existerar, ett år till. I samband med den frågan skall även spörsmålet tagas upp om beskattningen av öl, och jag tror det vara riktigt, att man låter hela denna fråga vila till nästa år och vidtager åtgärder för, att man icke här får en icke önskvärd import av en vara, som vi icke anse, att vi böra tillverka här i landet under året.

*Ang.
förbud mot in-
försel och
försäljning
av öl.
(Forts.)*

Herr Lithander: Statsrådet sade, att statsrådet undrade, om vi icke skulle fortsätta med rådande förhållande under ett år till. Det är just vad jag vill liksom många med mig. Vi skola icke göra någon ändring, när ingen skada är skedd. Statsrådet nämnde, att han är rädd för import över det smala sundet, och att den skulle kunna äga rum därför, att det icke tillverkas något öl inom landet starkare än klass II. Då vill jag peka på det, att även förut har det pågått en import, men den har kommit från England, Skottland, Irland, av porter egentligen, och den importen har skötts just av Vin- och spritcentralen. Det är den, som skaffat in det. På annat vis har folk icke kunnat få det. Och det gick så långt, att vanlig porter tillverkad i Sverige, kunde folk icke få, men engelsk och skotsk porter så mycket som helst. Är det icke det bästa då, att om det finnes folk, som vill ha maltdrycker, de använda detta verkligen lätta danska öl, som står att få. Det blir i alla fall en begränsning i den importen, därför att med systembolagens pålägg blir varan så dyr.

Jag vet icke, om statsrådet begärde ordet för att lägga några nationalekonomiska synpunkter på saken. Det var ej länge sedan regeringen gick i bräsch för, att vi skulle få taga in danska ostron, på grund av det nordiska samarbetet. Detta skulle ej få störas genom att vi sade nej här i riksdagen. Nu ha vi tillfälle att reparera den lilla fåten och låta det gå, som det gått, under ett halvår. Det finnes ingen, som tar skada av det.

Herr talman, jag ber att i all rimlighets och förstånds namn få yrka avslag på den kungl. propositionen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på

Ang.
förbud mot in-
förel och
försäljning
av öl.
(Forts.)

avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Lithander, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Omröstningen utföll med 114 ja mot 32 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Vid härefter punktvis skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 42, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningstexterna blevo utskottets i nämnda utlåtande gjorda framställningar av kammaren bifallna.

§ 9.

Föredrogs vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för vissa f. d. beställningshavare vid armén och marinen; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare vid armén och marinen jämte en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Bankoutskottets utlåtande nr 45, angående vissa ändringar i stadgarna för riksdagsbiblioteket föredrogs nu; och yttrade därvid

Ang.
ändringar i
stadgarna för
riksdags-
biblioteket.

Herr Lindqvist i Halmstad: Herr talman, mina herrar! När under fjolårets riksdag beslut fattades om ny lönereglering för befattningshavare vid statsdepartementen och vissa andra verk tillhörande den civila förvaltningen, beslöts också, att den arbetstid av sex timmar per dag, som förut varit gällande inom den centrala förvaltningen, skulle utökas med en timme och bli lika med den, som då var gällande för kommunikationsverken, eller sju timmar om dagen.

I riksdagens skrivelse nr 55 säges om denna sak eller om löneregleringen i dess helhet bl. a. »En viss merkostnad för staten kan visserligen genom förslagets antagande icke undvikas, men dels kommer denna merkostnad av allt att döma att hålla sig inom rimliga gränser, dels kan densamma, som ovan anförts, betraktas som ett vederlag för den utsträckta arbetstiden med därå följande ökad arbetsprestation, som är en av förslagets förutsättningar. En utsträckning av den dagliga arbetstiden till sju timmar för de tjänstemannagrupper, som nu äro ifråga, bör enligt riksdagens mening i görligaste mån genomdrivas.» Den nu av styrelsen för riksdagsbiblioteket föreslagna ändringen i stadgarna för nämnda bibliotek, som har tillstyrkts av bankoutskottet, är föranledd av det nya avlöningsreglementet, som även blivit fastställt för befattningshavare i riksdagens verk. Det föreslås sålunda nu i 20 § följande:

»För ordinarie befattningshavare skall, i den mån ej nedan anorlunda stadgas, arbetstiden i biblioteket varje söckendag utgöra sju timmar, förlagda till tider, som av styrelsen närmare bestämmas. I arbetstiden må icke inräknas måltidsrast.

Vid alla tillfällen, då göromålens gång det kräver, äger överbibliotekarien eller styrelsen påfordra nödig utsträckning av arbetstiden å tjänsterummet.»

Vad som här föreslås i dessa stadgar, står, så vitt jag kan förstå, i god överensstämmelse med vad förra årets riksdag uttalat. Men om detta är i överensstämmelse med förra årets riksdags uttalande och beslut, så är det icke förhållandet med vad som föreslås i nästa stycke, där det heter: »Om och i den mån omständigheterna det tillåta, må styrelsen för högst tre månader under tiden juni—september medgiva inskränkning i den i första stycket angivna arbetstiden, dock ej med mer än nio timmar i veckan.»

Vad innebär detta förslag, och vad blir följden, om riksdagen nu godkänner detta? Jo, att den arbetstid av sju timmar om dagen, som förra riksdagen beslöt, under 3 månader på sommaren reduceras till 5½ timmar om dagen. Jag kan icke förstå, att det kan vara behöfligt att under sommarmånaderna nedsätta arbetstiden på detta sätt, i all synnerhet som det är ordnat med semester för personalen, en semester, som för vissa tjänsteinnehavare kan uppgå till 45 dagar. I 23 § föreslås, att ordinarie tjänstemän må för, bl. a., enskilda angelägenheter värdande kunna erhålla tjänstledighet under upp till 45 dagar årligen. Enligt de nu gällande stadgarna är denna tid 15 dagar. Det förefaller mig, som om denna utsträckning av ledighetstiden med en hel månad hade behövt något motiveras. Med den uppfattning jag har om dessa stadgar och det tjänstgöringsreglemente, som de skulle innehålla, hade jag haft anledning att påyrka en omändring i vissa stycken, men då jag icke gör detta, beror det därpå, att jag naturligtvis icke vill, att den personal som är anställd i riksdagsbiblioteket, skall ha det sämre, än motsvarande befattningshavare ha på andra ställen. Och vad som här föreslås för riksdagsbiblioteket, är i stort sett vad som gäller för det Kungl. biblioteket m. fl. liknande institutioner, ja, icke endast för dessa, utan, så vitt

Ang.
ändringar i
stadgarna för
riksdags-
biblioteket.

(Forts.)

Ang.
ändringar i
stadgarna för
riksdags-
biblioteket.
(Forts.)

jag av tillgängliga papper kunnat finna, så gälla i huvudsak samma bestämmelser för hela den civila statsförvaltningen. Att en dylik bestämmelse om 5¹/₂ timmars daglig tjänstgöring kan stå i överensstämmelse med riksdagens beslut i fjol om de 7 timmarna, kan jag icke förstå. Det är därför jag velat använda mig av detta tillfälle och påtala detta förhållande. Riksdagen uttalade i fjol, att den ansåg sig kunna förvänta, att genom en utsträckning till 7 timmar skulle, om också ej omedelbart, en reducering av ämbetsverkens tjänstepersonal komma till stånd. Skall detta kunna bli mer än from önskan, är det behöfligt, att riksdagen säger ifrån, att den arbetstid, som riksdagen uttalat sig för, också skall utnyttjas. När riksdagen beslutat rikliga löner och likaså ett rikligt dyrtidstillägg, så bör den också hava rätt att kräva, att den arbetstid, som riksdagen uttalar sig för, skall vara gällande och bli utnyttjad.

Herr talman, under de förhållanden jag anfört, då de bestämmelser, som föreslås i detta reglemente, icke äro andra, än som gälla för statens verk i allmänhet, har jag intet yrkande att göra, men jag har velat påtala förhållandet, då jag icke kan finna, att de kungl. kungörelser, som äro utfärdade, stå i överensstämmelse med riksdagens i fjol fattade beslut.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Härefter föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till kolonisation å kronoparker;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för vissa lantmätare; och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt distriktsveterinärer.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Föredrogos en från justitierådet Nils Erik Alexanderson inkommen, till riksdagen ställd skrivelse, däri han anhållit om entledigande från honom den 12 mars 1921 lämnat uppdrag att vara en av kommitterade för tryckfrihetens vård.

Kammaren biföll för sin del herr Alexandersons anhållan och beslöt att val av kommitterad för tryckfrihetens vård i hans ställe skulle i vederbörlig ordning äga rum.

§ 13.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst;

nr 154, i anledning av väckt motion angående användande av eventuellt uppkommen behållning å det för år 1922 beviljade förslagsanslaget till understöd åt nykterhetsnämnderna m. m.;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av räntan å lån från fonden för rederinäringens understödjande;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag till kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande; och

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen av en fastighet i den s. k. Djurgårdsstaden.

§ 14.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1922 och första halvåret 1923 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning för viss personal vid statens järnvägar;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under eklelesiastikåret 1922—1923 åt kyrkoherdar och komministrarar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt biskoparna i Växjö stift K. L. Lindberg, i Härnösands stift E. F. Lönegren och i Luleå stift O. Bergqvist;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt nordiska museets och livrustkammarens personal jämte en i ämnet väckt motion;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt utbyggnad av tekniska högskolan;

nr 84, i anledning av riksdagens år 1921 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1920;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till förordning angående beskattning av socker m. m. gjorda framställning om anslag till kontroll å tillverkningsavgifter m. m.;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen m. m.; och

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för utsändande av Stockholms stads större isbrytarfartyg »Isbrytaren II» till av is blockerade farvatten utmed rikets kuster;

Sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 23 § i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 39, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5, § 8 mom. 4 och § 9 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911 ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 41, i anledning av väckta motioner om höjning av tullen å kaffe m. m.;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 44, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar; samt

andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 100 med förslag till lag om allmänna vägar på landet jämte därmed sammanhängande propositioner dels ock inom riksdagen i ämnet väckta motioner;

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om automobilskatt m. m. dels ock inom riksdagen i ämnet väckta motioner;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i lagen den 28 juni 1907 om bredden av hjulringar å arbetsådon på landet; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 78 med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 och 77 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Jansson* i Kungsör under 2 dagar fr. o. m. den 18 maj,
» *Brännberg* » 2 » » » 18 » och
» *Nilsson* i Köinge » den 18 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,34 på natten.

In fidem

Per Cronvall.
